

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**VASTAKUMOUKSELLINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJEN POLIITTISENA
INSTRUMENTTINA 2000—LUVULLA**

Pro gradu -tutkimus

Yliluutnantti

Riku Piira

SM4

Pioneeri- ja suojele-
opintosuunta

Huhtikuu 2015

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 4	Linja Pioneeri- ja suoje luopintosuunta
Tekijä Yliluutnantti Riku Piira	
Opinnäytetyön nimi VASTAKUMOUKSELLINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJEN POLIITTISENA INSTRUMENTTINA 2000—LUVULLA	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun Kurssikirjasto
Aika Huhtikuu 2015	Tekstisivuja 80 Liitesivuja 4
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinin nousemista strategian asemaan ensin Irakin sodassa ja tämän jälkeen Afganistanin sodassa sekä strategiaan liittynyttä lisäjoukkojen lähettämistä alueelle. Tutkimuksen tiedonintressi liittyy käsitykseen siitä, että kyseessä oli merkittävä ja odottamaton muutos asevoimien käytössä. Asevoimat olivat tietoisesti orientoituneet konventionaaliseen sodankäyntiin Vietnamin sodan jälkeen. Yhdysvalloissa vallitsi lisäksi sotaväsymys ja vastustus sotien eskalaatiota kohtaan.</p> <p>Tutkimuksen tutkimusongelmana on, miten vastakumouksellinen sodankäynti, operatiivinen doktriini, nousi strategiaksi. Tutkimusta varten luotiin teoreettinen viitekehys sodan ja politiikan välisestä vuorovaikutussuhteesta, jota tarkastellaan valtion näkökulmasta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin abduktiivista sisällönanalyysia, jolla aineistosta nostettiin esiin tutkimusongelman ratkaisemiseen tarvittavat merkittävät ilmiöt. Teoreettinen viitekehys perustuu Carl von Clausewitzin teokseen <i>On War</i> ja strategian tutkijoiden kirjoituksiin. Strategian laatimiseen liittyvä aineisto koostui pääasiassa muistelmista ja toimittajien kirjoista.</p> <p>Vastakumouksellisen sodankäynnin menestyksekkäs soveltaminen taktisella tasolla ja doktriinin kannattajien tavoitteellinen vaikuttaminen saivat presidentti Bushin muuttamaan Irakin sodan strategian vastakumoukselliseksi. Saavutetun menestyksen ja doktriinin kannattajien painostuksen jälkeen presidentti Obama muutti Afganistanin sodan strategiaa tiukoin reunaehdoin. Molemmissa sodissa turvallisuustilanteen parantaminen asetettiin tuettavan hallinnon legitimitetin kehittämisen edelle. Strategian laatimisessa asevoimien edustajat osallistuivat poliittisen linjauksen tekemiseen, perinteisen siviili-sotilassuhteiden normin vastaisesti. Vastakumouksellisen sodankäynnin poliittinen luonne sekä sotilaskomentajien autonomia ja sotilas-poliittinen vastuu tekevät normin noudattamisesta mahdotonta. Tutkimuksen perusteella toimivat siviili-sotilassuhteet ovat tärkein tekijä realistisen ja toteuttamiskelpoisen strategian laadinnassa ja siihen liittyvässä päätöksentekoprosessissa.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen viitekehys osoittautui käyttökelpoiseksi. Sotien ainutlaatuisten kontekstien takia johtopäätökset auttavat ymmärtämään, eivät ennustamaan. Jatkotutkimusmahdollisuutena voisi olla tutkimusongelman käsittely rationaalisen päätöksenteon mallien kautta tai strategialle annettujen merkityksien tarkastelu diskurssianalyysilla.</p>	
Avainsanat Strategia, Vastakumouksellinen sodankäynti, Siviili-sotilassuhteet, Afganistan, Irak	

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	4
1.2 Aikaisempi tutkimus.....	5
1.3 Tieteenfilosofia ja tutkimusmenetelmä	6
1.4 Keskeiset käsitteet ja lähteet.....	9
1.5 Tutkimuksen rakenne ja rajaukset.....	11
2. SOTA POLITIIKAN JATKEENA	12
2.1 Sota primäärisenä kolminaisuutena.....	12
2.2 Valtio sekundaarisena kolminaisuutena	15
2.3 Sota poliittisen linjauksen jatkeena	17
2.4 Strategia vertauskuvallisena siltana.....	21
2.5 Konteksti, kompleksisuus ja strateginen kommunikaatio	24
2.6 Siviili-sotilassuhteet	26
2.7 Teoreettinen viitekehys	30
3. VASTAKUMOUKSELLINEN SODANKÄYNTI	31
3.1 Vastakumouksellinen sodankäynti doktriinina.....	32
3.2 Voiton saavuttaminen vastakumouksellisessa operaatiossa.....	36
3.3 Vastakumoukselliseen sodankäyntiin kohdistuva kritiikki	39
4. VASTAKUMOUKSELLISEN SODANKÄYNNIN NOUSU STRATEGIAKSI IRAKISSA	41
4.1 Vastakumouksellisen sodankäynnin paluu hallitsevaksi doktriiniksi	41
4.2 Irakin sodan uuden strategian laatiminen presidentti Bushin johdolla.....	45
4.3 Vastakumouksellisen sodankäynnin strategian implementointi Irakissa	50
5. VASTAKUMOUKSELLISEN SODANKÄYNNIN STRATEGIAN TOINEN TESTI – AFGANISTAN	55
5.1 Afganistanin sodan strategian muuttaminen asevoimien ajamana.....	56
5.2 Rajoitetun vastakumouksellisen sodankäynnin strategia Afganistanissa.....	61
5.3 Vastakumouksellisen sodankäynnin aikakauden päätös	70
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	74
7. POHDINTA	79
LÄHTEET	81
LIITTEET	91

VASTAKUMOUKSELLINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJEN POLIITTISENA INSTRUMENTTINA 2000—LUVULLA

1. JOHDANTO

Vuonna 1991 käydyin ensimmäisen Persianlahden sodan merkittävimpiä yksittäisiä taisteluita oli nimellä 73' Easting tunnettu amerikkalaisten ja irakilaisien panssarijoukkojen yhteenotto. Kapteeni Herbert R. McMasterin komentama panssarivaunuosasto tuhosi taistelun aikana 28 T-72 taistelupanssarivaunua, 16 panssaroitua miehistönkuljetusvaunua sekä 39 kuorma-autoa. Amerikkalaisiin ajoneuvoihin ei tullut yhtään osua.¹ Tämä yksittäinen taistelu ja laajemmalla mittakaavassa koko Persianlahden sota olivat kulminaatiopiste kehitykselle, jossa Yhdysvaltain asevoimat hylkäsivät tietoisesti vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinina keskittyen konventionaaliseen sodankäyntiin, jossa sota voitettaisiin taistelukentällä ylivoimaisen teknologian ja tulivoiman avulla.²

H.R. McMaster kirjoitti väitöskirjansa Valkoisen talon poliittisten päättäjien ja Pentagonin korkea-arvoisimpien upseerien välisestä suhteesta Vietnamin sodan aikana. Väitöskirjasta vuonna 1997 muokattu kirja *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, And the Lies That Led to Vietnam* on vaikuttanut paljon siviilisotilassuhteiden tutkimusalan ajatteluun.³ Vietnamin sodan tutkimuksessa on pyritty analysoimaan sotaan liittyvän strategian laatimista ja niitä päätöksentekoprosesseja, jotka strategian määrittämisen taustalla vaikuttivat. McMasterin kirja on ollut yksi merkittävimpiä aihetta käsitteleviä tutkimuksia, se on vaikuttanut Yhdysvaltain asevoimien näkemyksiin Vietnamin

¹ Bolger, 2013, xviii–xx, xxviii–xxix. Taistelussa korostui amerikkalaisten tekninen ja koulutuksellinen ylivoima konventionaalisisessa sodankäynnissä, johon Yhdysvaltain asevoimat olivat luoneet painopisteen Vietnamin sodan jälkeen.

² Nagl, 2002, 207.

³ Owens, 2011, 54. Hew Strachanin mukaan kirja kertoo siitä, miten poliittisen johdon odotukset sotilaallisella voimalla saavutettavia tuloksia kohtaan eivät vastanneet asevoimien omaa ymmärrystä asiasta. *Dereliction of Duty* oli vuonna 2013 kirjallistalla, jossa olevien kirjojen lukemista Yhdysvaltain maavoimien silloinen esikuntapäällikkö (*Army Chief of Staff*) kenraali Raymond T. Odierno suosittelee maavoimien upseereille (http://www.history.army.mil/html/books/105/105-1-1/CMH_Pub_105-5-1_2013.pdf).

sodan opeista, siihen kuinka sotilaalliset ja poliittiset tavoitteet voidaan strategian keinoin sovittaa yhteen.⁴

Eversti McMaster johti 3. panssaroitua ratsuväkirykmenttiä (*3. Armored Cavalry Regiment, 3ACR*) Irakissa Tal Afarin alueella vuonna 2005. Hän toteutti rykmentillään klassista väestökeskeistä vastakumouksellista sodankäyntiä, vaikka kyseessä ei ollut ylempien organisaatiotasojen ohjeistus. McMaster sovelsi aiemmin oppimaansa ja hänen johtama organisaation osa adaptoitui vallitsevaan tilanteeseen. Menestys Tal Afarissa levisi lehtiartikkelin ja sisäisten raporttien kautta yleiseen tietoon ja rykmentin toimintaa pidettiin osoituksena siitä, että menestys on mahdollista Irakissa toteuttamalla sotilaalliset toimet selkeän poliittisen, taloudellisen ja kulttuurillisen ymmärryksen perusteella. Poliittisessa johdossa Tal Afarin operaation huomioivat puheissaan ulkoministeri Rice sekä presidentti Bush ja sitä käytetään esimerkkitapauksena maavoimien ja merijalkaväen vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjeissä FM 3-24 (*Counterinsurgency*).⁵

Puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtaja kenraali Peter Pace muodosti Irakin sodassa jo aiemmin palvelleista eversteistä neuvonantajaryhmän (*Council of Colonels*) laatimaan Irakin sodan strategiaa koskevia suosituksia neuvostolle. Kenraali David Petraeus esitti McMasteria kyseiseen ryhmään, johon hänet tämän jälkeen valittiin.⁶ Myöhemmin McMaster toimi puheenjohtajana Petraeuksen kokoamassa neuvonantajaryhmässä (*Joint Strategic Assessment Team, JSAT*), jonka Petraeus kokosi Irakiin komentajuutensa alussa.⁷ McMaster vaikutti molemmissa tehtävissä Irakin sodan uuden vastakumouksellisen sodankäynnin strategian laatimiseen ja käytännön toteuttamiseen.

McMaster muistuttaa lukijoita New York Timesiin kirjoittamassaan artikkelissa, että sota on poliittista ja inhimillisten tunteiden ohjaamaa. Poliittisuus ja inhimillisyys tekevät sodasta vaikeasti ennakoitavaa ja yllättävästi muuttuvaa. Pelkkä sotilaallinen ja teknologinen ylivoima eivät takaa osapuolelle voittoa.⁸

⁴ Fitzgerald, 2013, 158.

⁵ Fitzgerald, 2013, 158–160. The New Yorker – lehden artikkeli moitti Yhdysvaltain strategiaa Irakissa hajanaisiksi ja epäjohtamukaiseksi. Fitzgeraldin mukaan Tal Afarista tuli osa vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujien narratiivia, jolla Irakissa vallitsevaa strategiaa pyrittiin muuttamaan.

⁶ Mansoor, 2013, xxiv. Ryhmän tehtävä oli arvioida Irakin tilannetta ja laatia vaihtoehtoisia strategioita.

⁷ Lord, 2012, 217–218. Ryhmään kuului muun muassa merkittävä australialainen vastakumouksellisen sodankäynnin teoretikko David Kilcullen.

⁸ McMaster 20.7.2013, New York Times. Aktiivipalveluksessa olevan upseerin kirjoitus sodan realiteeteista arvostettuun lehteen on kannanotto, joka voitaneen nähdä poliittisesti latautuneena. Kirjoitus kritisoi vähintään epäsuorasti poliittisia päättäjiä. McMasterin artikkelissa on selkeitä yhtymäpintoja Clausewitzin ajatuksiin ja hänen teoriaansa sodan luonteesta. McMaster siteeraa Clausewitzia artikkelissa.

McMaster on edennyt sotilasurallaan pelkäämättä esimiestensä kritisointia. Hän on 2000-luvun merkittävimpiä sotilasajattelijoina (*warrior-thinker, soldier-scholar*). Tällä hetkellä McMaster johtaa Yhdysvaltain maavoimien tulevaisuuden suorituskykyjen suunnittelua vaikuttaen siihen, minkälaisiin operaatioihin Yhdysvaltain poliittinen johto voi sotilaallista voimaa käyttää tulevaisuudessa.⁹

McMasterin urallaan kohtaamat ilmiöt, kuten vastakumouksellinen sodankäynti, poliittisen johdon ja kenraalikunnan suhteet, sotilasstrategian laatiminen sekä sodan perimmäinen kaoottinen luonne politiikan jatkeena ovat tämän tutkimuksen kantavat teemat ja sivuavat tämän tutkimuksen tutkimusongelmaa ja tutkimuskysymyksiä. Niitä käsitellään tutkimuksessa niin teorian kuin käytännön esimerkein.

Yhdysvallat muutti strategiaansa vastakumouksellisen sodankäynnin oppeja noudattavaksi sekä Irakin että Afganistanin sodissa. Strategian muutokseen liittyivät myös päätökset lisäjoukkojen lähettämisestä konflikteihin. Molemmat tapahtumat kohtasivat vastustusta niin poliittisten päättäjien kuin asevoimien korkeimpien upseerien taholta. Strategian saavuttama menestys on kiistanalainen debatin aihe ja vastakumouksellisen sodankäynnin asema asevoimien doktriinina on selkeästi menettänyt merkitystään.

Sotilaallisen voiman käytöllä ja sillä uhkaamisella on merkittävä asema Yhdysvaltojen ulkopolitiikassa. Asevoimien suorituskyvyt ja vallitsevat doktriinit vaikuttavat suoraan siihen, miten hyvin asevoimat soveltuvat ulkopoliittiseksi instrumentiksi. Suorituskykyjen kehittämistä ohjataan laatimalla sotilasstrategioita, jotka tukevat laajempaa suurstrategiaa. Strategioiden laatimiseen osallistuvat poliittiset päättäjät ja korkea-arvoisimmat upseerit, strategian laatiminen on heidän jaettu vastuunsa.

Strategiaan ja sodankäyntiin liittyvän päätöksentekoprosessin tunteminen auttaa ymmärtämään Yhdysvaltojen halukkuutta sotilaallisen voiman käyttöön ja päätöksentekoon kohdistuvia moninaisia paineita. Yhdysvaltojen asema johtavana suurvaltana tekee sen sotilaallisen voiman käyttöperiaatteista tärkeän tutkimuskohteen strategian ja kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.

⁹ Barno 23.4.2014, TIME. Lehti valitsi kenraaliluutnantti McMasterin maailman sadan vaikutusvaltaisimman ihmisen joukkoon vuonna 2014.

1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusta ohjaa seuraava tutkimusongelma: *Miten vastakumouksellinen sodankäynti, operatiivinen doktriini, nousi strategiaksi Irakin ja Afganistanin sodissa?* Kyseessä on samalla tutkimuksen päätutkimuskysymys. Tähän kysymykseen pyritään vastaamaan käyttämällä alatutkimuskysymyksiä, joita ovat:

1. Miten vastakumouksellinen sodankäynti näyttäytyi strategiana Irakissa ja Afganistanissa?
2. Ketkä osallistuivat strategian määrittelyyn ja miten upseerien osuus poliittisessa päätöksenteossa ilmeni?
3. Onko Huntingtonin normaaliteoriaa siviili-sotilassuhteista mahdollista noudattaa täysin nykyaikaisessa vastakumouksellisessa sodankäynnissä?

Ensimmäisellä alakysymyksellä kartoitetaan, mitä strategian tunnuspiirteitä vastakumouksellisen sodankäynnin harjoittaminen Irakissa ja Afganistanissa täytti. Sen avulla voidaan myös kyseenalaistaa vastakumouksellisen sodankäynnin asema strategiana, strategian teorian näkökulmasta tarkasteltuna.

Toinen alakysymys perustuu strategian laatimiseen liittyvään päätöksentekoon, johon osallistuivat niin Valkoisen talon päättäjät, korkea-arvoiset upseerit asevoimista sekä epäviralliset vaikuttajat. Tarve strategian muutokseen lähtee yleensä tarpeesta korvata aiempi, puutteelliseksi havaittu strategia. Vaihtoehtoisesti yksiselitteistä strategiaa ei ole ollut olemassa. Kysymykseen haetaan vastausta tarkastelemalla päätöksentekoprosessia henkilökeskeisesti.

Kolmas tutkimuskysymys käsittelee tutkimusongelmaa siviili-sotilassuhteiden kautta. Laati-
malla strategiaa korkea-arvoisimmat upseerit saattavat sekaantua politiikkaan, joka on vastoin perinteistä käsitystä siviili-sotilassuhteista. Vastakumouksellisessa sodankäynnissä pyritään yleensä saavuttamaan sotilaallisilla toimilla ja syötteillä välittömiä poliittisia vaikutuksia ja tavoitteita, jolloin edellä mainittu selkeä vastuuraja poliitikkojen ja upseereiden välillä hämärtyy entisestään. Asevoimien suuri arvostus kansan keskuudessa ja upseerien näkyvyys mediassa antavat asevoimille merkittävää poliittista vaikutusvaltaa.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Yhdysvaltojen sotilaallista voimankäyttöä on tutkittu ja arvioitu laajasti. Yhdysvallat on keskeisessä roolissa kansainvälisessä järjestelmässä. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa Irakissa ja Afganistanissa on tarkastelu lähinnä angloamerikkalaisten tutkijoiden toimesta, suomenkielistä tutkimusta ei ole julkaistu.

Sodankäynnin ja politiikan välissä sijaitsevaa strategiaa ja sen laatimista käsittelee erinomaisesti Hew Strachan kirjassaan *The Direction of War: Contemporary Strategy in Historical Perspective*. Strachan arvioi operaatiotaidon nousemisen asevoimien omaksi politiikasta vapaaksi ”reviiriksi” vaikeuttaneen kenraalikunnan kykyä osallistua sodan poliittiset päämäärät huomioonottavan strategian laatimiseen poliittiset seikat ymmärtäen. Osa kirjan luvuista on aiemmin julkaistu arvostetuissa vertaisarvioituissa strategian alan tiedelehdissä ja toimitetuissa teoksissa.

David Fitzgerald tarkastelee vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinin kehitystä ja asemaa Yhdysvaltojen maavoimissa Vietnamin sodasta alkaen, päättyen Afganistanin sotaan. Väitöskirjaansa perustuvassa kirjassaan *Learning to Forget: US Army Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq* Fitzgerald tarkastelee vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinin merkityksen muutoksia organisaation historiakäsitykseen perustuvan muistin rakentumisen kautta. Sotahistorian valikoiva muistaminen rakentaa organisaation identiteettiä, siksi sotahistoriasta poimitaan oppeja palvelemaan organisaation intressejä.

Fred Kaplan tarkastelee Pulitzer-ehdokkaana olleessa kirjassaan *The Insurgents: David Petraeus and the Plot to Change the American Way of War* vastakumouksellisen sodankäynnin kannattajien toimintaa asevoimien sisällä ja heidän poliittisiin päättäjiin kohdistamaa mielipidevaikuttamista. Tarkastelukulma on voimakkaan henkilökeskeinen. Kirja ei ole varsinainen tutkimus, mutta se perustuu kymmenien päätöksentekoon ja strategian laatimiseen osallistuneiden siviilien ja sotilaiden haastatteluihin.

Mackubin Thomas Owens tutkii asevoimien, kansan ja hallinnon välistä vuorovaikutussuhdetta (siviili-sotilassuhteet) Yhdysvalloissa 2000—luvulla kirjassaan *US Civil-Military Relations After 9/11: Renegotiating the Civil-Military Bargain*. Kirja käsittelee laajasti siviili-sotilassuhteita niin teorian kuin käytännön näkökulmista, mutta sivuuttaa Afganistanin ja Irakin sodat ja niihin liittyvän päätöksenteon sekä strategian käytännön toteutuksen.

1.3 Tieteenfilosofia ja tutkimusmenetelmä

Sotilasstrategia on tutkimuskohde, jonka tieteellinen tutkimus vaatii tutkijan tekemään tieteenfilosofiset valinnat. Tutkijan perusolettamukset todellisuuden muodostumisesta ja todellisuudesta saatavasta tiedosta vaikuttavat suoraan tutkimusmenetelmiin. Tutkijan tulee esittää ontologiset ja epistemologiset valintansa, jotta lukijalle tulee selväksi tutkimuksen taustalla olevat tieteenfilosofiset oletukset.¹⁰ Niiden selkeällä esittämisellä tutkija perustelee valitsemansa teorian ja tutkimusmetodin soveltuvuuden tutkimusongelman ratkaisemiseen.¹¹

Tämän tutkimuksen tieteenfilosofiset oletukset perustuvat Charles S. Peircen pragmatismiin tieteenfilosofiaan. Peirce suosi tieteellistä menetelmää (*scientific method*), jonka mukaan on olemassa tarkkailijasta riippumaton todellisuus (realistinen ontologia). Tutkimuskohde on tutkijasta riippumaton, mutta tutkimustieto syntyy kohteen ja tutkijan vuorovaikutuksen kautta. Tutkimuskohteesta on saatavissa totuudellista tietoa ja tutkijayhteisöllä voi saavuttaa yksimielisyyden siitä tieteellisen menetelmän keinoin.¹² Peircelle totuus on johtopäätös, joka on saavutettavissa kumulatiivisella tutkimuksella. Pragmatismisen näkemyksen mukaan tutkijayhteisö määrittää jatkuvasti todellisuuden luonnetta tieteellisen menetelmän avulla. Tutkijan tekemiin havaintoihin ja johtopäätöksiin vaikuttavat hänen taustansa ja ympäristönsä. Epistemologisesti pragmatismi tasapainottelee realismin ja idealismin välillä.¹³

Tässä tutkimuksessa ei tukeuduta kansainvälisen politiikan teoriakoulukuntiin. Tutkimustyö on sotilasstrateginen tutkimus, joka kuuluu Sotataidon laitoksella suoritettavaan tutkimukseen. Sotilasstrategia voidaan käsittää joko näkemyksenä käyttötarkoitukseensa parhaiten soveltuvana sotilaallisen voiman käyttönä tai vaihtoehtoisesti sotilaallisen voiman käyttöön liittyvänä päätöksentekoprosessina. ”Sotilasstrategian tai sotilasstrateginen tutkimus kohdistuu siten joko *teorettisiin uskomuksiin sotilaallisen voiman optimaalisesta käytöstä tai käytännöllisiin prosesseihin, joissa sotilaallisen voiman käytöstä päätetään tai sitä käytetään* kokonaisvaltaisten, yleensä kansallisten tai monikansallisten, päämäärien saavuttamiseksi.”¹⁴

¹⁰ Kerttunen, 2013, 47–49.

¹¹ Sirén, 2009, 23.

¹² Niiniluoto, 1980, 82–83.

¹³ Pihlström, 2008, 41, 46–47. Ajattelutavassa on selkeitä liittymäpintoja Kantin transsendentiaalisen idealismin kanssa. Sen mukaan tarkkailijasta riippumaton todellisuus on olemassa, mutta tarkkailijan tajunta organisoii havainnot kokemukseksi.

¹⁴ Kerttunen, 2013, 42.

Clausewitz pyrki tarjoamaan lukijalleen perustan oppimiselle ja harkintakyvyn kehittämiseksi oikeita toimintavaihtoehtoja kuvaavan käsikirjan sijaan. Teoria on Clausewitzin mukaan työkalu itsenäiselle oppimiselle ja siitä syystä teoria kestää ajan kulumisen.¹⁵ Teoriaa voidaan pitää välineenä tutkijan tekemien havaintojen systematisoimiseksi.¹⁶

Tutkimus on laadullinen, eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen piiriin kuuluu useita erilaisia tutkimuskäytäntöjä. Puhtaasti laadullisen paradigman tai teorian puuttuminen vaikeuttaa kvalitatiivisen tutkimuksen määrittelyä. Laadullinen tutkimus perustuu ”eksistentiaalis-fenomenologis-hermeneuttiseen” tieteenfilosofiaan, joka erottaa sen määrällisestä tutkimuksesta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa ”halutaan saada tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syyseuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla”, soveltuu laadullinen tutkimusote erinomaisesti tutkimukseen.¹⁷

Tärkeä osa laadullista tutkimusta on havaintojen teoriapitoisuus. Tieto on subjektiivista, koska tutkimusasetelma asemoituu tutkijan ymmärryksen kautta. Tutkijan käsitys ilmiöstä, sille annetut merkitykset ja käytössä olevat metodi vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin. Tutkimuksen argumentoinnissa korostuvat lähteet ja niiden käyttö. Lähteiden tulee olla aiheen kannalta relevantteja ja niiden on mahdollistettava tutkimuksessa syntyvien johtopäätöksien haastaminen vasta-argumenteilla.¹⁸

Yksittäisen laadullisen tutkimuksen uskottavuus on asia, johon tutkijan on jatkuvasti otettava kantaa. Tiedeyhteisön vakuuttaminen vaatii analyysilta kattavuutta ja luotettavuutta. Tutkimusprosessin luotettavuutta arvioidessa on ymmärrettävä, että tutkija on osa tutkimusta, käytännössä tutkimusväline. Arviointi kohdistuu siten koko tutkimusprosessiin.¹⁹ Tutkimuksen reliabiliteettia arvioidaan viimeisessä luvussa.

Laadullinen tutkimus mahdollistaa tutkimuksen aloittamisen ilman ”ennakkoasettamuksia tai määritelmiä”. Teoriaa rakennettaessa empiirisen aineiston perusteella voidaan puhua aineistolähtöisestä analyysistä. Aineistolähtöinen analyysi asettaa erityisiä vaatimuksia tutkimuksen rajaukselle, koska potentiaalisen aineiston määrä on lähes rajaton.²⁰ Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä mahdollistaa tutkimuksen, jossa ”voidaan analysoida dokumentteja syste-

¹⁵ Echevarria II, 2007, 30–31. Clausewitz pyrki siihen, että hänen ajatuksensa eivät unohtuisi vuosien kuluessa.

¹⁶ Niiniluoto, 1980, 230–231.

¹⁷ Metsämuuronen, 2006, 207, 212.

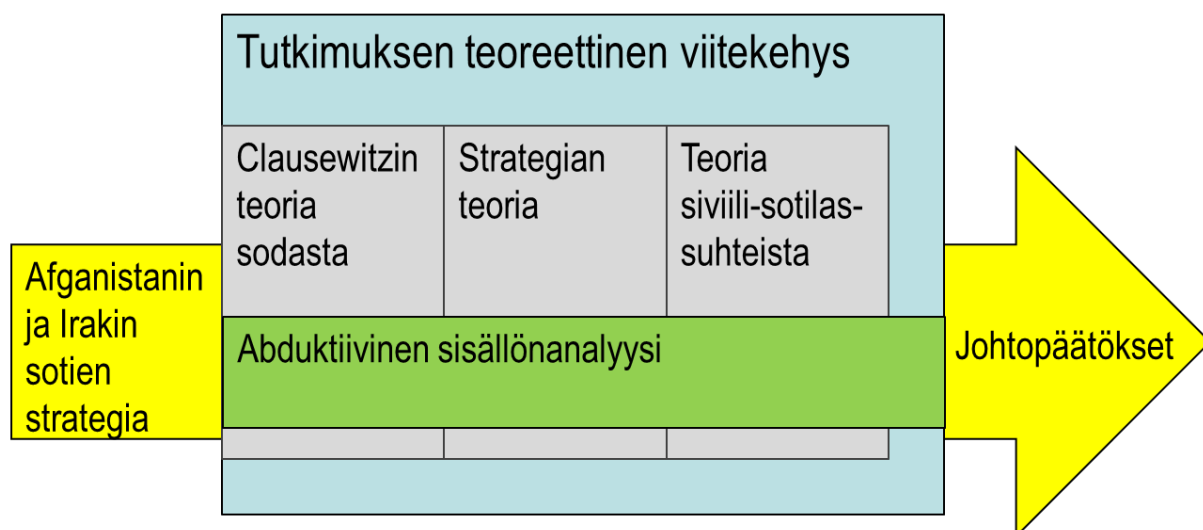
¹⁸ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 20–21. Laadullinen tutkimus voi olla tutkimustyyppiltään empiirinen tai teoreettinen.

¹⁹ Eskola & Suoranta, 1998, 208–211. Tämä on suuri ero kvantitatiiviseen tutkimukseen, jossa mittauksen luotettavuus on erityisessä tarkkailussa.

²⁰ Eskola & Suoranta, 1998, 19.

maattisesti ja objektiivisesti”. Dokumentit ovat tutkimuksen lähteitä ja sisällönanalyysissa dokumentti voi olla esimerkiksi kirja, artikkeli tai puhe. Menetelmällä voidaan kuvata tutkittavaa ilmiötä yleisellä tasolla.²¹ Tässä tutkimuksessa lähdeaineistoa on rajannut tutkimusmetodi ja aineiston kriittinen valinta.

Tutkimuksessa on käytetty abduktiivista sisällönanalyysia. Pragmaattisen tieteenfilosofian filosofi Peirce korosti abduktiivisen päättelyn tärkeää roolia uuden tiedon etsimisessä. Tutkijan tekemät havainnot ovat päättelyn perusta, havainnot sisältävät tutkijasta riippuvaista tulkintaa.²² Abduktiivinen prosessi perustuu perusteltuihin arvauksiin, joilla selitetään havaittuja ilmiöitä. Perustellut arvaukset, päätelmät, perustuvat sekä teoreettiseen että käytännölliseen taustatietoon. Abduktiivisessa päättelyssä tiedon analyysi tapahtuu vuorotellen teorian ja käytännön tasolla. Abduktiivinen päätelmä on tavallisesti jonkinlaisen ilmiön todennäköinen selitys. Tutkijan alustava johtoajatus rajaa mahdollisia abduktiivisia päätelmiä.²³ Tutkijan aieman aiheeseen liittyvän tiedon ja kertyneen ammattitaidon perusteella aineistosta on kerätty tutkimusongelmaan liittyen merkittävät seikat. Päättelyn taustalla on ollut ennakkokäsitys, johtoajatus tutkimusaiheen taustalla olevasta vuorovaikutusverkostosta, systeemistä. Aineistoon perehtymisen aikana ymmärrys systeemistä on parantunut ja siten tutkimuksen teoreettinen viitekehys on tarkentunut. Johtopäätökset ovat syntyneet teorian ja käytännön vuorovaikutuksena, mikä havainnollistetaan kuvassa 1.

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys.

²¹ Tuomi & Sarajärvi, 2009, 103. On huomattava, että dokumenttien objektiivinen analyysi on ristiriidassa ajattelun kanssa, jonka mukaan laadullisessa tutkimuksessa tieto on tutkijasta riippuvaa, subjektiivista.

²² Paavola & Hakkarainen, 2008, 165–166.

²³ Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2005, 322–324.

1.4 Keskeiset käsitteet ja lähteet

Strategia on terminä muuttunut ajan myötä voimakkaasti. Antiikin Kreikassa strategia merkitsi kenraalin (komentajan) taitoa.²⁴ Strategia on Grayn mukaan ”silta”, joka liittää sotilaallisen voiman poliittiseen päämäärään, strategia ei itsessään kuvaa kumpaakaan. Strategia on sotilaallisen voiman käyttämisen ja sillä uhkaamisen hyödyntäminen poliittisen päämäärän saavuttamiseksi.²⁵ Nykyään strategia on sanana niin laajassa käytössä, että sen on sanottu menettäneen merkityksensä terminä.²⁶

Vastakumouksellinen sodankäynti (*counterinsurgency*, COIN) käsittää kumouksellisesta sodankäyntiä harjoittavan vihollisen kukistamiseksi käytettävät sotilaalliset, puolisolitaalliset, poliittiset, taloudelliset, psykologiset ja siviilialan keinot.²⁷ Yksinkertaistettuna kyseessä ovat valtion toimet vallankumouksen voittamiseksi.²⁸

Siviili-sotilassuhteet (*civil-military relations*) on valtion hallinnon, asevoimien ja kansan välinen sopimus (*bargain*), joka jakaa vallan ja vastuun sopimuksen osapuolille. Merkittävimpiä tutkimuskohteita ovat asevoimien laillinen rooli, asevoimien vaikutusvalta yhteiskunnassa sekä asevoimien sijoittuminen siviilihallinnon kontrolliin.²⁹ Toimivien siviili-sotilassuhteiden päämääränä on kansallinen turvallisuus, sen saavuttamiseksi laadittava tuote on strategia.³⁰

Strateginen kommunikaatio on amerikkalaisen kapean määritelmän mukaan Yhdysvaltain hallituksen kaikkia kansallisia keinoja käyttävää toimintaa muiden kansainvälisten toimijoiden käyttäytymisen muokkaamiseksi tavoitteena Yhdysvaltain intressien, poliittisten linjausten ja tavoitteiden edistäminen.³¹

²⁴ Heuser, 2010, 3–4. Strategia ei ole kaikkina aikoina tarkoittanut terminä sotilaallisen voiman käyttöä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

²⁵ Gray, 1999, 17. Määritelmä on Clausewitzin ajatuksista johdettu. Määritelmään on sisällytettävissä myös ei-sotilaallisten valtiollisten keinojen käyttäminen.

²⁶ Kerttunen, 2010, 1; Freedman, 2013, ix–xi.

²⁷ United States Dept. of the Army, 2007, 2. Määritelmä on maavoimien ja merijalkaväen vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjesäännöstä FM 3-24.

²⁸ Kilcullen, 2010, 2. Määritelmä on hyvin laaja, joten se vaatii ymmärryksen konfliktista ja sen kontekstista.

²⁹ Owens, 2011, 12–13. Sopimus on ratkaisu problematiikkaan, jossa asevoimien tulee olla tarpeeksi vahva kyetäkseen puolustamaan valtiota ilman että asevoimat kääntyvät valtion poliittista hallintoa vastaan. Siviili-sotilassuhteiden laatu on erilainen eri valtioissa. Kahdesta siviili-sotilassuhteiden tutkimuksen koulukunnasta opinnäytetyön kannalta merkittävämpi institutionaalinen tutkimus keskittyy erityisesti hallinnon ja asevoimien väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Institutionaalisen siviili-sotilassuhde-teorian tärkein teos on vuonna 1957 ilmestynyt Samuel P. Huntingtonin kirja *The Soldier and the State*.

³⁰ Strachan, 2013, 76. Siviili-sotilassuhteet pyrkivät käytännössä asevoimien tehokkaampaan käyttöön valtion politiikan tukemiseksi.

³¹ Department of Defence, 2010. Julkaisu on Yhdysvaltain puolustusministeriön sanakirja, jossa puolustushallinnon käytössä olevia termejä on määritetty.

Clausewitzin pääteos *On War* on amerikkalaisen strategistin Bernard Brodien mukaan ainoa erittäin hyvä sotaa käsittelevä kirja.³² Colin S. Grayn mielestä *On War* on strategian teorian tärkein standardi.³³ Kirjan tulkitseminen on vaativaa, koska teos jäi kesken Clausewitzin kuoleman takia. Clausewitz totesi teoksensa ensimmäisen luvun olevan ainoa ”valmis” osa koko teosta.³⁴

Tässä opinnäytetyössä lähteenä käytetty Howardin ja Paretin englanninkielinen käännös vuodelta 1976 kääntää esimerkiksi alkuperäisen tekstin samat termit eri tavalla eri asiayhteyksissä riippuen kääntäjien näkemyksestä tekstin kontekstista. On myös todettu, että Clausewitzin teoksen laajuus ja vaikeaselkoisuus mahdollistaa lähes minkä tahansa argumentin perustelun sillä.³⁵ Howardin ja Paretin käännös on oman aikansa tuotos, se painottaa muita kirjan käännöksiä enemmän valtion roolia ja pyrkii löytämään erityisesti kylmän sodan kysymyksiin liittyviä vastauksia.³⁶ Clausewitzia tulkitsevia lähteitä on useita. Suurin osa niistä suhtautuu Clausewitzin ajatuksiin pääosin myönteisesti, mutta lähteinä on käytetty myös Clausewitzia kritisoivia teoksia.

Vastakumouksellista sodankäyntiä käsittelevät lähteet ovat pääasiassa 2000—luvulla julkaistuja merkittävien teoreetikkojen teoksia. Teoreetikot käsittelevät vastakumouksellista sodankäyntiä Afganistanin ja Irakin sotien kokemuksen perusteella, useat kirjoittajat ovat osallistuneet kyseisiin konflikteihin.

Yhdysvaltain poliittisen johdon ja asevoimien korkea-arvoisimpien upseerien välisen strategisen päätöksentekoprosessin lähteinä on käytetty sekundaarisia lähteitä. Kirjallisuuslähteitä on useita, eivätkä ne ole ristiriidassa keskenään, mikä on mahdollistanut tärkeimpien tapahtumakuvausten varmistamisen käyttämällä useaa lähdetä. Primäärlähteitä näistä keskusteluista ei ole tutkijan käytettävissä. On kuitenkin huomioitava, että aikaisemmassa tutkimuksissa esimerkiksi Strachan, Fitzgerald ja Owens käyttävät vastaavia lähteitä. Kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä muistelmat ja toimittajien kirjat ovat käytettävissä olevia dokumentteja.

³² Fleming, 2013, 25.

³³ Gray, 1999, 112.

³⁴ Strachan, 2013, 53. Kirjan keskeneräisyys ei ole kuitenkaan peruste sen sivuuttamiselle.

³⁵ Kinross, 2008, 2-3.

³⁶ Fleming, 2013, 49–50. Clausewitzin kirjasta on useita käännöksiä, pelkästään käännöksen valinta vaikuttaa koko tutkimustyöhön. Paretin ja Howardin käännöksen valinta perustuu sen laajaan käyttöön Yhdysvaltojen asevoimien opetuksessa, joka vaikuttaa upseerien ymmärrykseen strategiasta ja sodasta.

1.5 Tutkimuksen rakenne ja rajaukset

Tutkimustyön toisessa luvussa luodaan tutkimusongelman käsittelemistä tukeva teoreettinen viitekehys, jonka perustana on Carl von Clausewitzin *On War*. Viitekehystä on täydennetty erityisesti 2000—luvun kirjallisuudella, joka käsittelee strategiaa. Luvussa viitatu teoreetikot perustavat omat näkemyksensä ja teoriansa pitkälti Clausewitzin ajatuksiin.

Kolmannessa luvussa käsitellään vastakumouksellinen sodankäynti doktriinina ja sen erityispiirteet. Vastakumouksellista sodankäyntiä kohtaan esitetty kritiikki käydään läpi samassa luvussa. Onnistuneen vastakumouksellisen operaation tyypilliset piirteet esitetään, jotta yhteys sotilaallisen menestyksen ja poliittisen voiton välillä on ymmärrettävissä. Luvussa nostetaan esille nykyaikaisen vastakumouksellisen sodankäynnin luoma vaativa haaste länsimaiselle demokratialle ja sen asevoimille.

Neljännän luvun aluksi käydään läpi kehityskulku, joka edesauttoi vastakumouksellisen sodankäynnin paluuta sotilasstrategiaksi ja sen nousemista Irakin sodan strategiaksi. Luvussa käsitellään Irakin sodan strategiaan liittyvää päätöksentekoprosessia ja siviili-sotilassuhteita. Lisäksi luvussa pohditaan kuinka vastakumouksellinen sodankäynti käytännössä näyttäytyi strategiana Irakin sodassa ja strategian vaikutusta Irakin sotaan. Viidennessä luvussa tarkastellaan Afganistanin sotaa, jossa pyrittiin toteuttamaan Irakin sodasta siirrettyä strategiaa uudessa kontekstissa. Viides luku käsittelee myös päätöksentekoprosessia ja uuden strategian toteutumista. Luvun lopussa tarkastellaan tapahtumia, joiden perusteella vastakumouksellinen sodankäynti Yhdysvaltain sotilaallisen voimankäytön välineenä on menettänyt asemaansa.

Kuudennessa luvussa pyritään ratkaisemaan tutkimusongelma kolmen edellisen luvun perusteella. Luvussa vastataan johdannossa luvussa 1.1 esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Seitsemännessä luvussa arvioidaan viitekehysten käytettävyyttä, tulosten käyttöarvoa sekä luotettavuutta ja hahmotellaan mahdollisia jatkotutkimuskysymyksiä.

Tutkimus on tarkasteltavien tapausten osalta rajattu käsittelemään Afganistanin ja Irakin sotia Yhdysvaltojen näkökulmasta. Ajallisenä lisärajausena Irakin sodasta tarkastellaan vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa edeltänyttä päätöksentekoprosessia sekä strategian toteuttamista. Afganistanin sodasta tarkastellaan vastakumouksellisen sodankäynnin nousemista strategiaksi ja lisäjoukkojen käyttöä niiden vetäytymiseen saakka.

2. SOTA POLITIIKAN JATKEENA

Carl von Clausewitz saavutti kirjallaan *On War* kunnianhimoisen tavoitteensa. Hän kykeni luomaan sodalle viitekehysten, joka on ollut käyttökelpoinen aina nykypäivään saakka. Clausewitzin muotoileman sodan teoria on toiminut strategian teorian perustana.³⁷ Clausewitzia perustana käyttäen toisessa luvussa rakennetaan tutkimusongelman ratkaisua ja abduktiivista päättelyä tukeva teoreettinen viitekehys. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu systeemiteoriaan, jonka mukaan todellinen maailma voidaan käsittää joukkona systeemejä tai systeemien systeeminä (*System of Systems Analysis*). Maailma koostuu systeemin elementeistä (*nodes*), joita ovat ihmiset, materiaali, infrastruktuuri tai tieto. Elementtien välillä on vuorovaikutuslinkit (*links*), jotka ovat fyysisiä, funktionaalisia ja käytöksellisiä suhteita elementtien välillä. Elementit ja linkit ovat kuvaavia symboleita, joiden tarkoitus on yksinkertaistaa todellisen maailman kompleksisuutta.³⁸

2.1 Sota primäärisenä kolminaisuutena

Clausewitz esittää kirjassaan *On War* sodan koostuvan aina epävarmasta satunnaisuudesta, intohimoisesta väkivallasta ja rationaalisesta harkinnasta, joista muodostuu (primäärinen) kolminaisuus (*The Trinity*).³⁹

Sota on luonteeltaan (*the nature of war*) pysyvää ja ikuista, se sisältää kaikissa tapauksissa Clausewitzin primäärisen kolminaisuuden kaikki elementit. Sattumanvaraisuuden, tunnepitoisen väkivallan ja järkipärisen harkinnan keskinäiset voimasuhteet ovat koko ajan kaoottisessa käymistilassa, mutta ne kaikki kolme esiintyvät kaikissa konflikteissa jossain suhteessa. Kolmen elementin voimakas vuorovaikutussuhde ja keskinäisriippuvuus aiheuttavat sen, että niitä tulee aina käsitellä kokonaisuutena. Kolminaisuus tarjoaa tietynlaisen sodan viitekehysten ja teorian sitä käyville osapuolille. Vaikka sodan osapuolia on useita, ei tarkastelussa tarvita useita sodan kolminaisuuksia, koska sodan interaktiivinen luonne sisältyy Clausewitzin

³⁷ Freedman, 2013, 86.

³⁸ Connable, 2012, 62–65. Systeemiteoria yksinkertaistaa, vastaavasti kaaosteoria mallintaa monimutkaisuutta.

³⁹ Clausewitz, 1832, 89. ”*War is more than a true chameleon that slightly adapts its characteristics to the given case. As a total phenomenon its dominant tendencies always make war a paradoxical trinity – composed of primordial violence, hatred, and enmity, which are to be regarded as a blind natural force; of the play of chance and probability within which the creative spirit is free to roam; and of its element of subordination, as an instrument of policy, which makes it subject to reason alone. The first of these three aspects mainly concerns the people; the second the commander and his army; the third the government. The passions that are to be kindled in war must already be inherent in the people; the scope which the play of courage and talent will enjoy in the realm of probability and chance depends on the particular character of the commander and the army; but the political aims are the business of the government alone.*”

primääriseen kolminaisuuteen.⁴⁰ Jonkin elementin sivuuttaminen sotaa käsittelevää teoriaa luodessa, tiettyä sotaa tarkastellessa tai sodan strategiaa suunnitellessa jättää lopputuloksen vaillinaiseksi.⁴¹ Kolminaisuutta on siis tarkasteltava holistisesti, eli kokonaisvaltaisesti.

Epävarma satunnaisuus on erityisesti sodalle tyypillinen piirre, jota monesti marginalisoidaan rakennettaessa teoriaa. Väärin ymmärrettynä sattuma voi synnyttää myyttejä, joiden avulla sattuman roolia vähätellään jälkikäteen. Yhteensattumien kautta syntynyt hyvä sotaonni saateetaan laskea nerokkaan komentajan ansioksi. Toisaalta ihmisillä on kognitiivinen vaikeus käsitellä monimutkaisia syysseurauskokonaisuuksia, tällöin selittämättömäksi jäävä tapahtuma joudutaan toteamaan sattumaksi. Jotkin tapahtumaketjut ovat käytännössä ennustamattomissa, koska äärimmäisen pienet muutokset lähtötilanteessa muuttavat merkittävästi kokonaisuutta kaaosteorian hengessä. Lukemattomien tekijöiden yhteisvaikutus sodassa aiheuttaa kompleksisuuden ja sodan vaikean ennakoitavuuden.⁴²

Sodan kaoottisuus, sattumanvaraisuus, voi nostaa esille sotilasasioissa nerokkaan komentajan, jolla tulee olla rohkeutta ottaa vastuuta sekä älykkyyttä ja hyvää harkintakykyä toimia epätäydellisen tiedon varassa. Neron tunnustus voidaan pelkästään antaa vain korkeimmissa komentajan tehtävissä oleville, koska sodassa juuri heihin kohdistuva älyllinen ja moraalinen haaste on huomattavin.⁴³

Tunnepitoisuus voi ottaa dominoivan aseman sodassa, koska sota aiheuttaa osapuolissa vihaa sekä pelkoa ja siten ihmisen alkukantaiset vaistot syrjäyttävät järkipäisen ajattelun. Kaikista ihmisten suorittamista sosiaalisista toimista juuri sodalla on suurin potentiaali siirtää rationaalisuus syrjään ihmisten käyttäytymistä ohjaavana tekijänä, jolloin sotaan vaikuttavat ihmiset voivat toimia ennustamattoman epärationaalisella tavalla. Länsimaissa on pyritty esittämään sota puhtaan rationaalisena toimintana, erityisesti kylmän sodan alussa ydinsodan mahdollisuutta matemaattisesti mallintamalla. Epärationaalinen tunnepitoisuus on kuvattu kehitysmaiden ongelmaksi. Vihamielisyyden aiheuttamat raakuudet ja sotarikokset voivat olla suorittajilleen rationaalisia, koska vihaa tyydyttävät teot voivat olla poliittisesti kannattavia ja siten rationaalisia. Tästä johtuen sodan elementeistä epärationaalinen tunnepitoisuus ja järkipäinen ratio-

⁴⁰ Waldman, 2013, 161–162. Clausewitzin primäärinen kolminaisuus toimii teoreettisena viitekehyksenä kun tarkastelussa on useamman osapuolen sotilaallista voimankäyttöä sisältävä vuorovaikutteinen prosessi.

⁴¹ Paret, 1986, 201.

⁴² Waldman, 2013, 103–104, 111–112. Clausewitz käsittelee pienien muutoksien aiheuttamia suuria vaikutuksia järjestelmässä tavalla, joka muistuttaa nykyaikaista kompleksisuusteoriaa.

⁴³ Clausewitz, 1832, 100–112. Komentaja saattaa olla asemassaan kuin valtionpäämies. ”*To bring a war, or one of its campaigns, to a successful close requires a thorough grasp of national policy. On that level strategy and policy coalesce: the commander-in-chief is simultaneously a statesman.*”

naalisuus ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Clausewitz ei esitä vihamielisyyttä vain yksilöiden ominaisuutena, vaan hänen mukaansa se on kansanryhmien sosiaalinen ilmiö.⁴⁴

Rationaalisuus on sodan osa-alue, joka antaa sodalle sen sisäisen logiikan. Sodassa pyritään harkitusti toimien saavuttamaan sodalle, operaatioille ja yksittäisille taisteluille asetettuja tavoitteita, jotka ovat määritetty sotaan käyvän osapuolen päättäjien ja komentajien toimesta. Rationaalisuus muodostaa sodalle rakenteen, jonka ennustettavuutta sattuma ja väkivalta vaikeuttavat. Tavoitteet ovat yleensä sotaan käyvän osapuolen päättäjien tekemiä linjauksia, jolloin sota on seurausta politiikasta. Poliittikka on jatkuva prosessi, jossa eri sosiaalisten ryhmien välinen suhteellinen vaikutusvallan jakautuminen muuttuu sykleissä. Prosessin seurauksena syntyy hallinto, joka tekee poliittisia linjauksia, jotka ilmaisevat sodan poliittisia tavoitteita. Hallinnon poliittinen linjaus voi olla yleisen poliittisen ilmapiirin vastainen. On tärkeää huomata, että poliittiset linjaukset voivat olla rationaalisia niiden tekijöille, vaikka tilanteen ulkopuoliselle tarkkailijalle kyseiset päätökset eivät vaikuttaisikaan viisailta tai järkeviltä.⁴⁵

Sodan kitka (*friction*) tekee sodan todellisuudesta suunnitelmia monimutkaisemman. Sotaan liittyvien teorioiden ja doktriinien on lähes mahdotonta ottaa kitkaa huomioon, koska se on aina sattumanvaraista ja ainutlaatuista. Kitka koostuu yksittäisistä tapahtumista, joiden kumulatiivinen vaikutus vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamista.⁴⁶

Sodassa joudutaan toimimaan epätäydellisen informaation varassa. Sen yhdistyminen sekä ennustamattomissa olevaan sattumaan että tunnepitoisuuden aiheuttamaan vaikeasti ennakoitavaan epärationaalisuuteen aiheuttavat sodassa ilmiön, jota Clausewitz kutsuu sodan sumuksi (*fog of war*). Voimakkaimmat sodankäynnin vallankumouksen (*Revolution in Military Affairs*, RMA) puolestapuhujat ovat väittäneet huipputeknologian poistavan sodan sumun taistelutilasta. Näin ei kuitenkaan ole vielä tapahtunut, epävarmuus ja kitka ovat edelleen sodankäynnin arkea. Erityisesti strategisella tasolla informaatioylioima ei takaa sotilaallisen voimankäytön saavuttavan poliittisia tarkoituksia.⁴⁷

Kitkan ja sumun lisäksi Clausewitz on tuonut nykyiseen sodankäynnin diskurssiin voimanlähteen (*center of gravity*, CoG) käsitteen. Voimanlähte on sodan osapuolen ratkaiseva ominai-

⁴⁴ Waldman, 2013, 133–134, 141–142, 144–145. Clausewitz tarkoittaa sodan väkivaltaisuudella sen henkistä ajatusmaailmaa, joka voi johtaa fyysiseen väkivaltaan. ”Essentially, combat is an expression of hostile feelings”.

⁴⁵ Waldman, 2013, 73–74, 81–83, 85.

⁴⁶ Clausewitz, 1832, 119–121. ”Everything in war is very simple, but the simplest thing is difficult.”

⁴⁷ Waldman, 2013, 115–119. Tieto pitää analysoida, joka inhimillisenä toimintana itsessään aiheuttaa kitkaa ja epävarmuutta. Teknologinen kyky hankkia tietoa ei siis voi täysin poistaa sodan sumua.

suus, jota vastaan tulee vaikuttaa menestyksen saavuttamiseksi.⁴⁸ Voimanlähteen merkitystä on korostettu jopa liikaa nykyaikaisessa sotilasajattelussa, koska Clausewitzin teoria kompleksisesta sodasta ei tarjoa helposti havaittavia voimanlähteitä, joita vastaan toimiminen tuo automaattisesti sotilaallista menestystä.⁴⁹

Sodan luonne on Clausewitzin mukaan pysyvää, mutta sodan piirteet (*characteristics of war*) muuttuvat. Yksittäiseen sotaan vaikuttavat siihen osallistuvien konfliktin osapuolten ominaispiirteet sekä aikakauden poliittiset, taloudelliset, teknologiset ja sosiaaliset erityispiirteet.⁵⁰

Clausewitzin ajatukset nousivat voimakkaaseen tarkasteluun Yhdysvalloissa Vietnamin sodan jälkeen. Strategista ja operatiivista ajattelua haluttiin uudistaa ottaen huomioon aikaisempien vuosikymmenien kokemukset. *On War* otettiin opetusmateriaaliksi Yhdysvaltain asevoimien jokaisen puolustushaaran korkeimmilla virkaurakursseilla. On jopa väitetty, että Yhdysvaltain sotilaallisen voiman käyttö ja sen suunnittelu nojaavat tällä hetkellä poikkeuksetta Clausewitzin ajatuksiin.⁵¹

2.2 Valtio sekundaarisena kolminaisuutena

Clausewitzin mukaan sodan elementeistä viha ja väkivalta liittyvät sotaan käyvän valtion kanssa, satunnaisuus ja sen tarjoamat mahdollisuudet ovat tärkeä osa valtion asevoimien ja sen komentajan vaikutuspiiriä. Rationaalinen harkinta on valtion hallituksen vastuualue sodankäynnissä.⁵² Sodan luonteeseen liittyvien kolmen elementin valtiollisista vastinpareista muodostuu sekundaarinen, toissijainen kolminaisuus.

Yksittäisen sodan voidaan todeta olevan siis pysyvässä käymistilassa, koska sodan luonne on pysyvistä elementeistään huolimatta kaootinen ja sodan piirteet muuttuvat konfliktin edetessä. Tästä huolimatta poliittisella päätöksentekokoneistolla ja korkeimmalla sotilaallisella joh-

⁴⁸ Clausewitz, 1832, 595–596. “One must keep the dominant characteristics of both belligerents in mind. Out of these characteristics a certain center of gravity develops, the hub of all power and movement, on which everything depends. That is the point against which all our energies should be directed ... in popular uprisings it is the personalities of the leaders and public opinion.”

⁴⁹ Palmgren, 2014, 417. Näkemys on esitetty Maanpuolustuskorkeakoulussa tehdyssä Clausewitzin ajatusmaailman kehittymistä käsittelevässä väitöskirjassa.

⁵⁰ Paret, 1986, 199.

⁵¹ Kinross, 2008, 5, 75–76. Käyttöön otettiin Howardin ja Paretin englanninkielinen käännös, jota käytetään lähteenä tässä opinnäytetyössä. Kinrossin mukaan käännös on pääasiallinen Yhdysvaltain sotilasoppilaitoksissa käytävä Clausewitzin pääteoksen käännös.

⁵² Clausewitz, 1832, 89.

dolla tulee olla hyvin tarkka ja realistinen kuva siitä, minkälainen sota tulee alun alkaen olemaan. Kyseisellä tilanteenarviolla on kauaskantoiset seuraukset.⁵³ Tässä onnistuakseen poliittisen johdon ja korkeimman sotilasjohdon välisten suhteiden tulee olla terveellä pohjalla. Sotilasjohton pitää voida antaa realistia arvioita ilman pelkoa diskriminoinnista ja poliittisen johdon on voitava luottaa kenraalikunnan antamien suositusten objektiivisuuteen ilman epäilystä asevoimien omaa agenda ajavista taka-ajatuksista.

Martin van Creveld ja Sir John Keegan ovat kritisoineet sekundaarisen kolminaisuuden käyttämistä sotien viitekehyksenä ja analyysityökaluna. Hallinnon, asevoimien ja kansan erotteleminen toisiinsa vaikuttaviksi tekijöiksi muodostaa itsessään oletuksen kansallisvaltiosta, jolloin sekundaarinen kolminaisuus ei voi heidän mukaansa käsitellä sisällissotia ja ei-valtiollisia sotia. Kolminaisuuteen sisältyy myös oletamus asevoimien ammattimaisuudesta, koska asevelvollisuusarmeijassa asevoimat ovat vaikeasti eroteltavissa kansasta. Viimeiseksi kolminaisuus ei ota huomioon kansan joutumista sodan kohteeksi, sodankäynnin siirtymistä puhtaasti taistelukentillä käytävästä siviiliyhteiskunnan keskellä tapahtuvaksi.⁵⁴ Van Creveldin mukaan kolminaisuussota (*trinitarian war*) on vain yksi sodan muoto ja historiallisesti harvinainen sellainen, koska kansallisvaltiot ovat vasta syntyneet Westphalenin rauhan myötä. Van Creveldin mielestä nykyaikaiset matalan intensiteetin konfliktit tekevät Clausewitzin ajatuksista sodan viitekehyksenä vanhentuneita.⁵⁵

Clausewitzin näkemys sodasta ja sen poliittisesta luonteesta antaa strategian tutkimukseen erikoistuneen Antulio J. Echevarria II:n mukaan mahdollisuuden soveltaa Clausewitzia myös kumouksellisiin ja ei-valtiollisiin sotiin.⁵⁶ Strachanin mukaan Keegan ja van Creveld tekevät Clausewitzin ajatuksista johtopäätöksiä valikoiden ja lopputuloksia vääristäen. Strachan korostaa Clausewitzin painottaneen aina primääristä kolminaisuutta ja näkee mahdolliseksi myös ei-valtiollisten toimijoiden käsittelyn Clausewitzin teorian avulla, jolloin Clausewitzin näkemys sodasta ja sen poliittisesta luonteesta ei edellytä valtiollista toimijaa.⁵⁷

⁵³ Clausewitz, 1832, s.88–89. ”*The first, the supreme, the most far-reaching act of judgment that the statesman and commander have to make is to establish by that test the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that is alien to its nature. This is the first of all strategic questions and the most comprehensive.*”

⁵⁴ Heuser, 2002, 54–55.

⁵⁵ Van Creveld, 1991, 57. Van Creveld painottaa kritiikissään Clausewitzin toissijaista kolminaisuutta, valtiota.

⁵⁶ Echevarria II, 2007, 137–138. ”...*makes his theories compatible with conflicts of lesser intensity.*”

⁵⁷ Strachan & Herberg-Rothe 2007, 7–8. Strachanin mukaan ei-valtiollisten toimijoiden tavoitteet voidaan rinnastaa valtioiden harrastamaan politiikkaan, jolloin ei-valtiollisia toimijoita voidaan käsitellä Clausewitzin teorian avulla.

2.3 Sota poliittisen linjauksen jatkeena

Sota on Clausewitzin mukaan primäärinen kolminaisuuden lisäksi käyttäjälleen instrumentti vastustajan tahdon taivuttamiseksi haluttuun suuntaan.⁵⁸ Clausewitz kuvaa siis sotaa sekä ilmiönä että instrumenttina.⁵⁹ Sodan ollessa poliittisen toimijan instrumentti, tulee asevoimien olla siten poliittisen hallinnon alaisuudessa, tämä oli Clausewitzin looginen päätelmä hänen näkemyksestään sodan poliittisesta tarkoituksesta.⁶⁰

Valtion sisäisen poliittisen toiminnan (*politics*) kautta valtaan päässyt hallinto (oli se sitten länsimainen edustuksellinen demokratia, diktatuuri tai jokin muu valtiomuoto) tekee poliittisen linjauksen (*policy*), joka aiheuttaa sotatilan syntymisen. Clausewitzin käyttämä saksankielinen substantiivi *Politik* voidaan kääntää englanniksi sekä muotoon *politics* että *policy*, jotka ovat kuitenkin merkityksiltään erilaiset. Poliitiikka (*politics*) sisältää kilpailua ja vastakkainasettelua, kun taas poliittinen linjaus (*policy*) on ideaalimuodossaan yksimielinen periaatepäätös poliittisen hallinnon aikomuksista. Poliittista linjausta tarkennetaan ja sopeutetaan olosuhteiden muuttuessa.⁶¹ Tällöin politiikan, poliittisten linjausten, sodankäynnin ja sodan välillä on molempiin suuntiin vaikuttava yhteys, kuten Clausewitz huomioi.⁶² Päätöstä puolustautua aggressiota vastaan voidaan pitää ensimmäisenä välttämättömänä poliittisen linjauksen aiheuttamana askeleena sotaa kohti. Jos aggressioon vastataan antautumisella ilman ehtoja, niin sotaa kaksipuolisena interaktiivisena konfliktina ei ikinä synny.⁶³ Poliitiikka sanelee poliittisen linjauksen ja sodan määrittämiä tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi. Esimerkiksi sotilaallisesti kaikkein parhaan vaihtoehdon valitsemisen voi kumota täysin poliittiset tekijät. Strategisten päämäärien ohitse voivat mennä esimerkiksi lähestyviin vaaleihin liittyvä politikointi, puolustushaarojen välinen kilpailu tai byrokraattisen järjestelmän edut. Poliitiikan dynaaminen luonne vaikeuttaa sotilaallisen voiman käyttämistä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.⁶⁴

Kylmän sodan jälkeen todennäköisyys ydinaseiden käytölle on ollut minimaalisen pieni. Siten sotilaallisen voiman käyttämisen liittyvät riskit ovat olleet aiempaa pienemmät. Oikeastaan

⁵⁸ Clausewitz, 1832, 75. ”*War is thus an act of force to compel our enemy to do our will.*”

⁵⁹ Herberg-Rothe, 2001, 99–102.

⁶⁰ Paret, 1986, 200. Clausewitz on kirjassaan luonut pohjan siviili-sotilassuhteiden teorialle ja tutkimukselle antamalla sodalle poliittisen tarkoituksen ja luonteen.

⁶¹ Strachan, 2013, 13.

⁶² Clausewitz, 1832, 92. ”... *because the original political objects can greatly alter during the course of the war and may finally change entirely since they are influenced by events and their probable consequences*”

⁶³ Waldman, 2013, 9. Puolustautuminen on ensimmäinen sotatoimi, koska ilman sitä vastapuolen voimankäyttöä seuraa valloitus toimi ilman vastarintaa, valloitus (*conquest*) ei tässä tapauksessa vastaa sodan määritelmää.

⁶⁴ Waldman, 2013, 96–97.

vain sisäpoliittisen tahdon puuttuminen kykenee rajoittamaan Yhdysvaltain asevoimien käyttämisen potentiaalia, koska asevoimien voidaan nähdä olevan ylivoimaiset mihinkään potentiaaliseen viholliseen verrattuna. Asevoimien käytön nopeus on tehnyt siitä suositun työkalun kansallisten intressien edistämiseksi.⁶⁵

Valtiollinen epävakaus on turvallisettu Yhdysvalloista, epävakaut valtiot ja niissä menestyvät vihamieliset ei-valtiolliset järjestöt ovat nostettu kansallisten uhkien asemaan. Tästä syystä asevoimien rooli ulkopoliittisena työkaluna on vahvistunut entisestään. Asevoimien vahvaa roolia ylläpitää niin kutsuttu institutionaalinen etuoikeus. Etuoikeus syntyy siitä, että Yhdysvaltain puolustushallinnolla on ylivoimaisesti resursseja, poliittista vaikutusvaltaa ja lobbausvoimaa varsinkin ulkoministeriöön verrattuna. Puolustusministeriön alaisuudessa on huomattavan paljon työntekijöitä, sekä siviilejä että sotilaita. Sidosryhmiin kuuluvat myös veteraanit ja eläkeläiset ja edellä mainittujen perheet. Laaja puolustushallintoon myötämielisesti suhtautuva äänestäjäkunta antaa asevoimille vaikutusvaltaa poliittisessa päätöksenteossa. Sotateollinen kompleksit käyttää lisäksi merkittäviä summia omien etujensa tavoitteelliseen ajamiseen. Tämä ylläpitää sotateollisuuden ja välillisesti asevoimien asemaa poliittisessa prosessissa. Poliittinen vaikutusvalta vaikuttaa suoraan poliittisessa prosessissa luotaviin budjetteihin, jotka suosivat selkeästi asevoimia. Jos rahoitukseen liittyvä trendi ei muutu, ulkopolitiikan vaikuttamisen käytännön työkalut siirtyvät yhä enemmän asevoimille. Ulkoministeriön vähäiset resurssit pakottavat asevoimat reaktiivisiin operaatioihin, jos diplomatian keinot ovat epäonnistuneet. Vakauden ylläpitämiseen liittyviin tehtäviin on liitetty vastaterrorismitoiminta, sotilaallinen tuki epävakaukselle valtiolle sekä vastakumouksellinen sodankäynti. Kyseisten tehtävien suorittaminen on selkeästi asevoimien vastuulla ja se jättää siviilihallinnonalat pieneen rooliin tai syrjään kokonaan toiminnasta. Sotilaalliset operaatiot ovat näyttäviä ja antavat kuvan päättäväisestä toiminnasta. Yhdysvaltain kansainvälisen aseman ylläpitäminen, kamppailu vaikutusvallasta muiden valtioiden kanssa sekä sisäpoliittinen vaalisykli painostavat poliittisia päättäjiä tavoittelemaan nopeita ja näkyviä vaikutuksia. Tämä lähestymistapa suosii asevoimia siviilihallinnonalojen sijaan.⁶⁶ Epätasaisen resurssien jaon takia jopa Yhdysvaltain puolustusministeri Robert Gates esitti pitämässään puheessa vuonna 2007 merkittävien lisäresurssien suuntaamista ulkoministeriölle ja ulkomaanapuun.⁶⁷

2000-luvun tapahtumat ovat osoittaneet sotilaallisen voiman rajallisen käyttöarvon. Yhdysvaltain johtava asema kansainvälisessä järjestelmässä on kärsinyt juurikin unilateraalisen soti-

⁶⁵ Metz, 2008, 77.

⁶⁶ Taw, 2012, 115–118, 124–130. Taw käyttää termejä: ”*securized instability*” ja ”*institutional privileging*”.

⁶⁷ Gates, 2013, 92.

laallisen voiman käytöstä. Diplomaattinen, taloudellinen, kulttuurillinen ja muu ”pehmeä voima” ovat välttämätön keino luoda onnistumisen edellytykset sotilaalliselle toiminnalle, jolla on kansainvälinen tuki. Tämä vaatii Yhdysvaltojen pehmeän ja kovan voiman tasapainottamista. Yhdysvaltojen suuri asymmetria sotilaallisten ja ei-sotilaallisten kykyjen välillä on huomattava ja selkeästi isompi kuin muissa länsimaissa. Se vaikeuttaa Yhdysvaltojen onnistumista sekä sotilaallisia että ei-sotilaallisia kansallisia suorituskykyjä vaativissa toimissa. Asevoimien sisällä painotetaan selkeästi konventionaalista sodankäyntiä rauhanturvaamisen, jälleenrakennuksen ja vastakumouksellisen sodankäynnin kustannuksella. Konventionaalisen sodankäynnin toteuttaminen vaatii selkeästi kalliimpia varusteita, joiden valmistamiseen tarvitaan enemmän teollisuutta ja työntekijöitä, tämä antaa konventionaaliseen sodankäyntiin painottumiselle sisäpoliittisen arvon, kun poliittinen prosessi määrittää asevoimien rahoituksen.⁶⁸

Demokratian on vaikea koota voimiaan sotaan varten, koska yhteiskunnalle kynnys sotaan on suuri ilman selkeää oikeutusta varsinkin, jos kaikkia muita valtiollisia ei-sotilaallisia keinoja ei ole yritetty viimeiseen saakka. Toisaalta demokratian on vaikeampi irtautua konfliktista ilman kiistatonta voittoa, jos yhteiskunta on joutunut uhraamaan sodan eteen sotilaitaan, vero-rahojaan ja vapauksiaan (*civil liberties*). Sodan saavutettua riittävän suuren merkityksen, valtion on hyvin vaikeaa rajoittaa sodan eskaloitumista.⁶⁹ Tutkimusten mukaan päätöksentekijöiden halu välttää tappioita on voimakkaampi kuin motivaatio samansuuruisen hyötyjen tavoittelemiseksi. Kun projektiin, vaikkapa sotaan, on kulutettu paljon resursseja, projektista irtautuminen on erittäin vaikeaa. Tutkimustulokset eivät noudata näkemyksiä rationaalisen päätöksenteon perustumisesta pelkästään pyrkimykseen maksimoida hyöty (*utility*).⁷⁰

Vietnamin sodan jälkeen Pentagon ohjasi asevoimien organisaation kehittämistä muotoon, jossa asevoimien käyttö konventionaalisisessa sodassa tulisi vaatimaan reservien käyttöönottamista. Perusteena siihen oli aktiivipalveluksessa olevien sotilaiden rajattu määrä. Koska reservien mobilisointi vaatisi presidentin allekirjoittaman asetuksen, olisi asevoimien lähettäminen ulkomaisen kriisin keskelle aina vaikea poliittinen päätös ja se aiheuttaisi laajan poliittisen debatin hallinnossa ja kansan keskuudessa. Asevoimien käyttäminen vaatisi näin kansan laajan tuen, jonka puute nähtiin estävän Yhdysvaltojen menestyksen pitkissä ja tavoitteiltaan rajatuissa konflikteissa. Organisaatiotaan muuttamalla asevoimat halusivat vaikuttaa sen käyt-

⁶⁸ Kilcullen, 2009, 7, 14, 26–27. Kilcullenin mielestä tämä vahvistaa entisestään trendiä, jossa konventionaalisesti ylivoimaiset Yhdysvaltain asevoimat saavat viholliset turvautumaan epäkonventionaalisiin keinoihin.

⁶⁹ Wilmott & Barrett, 2010, 154.

⁷⁰ Kahneman, 2011, 278–288, 342–346. Kahneman voitti taloustieteen Nobelin palkinnon vuonna 2002 tutkimuksellaan rationaalista päätöksentekoa käsittelevästä prospektiteoriasta.

töön liittyvään kynnykseen ja siten asevoimat vaikutti suoraan olemassaolonsa poliittiseen merkitykseen ja käytettävyyteen.⁷¹

Kenraali Colin Powellin mukaan nimetty Powell-doktriini vaatii, että asevoimia käytetään ainoastaan tilanteissa, joissa Yhdysvaltain tärkeimmät intressit ovat vaarassa ja uhkaan vastaan tällöin musertavalla sotilaallisella ylivoimalla. Sodan strategia pitää olla selkeästi lausuttu tavoitteineen ja loppuasetelmineen, samalla kansan ja kongressin tuki sotatoimelle täytyy olla varmistettu. Doktriini määrittää sotaan liittyvää strategiaa, mutta se voidaan nähdä myös poliittisena tuotteena. Asevoimille kyseessä oli tapa rajoittaa mahdollisuutta osallistua rajoitettuihin sotiin (*limited wars*), jollaiseksi Vietnamin sota luettiin. Vietnamin sodan veteraanit olivat ratkaisevassa roolissa asevoimien uutta organisaatiota ja uusia käyttöperiaatteita luottaessa.⁷² Powellin doktriini ja sitä edeltänyt perusteiltaan samankaltainen Weinbergerin doktriini perustuivat molemmat Clausewitzin ajatuksiin poliittisen linjauksen ja sodan suhteesta sekä valtion muodostamaan sekundaariseen kolminaisuuteen. Dominoivan aseman saavuttaminen konventionaaliosodankäynnissä varmistaisi kansan, hallinnon ja asevoimien yhtenäisyyden sotaan ryhdyttäessä.⁷³

Akateemikot ovat erimielisiä siitä, onko olemassa selkeää amerikkalaista sodankäynnin mallia (*the American way of war*). Naglin mukaan Yhdysvaltain sotahistoria antaa kuvan, että sodan alettua politiikka loppuu, asevoimat ottavat tällöin hallitsevan aseman. Siten asevoimilla on huomattavan suuri päätösvalta sotilasstrategian laatimisesta. Sodankäynnin amerikkalaiseksi malliksi kansainvälisessä politiikassa muodostui tuhoamiseen keskittyvä lähestymistapa ja näkemys sodasta ja rauhasta oli binaarinen. Valtio oli joko sodassa tai rauhantilassa, sotilaspoliittiselle dialogille ei ollut tarvetta.⁷⁴ Echevarria II näkee Yhdysvaltain suorittaman sotilaallisen voimankäytön pääasiassa poliittisena toimintana. Tärkein vaikuttava tekijä on ollut hallinnon halu vähentää siihen kohdistuvaa poliittista riskiä, joka on lähes aina vaatinut asevoimien käyttämistä vain rajoitetusti, vaikka asevoimien näkökulmasta sotaan pitäisi käydä mahdollisimman suurella voimalla. Hallinto on joutunut ottamaan huomioon käytössä olevan mandaatin vahvuuden, näkemyksensä asevoimien kykyyn päästä tavoitteisiin ja sodankäynnin vaikutukset muihin hallinnon ajamiin poliittisiin linjauksiin. Yhdysvallat on käyttänyt soti-

⁷¹ Buley, 2008, 70–73. Weinbergerin ja Powellin doktriinit perustuvat samaan ajatteluun, asevoimien käyttämiseen vain sellaisissa tapauksissa, joissa kansan enemmistön tuki oli varmistettavissa. Doktriineissa on selkeästi havaittavissa Vietnamin sodan opetukset.

⁷² Sapolsky, Gholz & Talmadge, 2014, 46–47.

⁷³ Fleming, 2013, 51–53. Vietnamin sodan perusteella kansan tuen merkitystä korostettiin erityisesti.

⁷⁴ Nagl, 2002, 43. Nagl listaa mallia kuvaaviksi myös teknologiapainotteisuuden, konventionaalisuuden sekä moraalisen oikeutuksen.

laallista voimaa edistääkseen vallassa olleen hallinnon ulko- ja sisäpolitiikkaa. Amerikkalaisen sodankäynnin malli ja sotilaallisen voiman käyttäminen ovat olleet selkeän poliittisia.⁷⁵

2.4 Strategia vertauskuvallisena siltana

Colin S. Gray näkee nykyaikaisen strategian opetuksen, diskurssin ja teorian pohjautuvan pääasiassa Clausewitzin kirjoituksiin. Clausewitzia tulkitaan eri tavoin ja kaikki strategian tutkijat eivät allekirjoita hänen näkemyksiään, kyseiset kriitikotkin joutuvat perustelemaan vastakkaiset näkemyksensä juuri Clausewitziin peilaten. Clausewitzin asema on hallitseva strategian teorian taustalla. Clausewitzin sodan teoriaa mukaillen Gray näkee strategian olevan teorian tasolla luonteeltaan pysyvää, piirteiltään yksittäiset strategiat ovat erilaisia. Gray näkee yleisen strategian teorian olevan löydettävissä tutkimalla strategian historiaa. Strategian teoria on siis olemassa riippumatta tutkijasta, tutkijan subjektiivinen näkemys strategian teoriasta on siis kritisoitavissa sen loogisuuden mukaan. Strategian teorian tutkiminen tähtää parempaan päätöksentekoon niin poliittisten päättäjien, sotilaskomentajien kuin muidenkin strategioiden osalta.⁷⁶

Gray käyttää siltaa strategian vertauskuvana. Siltaa ylläpitävien strategian laatimiseen osallistuvien henkilöiden täytyy kyetä muuttamaan poliittiset linjaukset sotilaallisiksi suunnitelmiksi. Sotilaallisten vaikutusten on saavutettava haluttuja poliittisia vaikutuksia strategian avulla. Strategian silta yhdistää siten sodan ja politiikan.⁷⁷ Toisin sanoen strategia on poliittisen päätöksen ja sodan päämäärien välinen rajapinta. Strategia vaatii sodan luonteen ymmärtämisen, jotta suorituskykyä voidaan käyttää rationaalisesti oikealla tavalla haluttujen loppuasetelmien saavuttamiseksi, muuten strategian toteuttaminen ei voi tukea poliittisten linjausten päämääriä. Sota ei ole yksipuolinen poliittisen linjauksen realisoiminen, vaan vähintään kahden osapuolen interaktiivinen prosessi, jossa vastustajan toimet muokkaavat alkuperäisiä poliittisia linjauksia. Sodan luonteen ymmärtäminen on siis välttämätöntä, koska muutoksien rajapinnassa strategian tulee myös sopeutua.⁷⁸

Sotilaallisten suorituskykyjen käyttö perustuu ajattelutapaan, jonka mukaan ”syötteiden (*input, means*), toimien (*output, ways*) ja tulosvaikutusten (*results, effects*) välillä uskotaan val-

⁷⁵ Echevarria, 2014, 2–4.

⁷⁶ Gray, 2010, 1–9, 15, 19, 24; ks. myös Freedman, 2013, 86–95. Strategia on pohjimmiltaan käytännönläheistä ja pragmaattista. Liittymäpintoja on siis myös pragmaattisen tieteenfilosofian kanssa.

⁷⁷ Gray, 2010, 7. Siltametafora on kuvaava myös siitä syystä, että sillalla liikenne voi kulkea molempiin suuntiin. Sodan ja politiikan vuorovaikutussuhde on luonnollisesti kaksisuuntainen.

⁷⁸ Strachan, 2013, 12–14.

litsevan lineaarisen korrespondenssin.”⁷⁹ Sotilaallisilla tulosvaikutuksilla pyritään pääsemään poliittisiin tavoitteisiin (*ends*), vaikka niiden välinen syysseuraussuhde ei ole aina varma. Haluttujen sotilaallisten tulosvaikutusten täydellinenkaan saavuttaminen ei takaa poliittisten tavoitteiden saavuttamista, koska sodan primääriseen kolminaisuuteen vaikuttavat sodan kaikki osapuolet. Sodan dynamiikan muuttuminen toisen osapuolen toimesta, sodan piirteiden muutos tai jokin muu uusi tekijä voivat rikkoa loogisen ”ketjun” saavutettujen vaikutusten ja tavoiteltujen päämäärien välillä.⁸⁰

Yhtenäisen ketjun luominen syötteiden (*means*), toimien (*ways*) ja tavoitteiden (*ends*) välille ei tapahdu vaikeuksista. Poliittista tahtotilaa vastaavien tavoitteiden määrittäminen voi tapahtua ilman tarkkaa harkintaa tavoitteiden saavuttamiseen vaadittavista syötteistä ja toimista. Poliittisen ohjauksen ollessa liian heikkoa, asevoimien komentajat pyrkivät käyttämään niitä toimia, jotka korostavat asevoimien vahvuuksia. Asevoimien tai puolustushaaran suosima sodankäynti ilmenee julkisesti doktriinina. Poliittisten tavoitteiden ja strategian ilmeneminen käytännössä taktisella tasolla tapahtuvina syötteinä voi antaa niiden onnistumiselle liian suuren roolin. Siinä tapauksessa syötteet voivat sodan interaktiivisen dynaamisen luonteen takia vaikuttaa toimiin ja tavoitteisiin voimakkaammin, kuin mitä strategisen ketjun kannalta olisi tarkoituksenmukaista. Ongelmaa on kutsuttu ”strategiaksi taktiikan ehdoilla”. Strategisen ketjun on oltava yhtenäinen, jotta haluttuja strategisia vaikutuksia voidaan saavuttaa.⁸¹

John Boydin kehittämään taktisen tason päätöksentekosilmukkaan (*Observe-Orient-Decide-Act*, *OODA-loop*) voidaan tietyllä tapaa rinnastaa strategisen tason silmukka (*Means-Ways-Ends*, *MWE-loop*). Muutokset ja niistä perusteensa saavat päätöksentekosykli tapahtuu luonnollisesti hitaammin strategisella tasolla kuin taktisella tasolla.⁸² Sodan muista osapuolista ja taustavaikuttajista johtuva sodan piirteiden muutos pakottaa valtion muuttamaan poliittisia tavoitteitaan, joka aiheuttaa strategisen tason silmukan jatkuvan pyörimisen. Voidaan esittää, että Irakin sodassa koalition tavoite oli aluksi joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen hallinnon kaatamisella, sitten demokratian luominen, tämän jälkeen terroristijärjestöjen ja vastarintaliikkeiden tuhoaminen ja viimeiseksi sisällissodan estäminen ja Iranin vaikutusvallan

⁷⁹ Kerttunen, 2010, 59.

⁸⁰ Kerttunen, 2010, 60–61. Vastakumouksellisessa sodankäynnissä sotilaallisten tulosvaikutusten sijasta pyritään usein suoriin poliittisiin vaikutuksiin sotilaallisin keinoin. Tästä syystä vastakumouksellisen sodankäynnin termin tilalle on ehdotettu termiä ’aseistettu politiikka’ ainakin David Kilcullenin ja David H. Uckon toimesta.

⁸¹ Gray, 2014, 61–62. Oletukset liittyvät olennaisena osana strategisen ketjun rakentamiseen.

⁸² Gray, 2010, 75. *OODA*-pätöksentekosilmukkaa on sovellettu myös strategisella tasolla.

rajoittaminen. Kyseessä on hyvä esimerkki sodan vaikutuksesta poliittiseen linjaukseen ja tavoitteisiin.⁸³

Suurstrategia (*grand strategy*) voidaan määritellä kansallisvaltion teoriaksi siitä miten se tuottaa itselleen turvallisuutta. Turvallisuus käsittää perinteisesti itsenäisen toiminnanvapauden, kansan turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden ja suhteellisen voiman muihin valtioihin verrattuna. Suurstrategia painottaa sotilaallisia uhkia niiden ollessa kaikkein vaarallisimpia kansallisvaltion olemassaololle. Samalla sotilaalliset ratkaisut nousevat korkeimpaan asemaan niiden ollessa kaikkein kalleimpia valtiollisia työkaluja. Suurstrategia asettaa erilaiset uhat tärkeysjärjestykseen. Suurstrategia on tärkeä osa valtion ulkopoliittisen toiminnan kokonaisuutta, mutta luonnollisesti valtiolla on muitakin tavoitteita kuin pelkkä turvallisuus (vaikapa talouspolitiikan intressit). Sisäpoliittiset prosessit vaikuttavat siihen, mikä turvallisuuden ja suurstrategian painotus kansallisessa päätöksenteossa on.⁸⁴

Everstiluutnantti Mika Kerttunen kirjoittaa sotilasstrategian käsitteen olevan vaikeasti määritettävissä yksiselitteisesti. Äärimmäisen yksinkertaistettuna sotilasstrategia on sodan voittamisen kartta. Barry Bosen näkee sotilasstrategian osana suurstrategiaa.⁸⁵ Yhdysvaltain kansallinen sotilasstrategia määrittää ne syötteet (*means*) ja toimet (*ways*), joilla asevoimat edistävät kansallisten intressien saavuttamista.⁸⁶ Grayn mukaan suurstrategia on kaikkien kansallisten voimavarojen, sotilaallinen voima mukaan luettuna, käyttämisen ohjaaja, intressien ollessa politiikassa syntyvän poliittisen linjauksen määrittämiä. Sotilasstrategia käsittää sotilaallisen voiman käyttämisen ja sillä uhkaamisen edellä mainittujen intressien edistämiseksi.⁸⁷

Strategiassa tulee ottaa huomioon olettamusten suuri merkitys, koska käytettävissä oleva informaatio ei voi olla täydellistä nykyhetkenä eikä varsinkaan luotaessa ennusteita tulevaisuudesta. Olettamuksilla täydennetään strategiaa, ne ovat välttämättömiä vaikka ne voivat olla merkki tiedon tai ymmärryksen puutteesta. Olettamusten suhteellisen määrän kasvaessa strategiasta tulee hauraampi. Strategia on myös kulttuurisidonnaista ja inhimillistä. Ihmiset luovat strategiaa, jolloin valtion käsitteleminen pelkkänä ”mustana laatikkona” on liian voimakasta todellisuuden yksinkertaistamista.⁸⁸

⁸³ Strachan, 2013, 14. Sota on kaksisuuntainen vuorovaikutuksellinen prosessi sodan ja politiikan välillä.

⁸⁴ Posen, 2014, 1–3. Barry R. Posen on poliittisten tieteiden professori. Määritelmä on hänen laatimansa.

⁸⁵ Kerttunen, 2010, 1.

⁸⁶ Mullen 8.2.2011, Chairman of the Joint Chiefs of Staff. Yhdysvaltain asevoimien puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtaja laatii kansallisen sotilasstrategian Yhdysvaltain puolustusministerille.

⁸⁷ Gray 2014, 71. Gray esittää oman strategian teoriansa käyttämällä 22 toteamusta.

⁸⁸ Metz, 2008, xvii–xix. Metz pitää kv. politiikan realismin teoriakoulukunnan ”mustan laatikon” avaamista välttämättömänä tarkastellessa strategiaa.

2.5 Konteksti, kompleksisuus ja strateginen kommunikaatio

Kolminaisuuksia tulee aina tarkastella käsiteltävän tapauksen kontekstissa, joka on välttämättömän tertiäärinen elementti Clausewitzin teoriassa.⁸⁹ Esimerkiksi hyväksi havaittu menestystä saavuttanut doktriini voi olla sopimaton seuraavassa konfliktissa, koska konfliktit ovat erilaisia kontekstiensä takia.⁹⁰ Konteksti liittyy voimakkaasti valtion tai yksittäisen instituution strategiseen kulttuuriin, joka antaa merkityksen tapahtumille. Kontekstia ja strategista kulttuuria on jopa pidetty saman kolikon kääntöpuolina. Strateginen kulttuuri pitää sisällään ja selittää strategisen käyttäytymisen (*strategic behavior*). Kulttuuri ei suoraan selitä strategisen päätöksenteon lopputuloksia, mutta se ohjaa sekä strategian suunnittelua että toteutusta. Strategian laadintaan osallistuvat henkilöt muokkaavat strategista kulttuuria hitaasti kokemuksiensa perusteella. Strateginen kulttuuri vaikuttaa suoraan siihen, minkälaiseen sodankäyntiin valtio ja sen asevoimat valmistautuvat ja miten sotaa pyritään käymään.⁹¹

Primäärinen kolminaisuuden kompleksisuus on mahdollistanut ja vaatinut systeemiajattelun sekä muiden kompleksisuutta käsittelevien tieteenalojen soveltamista Clausewitzin ajatuksiin. Sodankäynnin sisäinen epälineaarisuus aiheuttaa odottamattomia syyseurausketjuja, jotka heijastuvat kaikkiin konfliktin elementteihin. Tämän seurauksena sotaa käyvä osapuoli ei voi pakottaa sodan piirteitä haluamukseen täydellisellä menestyksellä.⁹² Aki-Mauri Huhtinen ja Tom Hanén käyttävät kompleksisuuden sijaan termiä ”yhteenkietoutuminen”. Hekin nostavat Clausewitzin esille sotataidon kompleksisuutta pohtineena teoreetikkona.⁹³

Hankaluudet saavuttaa poliittisia tavoitteita sotilaallisilla vaikutuksilla on herättänyt Yhdysvaltojen asevoimien sisällä kritiikkiä niitä konsepteja kohtaan, joiden mukaan operaatioiden suunnittelua tulee lähestyä vaikutusperäisesti (*effects-based approach to operations*, EBAO). Vihollinen sopeutuu vallitsevaan tilanteeseen jatkuvasti ja taistelutilassa on liikaa muuttujia,

⁸⁹ Waldman, 2013, 6–7. Waldman painottaa sitä, että primäärinen kolminaisuus on tärkein elementti Clausewitzin teoriassa. Hänen mukaansa nykyaikaiset kannanotot painottavat liikaa sekundaarista kolminaisuutta.

⁹⁰ Clausewitz, 1832, 154. ”*The danger is that this kind of style, developed out of a single case, can easily outlive the situation that gave rise to it; for conditions change imperceptibly.*”

⁹¹ Gray, 1999, 129–130, 135, 140–141, 145–146. Valtiollisen strategian toteuttamista voi vaikeuttaa poliittisen johdon ja korkeimman sotilasjohdon mahdollisesti eriävät strategiset kulttuurit. Gray näkee Yhdysvaltojen konventionaalisen sodankäynnin harjoittamisen Vietnamin sodassa perustuneen vallinneeseen amerikkalaiseen strategiseen kulttuuriin.

⁹² Fleming, 2013, s. 57–58. Jokainen sota käy läpi nopeaa evoluutiota. Jokainen sota on siten yksilöllinen, vaikka taustalla piilevät fundamentit (primäärinen kolminaisuus) ovat pysyviä. Aiemmistä sodista ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä nykyisiin tai tuleviin konflikteihin.

⁹³ Hanén & Huhtinen, 2011, Tiede ja ase. Clausewitzin teoria sodan kompleksisuudesta tekee sen tarkastelun systeemiajattelulla vaikeaksi, ellei mahdottomaksi. Se muodostaa tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen suurimman ongelman.

jotta yksittäisen sotilaallisen toimen vaikutukset olisivat tarkasti ennustettavissa. Väite ennustettavuudesta on ”historiallisen kokemuksen ja sodan luonteen” vastainen.⁹⁴ Kuten kenraali-luutnantti Paul K. Van Riper totesi vuonna 1997: ”*The microchip has not made Thucydides, Clausewitz, or Mahan irrelevant. In fact, all the trends in modern science, evolutionary biology, nonlinear mathematics, and quantum physics underline that Clausewitz’s fundamental belief that we do not live in a predictable universe was right on target.*”⁹⁵

Clausewitzin mukaan yksittäinen sota ei välttämättä koskaan lopu täysin.⁹⁶ Vaikka taistelevien osapuolten välillä saadaan neuvoteltua rauhansopimus, muut tilanteeseen vaikuttavat tai tilannetta tarkkailevat tahot tekevät aina omat johtopäätöksensä saavutetusta loppuasetelmas- ta, jolloin voittaneen osapuolen on lähes mahdotonta pakottaa omaa narratiiviaan dominoivaksi tuomioksi sodan lopputuloksesta. Tahoja, jotka pyritään kääntää noudattamaan voittaneen osapuolen tavoittelemaa narratiivia, voidaan kutsua strategiseksi yleisöksi.⁹⁷

Strategialla yritetään edistää poliittisen linjauksen sisältämiä tavoitteita (*ends*). Tavoitteet saavutetaan sodassa nujertamalla vastustajat fyysisesti tai henkisesti sekä sitouttamalla muut vaikuttavat tahot omaan narratiiviin sodasta. Vastakumouksellisen sodankäynnin operaation on päätyttävä isäntävaltion hallinnon legitimiteetin tunnustamiseen kaikkien merkittävien osapuolten toimesta. Kyseessä on poliittinen ratkaisu, johon sotilaallinen voima tarvitsee tueksi kaikki valtiollisen voiman instrumentit.⁹⁸

Narratiivilla selitetään abstraktin poliittisen linjauksen aiheuttamat toimet ja niiden suhde kyseiseen poliittiseen linjaukseen. Strategia toimii siltana poliittisten linjausten ja sotilaallisten toimien välillä, toimien tulokset ovat viime kädessä muiden tarkkailijoiden tekemiä johtopäätöksiä fyysisen maailman muutoksista. Strateginen narratiivi on välttämätön poliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Valtio voi edistää omaa narratiiviaan strategisella kommunikaatiolla, jolla vaikutetaan sodan kaikkiin muihin osapuoliin, joita ovat ne tahot, jotka muuttavat omaa toimintaansa sodan takia. Yhdenmukaisen narratiivin luominen ja sen välittäminen stra-

⁹⁴ Mattis, 2008.

⁹⁵ Lawson, 2014, s. 116. Van Riper esitti näkemyksensä kongressin kuulemisessa. Hän suhtautui skeptisesti informaatioteknologian kykyyn vähentää sodan sumua (*fog of war*).

⁹⁶ Clausewitz, 1832, 80. ”*Lastly, even the ultimate outcome of a war is not always to be regarded as final. The defeated state often considers the outcome merely as a transitory evil, for which a remedy may still be found in political conditions at some later date*”.

⁹⁷ Simpson 2013, 61–63. Sotahistorioitsija Sir Michael Howard arvioi Simpsonin kirjan olevan Clausewitzin pääteoksen tasoinen.

⁹⁸ United States Dept. of the Army, 2007, 39.

tegiselle yleisölle on vaikeaa, koska konfliktin osapuolet ja muut toimijat ovat heterogeenisiä tavoitteiltaan ja siten kaikkia ei voi sitouttaa omaan strategiseen narratiiviin.⁹⁹

Strateginen yleisö on teoreettisessa viitekehyksessä jaettu kolmeen kategoriaan. Viholliset (*enemies*) ovat niitä aseistettuja ryhmittymiä, joita vastaan valtio taistelee kyseisessä konfliktissa. Vihollisten toiminta suhteessa valtion toimintaan vaikuttaa molempien asettamiin tavoitteisiin, jolloin syötteen ja toimet muuttuvat tarvittaessa. Toimijat (*actors*) ovat konfliktiin liittyviä, joko konfliktialueella tai konfliktiin liittyvässä mielipideavaruudessa toimivia vaikuttavia tahoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi media, ei-valtiolliset organisaatiot ja poliittiset puolueet. Myös sotaa käyvän valtion liittolaiset, koalition muut jäsenet voidaan laskea toimijoiden joukkoon. Yleisöt (*audiences*) ovat tahoja, jotka eivät suoraan puutu konfliktiin, mutta tekevät konfliktin etenemisestä johtopäätöksiä ja saattavat sitä kautta muuttaa omaa käytöstään. Useat valtiot tekevät arvioita sotaa käyvän valtion sotilaallisesta kyvystä saavuttaa poliittisia tavoitteita. Tarkkailua suorittavat sekä sotaa käyvän valtion liittolaiset että vihamielisesti siihen suhtautuvat. Konfliktialueen paikallinen väestö on alkutilanteessa yleisön roolissa, mutta osa väestöstä vaihtaa todennäköisesti rooliaan vihollisiksi ja toimijoiksi suhteessa alueella taisteleviin valtioihin ja ei-valtiollisiin osapuoliin. Strategisen yleisön eri ryhmittymät voivat siis vaihtaa rooliaan konfliktin edetessä, jopa useaan otteeseen.

2.6 Siviili-sotilassuhteet

Siviili-sotilassuhteiden tutkimusala pohjautuu Clausewitzin näkemykseen sodasta poliittisena instrumenttina. Hänen mukaansa poliittiset linjaukset vaikuttavat sotilaallisten kampanjoiden suunnitteluun ja Clausewitz huomauttaa poliittisten päätöksentekijöiden puuttuvan sodankäyntiin tavalla, joka ei palvele sodan perimmäisiä päämääriä. Hän ei kuitenkaan määrittele tarkasti, miten päätöksentekovallan tulisi jakautua poliittisen hallinnon ja asevoimien välillä, eikä siten luo siviili-sotilassuhteiden teoriaa.¹⁰⁰

Poliittisen hallinnon suhde juuri asevoimiin on tarkastelun kohteena tärkeää. Asevoimilla on potentiaalinen kyky ajaa tahtoaan voimakeinoin, vaikka sellaisen tapahtuman todennäköisyys on minimaalinen. Hallinnon ja asevoimien välillä tapahtuvat väärinkäsitykset ja eri näkemykset sodan tavoitteista voivat aiheuttaa tahattomia eskalaatioita ja odottamattomia vastoin-

⁹⁹ Simpson 2013, 179–184. Strategisella narratiivilla annetaan ulospäin mielikuva tahdosta ja päättäväisyydestä.

¹⁰⁰ Herspring, 2005, 3–4.

käymisiä. Sama strategian luomisen rajapinnalla tapahtuva yhteensovittamisen vaikeus voi tehdä sotilaallisen voiman käytöstä liian kallista, vaikka sillä saavutettaisiin tuloksia.¹⁰¹

Samuel P. Huntingtonin vuonna 1957 julkaistu kirja *The Soldier and the State* on edelleen tieteenalan standardi ja Yhdysvaltain asevoimien organisaatiokulttuuri noudattaa sen ohjeita, vaikka kirjaa ja sen johtopäätöksiä vastaan on esitetty voimakasta kritiikkiä.¹⁰² Huntingtonin mukaan sotilaiden tulee pysyä erossa politiikasta, sotilasprofession tulee olla kaikissa tilanteissa siviilikontrollin alaisuudessa. Poliittinen linjaus ja strategia voivat useassa tilanteissa sekoittua. Sotilaskomentajan tekemät sotilaallista toimintaa koskevat päätökset voivat aiheuttaa odottamattomia poliittisia vaikutuksia, näin tapahtuessa poliittiset intressit ovat strategian tarpeita tärkeämpiä. Komentajien tulee ymmärtää toimintansa poliittinen ulottuvuus ja hyväksyä poliitikkojen päätökset, jotta asevoimat ja sotilaallisen voiman käyttäminen pysyvät valtion hallinnon työkaluna.¹⁰³

Asevoimien suhteellista asemaa poliittiseen hallintoon määritellään siviilikontrollin laadun mukaan. Siviilikontrolli saavutetaan, kun asevoimien vaikutusvalta poliittisessa päätöksenteossa on riittävän pieni. Tähän on Huntingtonin mukaan kaksi eriävää keinoa. ”Subjektiiivinen kontrolli” pyrkii lisäämään siviilien vaikutusvaltaa asevoimiin nähden mahdollisimman paljon. Tämä on ollut mahdollista liittämällä asevoimiin esimerkiksi poliittisia komissaareja. Eri poliittiset toimijat ovat myös käyneet keskinäistä kilpailua siitä, millä toimijalla on suurin vaikutusvalta asevoimiin, Yhdysvalloissa tätä kilpailua käyvät Valkoinen talo ja kongressi. Subjektiiivisen kontrollin tärkein keino on asevoimien sulauttaminen siviiliyhteiskuntaan, jopa asevoimien toimintakyvyn heikkenemisen kustannuksella. Ammattimaisen upseerikunnan olemassaolo on mahdollistanut ”objektiiivisen kontrollin”, joka pyrkii myös siviilikontrolliin, mutta keino on subjektiiivisen kontrollin kanssa päinvastainen. Objektiiivisen kontrollin tavoitteena on tehdä asevoimista mahdollisimman ammattimaiset, jotta se kykenee palvelemaan valtiota mahdollisimman hyvin yhtenä valtion työkaluista. Ammattilaisuus tekee asevoimista ”poliittisesti steriilin ja neutraalin” ja velvoittaa upseerikunnan toteuttamaan valtion legitiimin hallinnon poliittiset linjaukset. Ammattilaisuudella varmistetaan samalla asevoimien kyky luoda kansallista turvallisuutta.¹⁰⁴

¹⁰¹ Betts, 2009, 26–27.

¹⁰² Strachan 2013, 76–77. Huntingtonin kirjan taustalla on pelko aseellisesta vallankaappauksesta, vaikka sellaista ei Yhdysvalloissa ollut tapahtunut kirjan julkaisuun mennessä eikä ole tapahtunut sen jälkeen.

¹⁰³ Huntington, 1957, 71–73. ”*Politics is beyond the scope of military competence, and the participation of military officers in politics undermines their professionalism, curtailing their professional competence, dividing the profession against itself, and substituting extraneous values professional values. The military officer must remain neutral politically.*”

¹⁰⁴ Huntington, 1957, 80–85.

Eliot Cohen kutsuu Huntingtonin suosimaa objektiivista kontrollia siviili-sotilassuhteiden ”normaaliteoriaksi”. Cohenin mielestä Clausewitzin määritelmä sodasta politiikan jatkeena muodostaa tilanteen, jossa käytännössä kaikilla sotilaallisilla toimilla on poliittisia vaikutuksia aina suurstrategiasta taktiselle ja taistelutekniselle tasolle. Täten normaaliteorian selkeä jako poliittisen ja sotilaallisen vastualueen välillä ei ole tarkoituksenmukaista asevoimien käytön kannalta, varsinkin kun normaaliteoria on saavuttanut dogmin aseman.¹⁰⁵ Vaikka poliittiset päättäjät ja kenraalikunta haluaisi pitää normaaliteorian mukaisesti vastualueet erillään, se ei onnistu erityisesti Afganistanin ja Irakin sotien kaltaisissa vastakumouksellisen sodankäynnin operaatioissa, joissa sota ja politiikka sekoittuvat voimakkaasti.¹⁰⁶

Huntingtonin mukaan neljä tekijää ovat määrääviä arvioitaessa asevoimien poliittista vaikutusvaltaa, joka vaikuttaa objektiivisen kontrollin toteutumiseen. Ensimmäisenä on huomioitava upseerikunnan sosiaaliset sidosryhmät, jotka toimivat poliittisen vaikutusvallan tuottajina. Aktiiviupseerien luodessa yhteyksiä poliittisiin päättäjiin ja eläkkeelle jäävien upseerien siirtymässä ajatushautomoiden ja median asiantuntijoiksi, syntyy vaikutusvaltaa, joka ei perustu asevoimien viralliseen asemaan. Toisena tekijänä Huntington näkee asevoimille kohdennettujen resurssien määrän. Mitä suuremman osuuden asevoimat saavat valtion budjetista ja mitä enemmän ihmisiä on töissä puolustushallinnossa, sitä suurempi vaikutus asevoimilla on poliittiseen prosessiin. Kolmanneksi upseerien toimiminen merkittävässä tehtävässä ei-sotilaallisissa päätöksentekokoelimityksissä näkyy sotilaallisena vaikutuksena päätöksentekoprosessiin. Neljäs merkittävä asevoimien vaikutusvallan lisääjä on asevoimien suosio ja arvovalta valtion kansan keskuudessa, koska korkeimman sotilaallisen johdon suuri arvostus antaa heidän sanoilleen painoarvoa yleistä mielipidettä luodessa.¹⁰⁷

Vuonna 1965 puolustushaarakomentajien neuvosto (*Joint Chiefs of Staff, JCS*) ei kertonut kongressille rehellistä näkemystään Vietnamissa tarvittavista joukoista tai sotilaallisen voiman käytöstä aiheutuvista kustannuksista. Pysymällä erossa politiikasta, kenraalikunta edesauttoi Yhdysvaltain presidentin Lyndon B. Johnsonin ajamaa Vietnamin konfliktin eskaloitumista. Neuvosto ei tarjonnut Valkoiselle talolle vaihtoehtoisia strategioita sodalle, vaan huomattuaan hyvin rajallisen roolinsa strategian laatimisessa, puolustushaarakomentajien neuvosto tyytyi myötäilemään valittua sodan eskalaation suuntaa, vaikka se oli vastoin heidän

¹⁰⁵ Cohen, 2002, 4-8, 13, 186–188. Cohen näkee erityisesti Weinbergerin ja Powellin doktriinit normaaliteorian mukaisina hallinnon ja asevoimien selkeät rajat määrittävinä periaatteina.

¹⁰⁶ Strachan, 2013, 83–84. Asevoimien tukiessa ja rakentaessa kohdemaan hallintoa ja yhteiskuntaa asevoimat ovat tärkeä vaikuttaja poliittisen linjauksen määrittelyssä, jolloin Huntingtonin objektiivisen kontrollin periaate ei voi toteutua.

¹⁰⁷ Huntington, 1957, 88–89. Asevoimien virallisen aseman ulkopuolista epävirallista vaikutusvaltaa on vaikea tarkasti mitata. Neljän tekijän kokonaistarkastelulla on kuitenkin perusteltu arvio asiasta laadittavissa.

ammattillista mielipidettään. Huntingtonin luoma ”ammattikoodi” esti kenraaleita osallistumasta poliittiseen aktiviteettiin. Poliittisten tavoitteiden ja sotilaallisten toimien yhteensovittaminen strategian keinoin vaikeutuivat huomattavasti, eikä kenraali William Westmorelandin harjoittama vihollisen kuluttamisen strategia ollut todellinen strategia, sillä ei ollut selkeää poliittista tavoitetta.¹⁰⁸

Sotilaallisen voiman käytön irrallisuus politiikasta voidaan nähdä epärealistisena olettamuksena. Tämä on kannustanut upseereita osallistumaan politiikkaan. Lisäksi ammattiarmeijaan siirtyminen on luonut kulttuurillisen ja tiedollisen kuilun siviilien ja sotilaiden väliin, jonka takia upseerit haluavat äänensä kuuluviin keskusteltaessa sotilaallisen voiman käytöstä. Ei voida olettaa, että laajan sotilaallisen tietotaidon ja kokemuksen omaavat reserviin siirtyneet kenraalit eivät osallistuisi julkiseen keskusteluun sotilaallisen voiman käytöstä. Näkemykset rikastuttavat olemassa olevaa debattia, kun siihen osallistujien intressit tunnistetaan.¹⁰⁹ Upseerien poikkeaminen Huntingtonin normista on aiheuttanut kriisejä siviilihallinnon ja asevoimien johdon suhteeseen, joka näkyi Bushin hallinnon aikana vuosina 2001—2003.¹¹⁰

Herspringin mukaan Yhdysvaltojen asevoimat osallistuvat poliittiseen prosessiin käyttäen mahdollisuuksien mukaan hyväksi sekä kongressia että mediaa omien intressiensä ajamiseen, jos Valkoinen talo päätöksillään uhkaa niitä. Presidentin johtamistyyli ja suhteet korkearvoisimpiin upseereihin ovat merkittävässä asemassa siviili-sotilassuhteiden toimivuuden kannalta.¹¹¹ Siviili-sotilassuhteet ovat olleet Yhdysvalloissa lainsäädännöllisesti vakaat, tämä on korostanut henkilösuhteiden asemaa tarkastellessa Yhdysvaltojen siviili-sotilassuhteita.¹¹²

Siviili-sotilassuhteiden tutkimuskentässä ei ole yhtä kaiken kattavaa teoriaa, Huntingtonin normaaliteoria on vain yksi vaikutusvaltainen näkökulma hallinnon, asevoimien ja kansan väliseen vuorovaikutukseen. Siviili-sotilassuhteiden tarkastelu on välttämätöntä, koska ne voivat toimimattomuudellaan aiheuttaa pahimmassa tapauksessa valtion selkeän häviön sodassa tai sotilasvallankaappauksen. Yleisempää on strategisten arvioiden epäonnistuminen

¹⁰⁸ McMaster, 1997, 328–333. “*The ‘five silent men’ on the Joint Chiefs of Staff made possible the way the United States went to war in Vietnam.*” McMasterin väitöskirjaan pohjautuva kirja yksinkertaistaa Vietnamin sodan eskalaation syitä, hänen näkökulmansa on tiukasti rajattu siviili-sotilassuhteisiin.

¹⁰⁹ Sapolsky, Gholz & Talmadge, 2014, 50.

¹¹⁰ Cohen, 2002, 205, 226–240. Cohen kehuu vaikutusvaltaisen kirjansa vuonna 2003 julkaistussa täydennetyssä painoksessaan puolustusministeri Rumsfeldin tapaa laittaa kenraalikunta omalle paikalleen pois politiikasta. Jälkikäteen Cohenin näkemystä on kritisoitu ja voidaan todeta, että Irakin jälleenrakennusvaihe epäonnistui, koska poliittisen johdon kanssa eri mieltä olleet aktiiviupseerit hiljennettiin täysin. Reservin kenraalien ja amiraalien medialle antamat kommentit tyrmättiin myös.

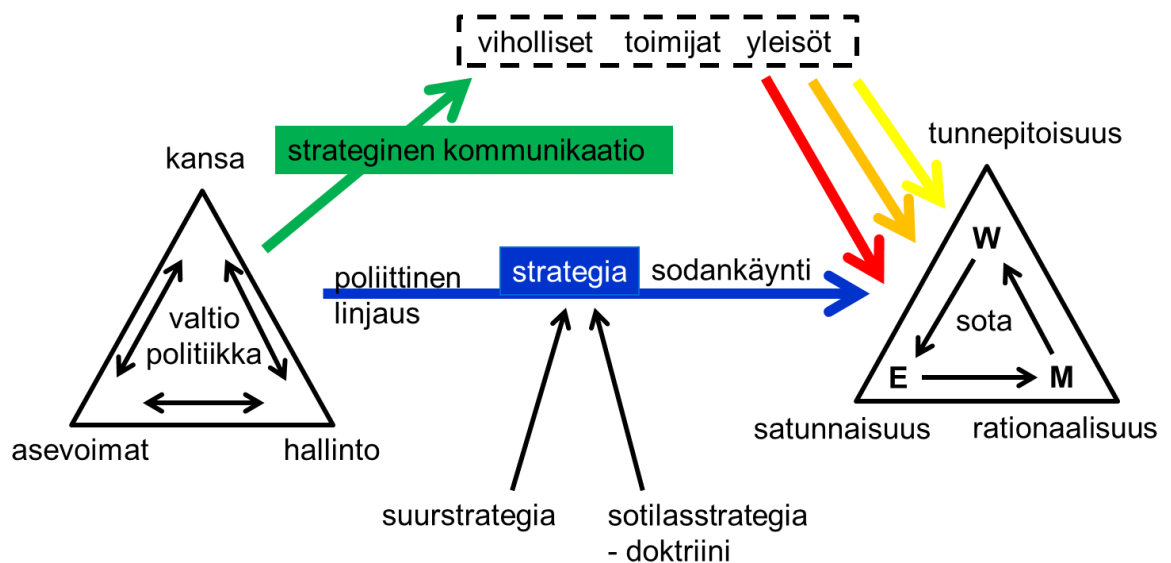
¹¹¹ Herspring, 2005, 1–2.

¹¹² Herspring, 2013, 8–9, 274, 290. Herspringin kirjan mukaan henkilösuhteet ovat tärkein vaikuttava tekijä siviili-sotilassuhteissa.

niin sodan kuin rauhan aikana siviili-sotilassuhteissa ilmenevien ongelmien takia.¹¹³ Huntingtonin objektiivisen kontrollin malli on edelleen käytännöllinen siviili-sotilassuhteiden tarkastelemiseen. Sitä voidaan moittia virheellisestä olettamuksesta, jonka mukaan poliittiset ja sotilaalliset asiat ovat heikossa vuorovaikutussuhteessa.¹¹⁴

Strategiaa laativan upseerin tulee kyetä selvittämään strategian sisällön sotilaalliset seikat poliittisille päättäjille, joiden oma kokemus ja tieto sotilaallisen voimankäytön realiteeteista on yleensä rajattu. Komentajan tulee myös ottaa huomioon strategiaa laadittaessa poliittisen hallinnon tarpeet. Tästä johtuen sotilaan tulee toimia sekä poliittisella että diplomaattisella tasolla onnistuakseen tehtävässään, toiminnalla voi olla poliittisia vaikutuksia. Jotta sota palvelee poliittista linjausta, on poliittisten päättäjien ohjattava sotilasstrategian muodostamista. Huntingtonin luoman selkeän rajan ylittäminen on ollut usein välttämätöntä menestyksekkään strategian luomiseksi. Normaaliteorian rikkominen ei ole siten ”häiriö systeemissä”.¹¹⁵

2.7 Teoreettinen viitekehys

Kuva 2. Tutkimustyön teoreettinen viitekehys.

¹¹³ Owens, 2011, 14.

¹¹⁴ Nielsen & Snider, 2009, 290–293. Objektiivinen kontrolli kuitenkin tuottaa etuja. Asevoimien politisoituminen vähenee ja asevoimien sisältä löytyvälle ammattitaidolle annetaan arvostusta ja toiminnanvapautta sodankäynnin suorittamiseen.

¹¹⁵ Gray, 2010, 203–205.

3. VASTAKUMOUKSELLINEN SODANKÄYNTI

Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sodankäynti ovat olleet asevoimien, akateemisen maailman sekä median erityishuomion kohteena 2000—luvulla tavalla, joka edellisen kerran tapahtui 1960—luvulla. Syynä voidaan pitää syyskuun yhdennentoista iskuja sekä Afganistanin ja Irakin sotia.¹¹⁶

Mao Zedong on yksi tärkeimpiä tai jopa merkittävin kumouksellisen sodankäynnin teoreetikko.¹¹⁷ Mao näkee kumouksellisen sodankäynnin olevan poliittisia tavoitteita palvelevaa, sillä tulee olla poliittisia vaikutuksia, joilla tavoitteisiin pyritään. Kumouksellinen sodankäynti vaatii kansan tukea ollakseen toteutettavissa, se tekee kansan tuen saavuttamisesta yhden sodan välittömistä tavoitteista.¹¹⁸

Maon kumouksellisen sodankäynnin teoria tähtäsi vihollisen tahdon murtamiseen aikaa hyväksikäyttäen. Nykypäivänä kumoukselliset osapuolet suorittavat niin kutsuttua neljännen sukupolven sodankäyntiä (*fourth-generation warfare*, 4GW), jossa tärkein tavoite on nujertaa vastakumouksellisen osapuolen poliittinen tahto monipuolisin keinoin. Verkostoituneet kumoukselliset joukot pyrkivät muokkaamaan mielipideilmastoa erityisesti median kautta vaikuttamalla sodan yleisöihin. Neljännen sukupolven sodankäyntiä harjoittava kumouksellinen osapuoli on vaikeasti voitettavissa, se toimii siviiliyhteiskunnan seassa ja omaa korkean resilienssin. Vastakumouksellisella osapuolella tulee olla merkittäviä kansallisia intressejä konfliktin voittamisessa ja kärsivällisyyttä, varsinkin jos kyseessä on länsimainen demokratia. Muussa tapauksessa neljännen sukupolven sodankäynnin hinta muodostuu korkeammaksi, kuin mitä valtio on valmis maksamaan.¹¹⁹

Vastakumouksellisessa sodankäynnissä rajat sodankäynnin eri tasojen (taktinen, operatiivinen, strateginen ja poliittinen) välillä ovat vaikeammin määriteltävissä kuin perinteisessä valtioiden välisessä konventionaalisessa sodassa. Taktisen tason toimilla voi olla suora vaikutus strategiselle ja poliittiselle tasolle, yhtenä esimerkkinä paikalliseen väestöön kohdistuvat väärinkäytökset. Asevoimien dominoiva rooli vastakumouksellisen sodankäynnin suorittajana

¹¹⁶ Paul, Clarke, Grill & Dunigan, 2013, xvii.

¹¹⁷ Kesseli, 1998, 16. Maon sijaan tärkeimpänä kumouksellisen sodankäynnin ja sissisodankäynnin teoreetikkona voidaan myös pitää joko Leniniä, Ernesto ”Che” Guevaraa tai kenraali Vo Nguyen Giapia.

¹¹⁸ Mao, 1937, 43–44. Mao laati teoriansa käytettäväksi nationalistiseen kapinaan japanilaisia miehittäjiä vastaan ja myöhemmin Kiinan sisällissotaan. Maon teoria on kuitenkin ollut laajemmassa soveltavassa käytössä, esimerkiksi Vietnamin sodassa

¹¹⁹ Hammes, 2004, 207–210. Hammes jakaa sodankäynnin piirteiden kehityksen neljään sukupolveen. Sodankäynnin uusi sukupolvi on aina seurannut merkittävää yhteiskunnallista muutosta.

pakottaa sen tekemään myös ei-sotilaallisia toimia, joilla pyritään poliittisiin vaikutuksiin. Tämä tekee poliittisessa kentässä taitavasti toimivista upseereista erityisen soveltuvia komentamaan vastakumouksellisia sotia.¹²⁰

3.1 Vastakumouksellinen sodankäynti doktriinina

Doktriini luo asevoimille yhteisen ymmärryksen ja kielen operaatioiden toteuttamisesta. Puolustushaaran doktriini osoittaa, kuinka esimerkiksi maavoimat tuovat oman panoksensa asevoimien suorittamiin kampanjoihin. Doktriini on yksinkertaistettuna dokumentti organisaation institutionaalista muistista. Muutokset doktriinissa ovat selkeä merkki sotilasorganisaatiossa tapahtuneesta oppimisesta, varsinkin kun täysin uuden tai uudistetun doktriinin täytyy kulkea pitkän byrokraattisen prosessin läpi organisaation eri tasojen antaessa doktriinille hyväksyntänsä sitä laadittaessa.¹²¹ Doktriini määrittää sotilasorganisaation operaatiotaitoa ja taktiikkaa, tästä syystä doktriinin tulisi tukea strategiaa. Doktriini on ideaalitulanteessa alisteinen strategialle.¹²²

Vastakumouksellinen sodankäynti on termi, jota Clausewitz sivuaa kirjassaan ja Antoine-Henri Jomini jalostaa entisestään. Kumouksellisten voimien käyttämä asymmetrinen toiminta, vastapuolen voiman välttäminen, on tunnettua jo antiikin ajalta. Matalan intensiteetin konfliktit ovat olleet yleisempiä ja historiallisesti aiemmin ilmenneitä, kuin valtioiden väliset konventionaaliset sodat. Kansallisvaltioiden synty ja yksilön vapauden hyväksyntä loivat olosuhteet, joissa valtiota vastaan väkivaltaa käyttävät yksilöt eivät olleet enää pelkästään kriminaaleja, vaan epäsymmetristä sotaa käyviä sissejä. Kansallisarmeijoiden perustaminen 1700–1800-lukujen vaihteessa sitoi kansan vahvemmin osaksi sotaponnisteluja ja osaksi Clausewitzin sekundaarista kolminaisuutta. Nationalismin keinoin kansan tunteet valjastettiin siten, että kansa saattoi jatkaa taistelua, vaikka valtio heidän ympäriltään oli kukistettu. Maon teoria kumouksellisesta sodankäynnistä teki kansan, asevoimien ja hallinnon välisestä kolminaisuudesta entistä tiiviimmän, koska Mao arvioi kansan olevan sodankäynnin suurin voimanlähde.¹²³

¹²⁰ Strachan, 2013, 219.

¹²¹ Nagl, 2002, 7. Fitzgerald huomauttaa kirjassaan, että asevoimat muokkaavat institutionaalista muistiaan omia tarkoituksiperiään palvelevaksi. Naglin kirjan mukaan presidentti Kennedy käski maavoimien panostamaan vastakumouksellisen sodankäynnin kouluttamiseen, mutta hän uskoi niin tapahtuvan vain jos maavoimat itse haluaa niin tehdä.

¹²² Gray, 2010, 78. On täysin mahdollista, että doktriini ohjaa sotilasstrategiaa, vaikka hierarkiassa sotilasstrategia sijaitsee doktriinia korkeammalla.

¹²³ Nagl, 2002, 14–19, 21. Nagl näkee Maon teorian kumouksellisesta sodankäynnistä olevan Clausewitzin ajatuksia mukaileva, jolloin Clausewitzin tulkintaa ei tarvitse rajoittaa vain valtioiden välisiin sotiin.

Kumouksellinen osapuoli ei tarvitse kansan aktiivista tukea, jos sillä on ulkopuolinen tukija ja kyky toimia passiivisen kansan keskuudessa. Kansan keskuudesta kumoukselliset joukot hankkivat rahaa, rekrytoivat taistelijoita ja suorittavat operaatioitaan. Vastakumouksellisen sodankäynnin tärkeä keino on kansan ja kumouksellisten sissien välisen yhteyden katkaiseminen. Sissien paikantaminen on vaikeaa, mutta kansa on yleensä maantieteellisesti sidottu, joka suosii väestökeskeisen (*population-centric*) vastakumouksellisen sodankäynnin harjoittamista viholliskeskeisen (*enemy-centric*) vastakumouksellisen sodankäynnin sijaan. Väestökeskeisessä toiminnassa paikallisen kansan turvallisuuden ja elinolojen takaaminen ovat tärkein prioriteetti. Viholliskeskeinen toiminta keskittyy kumouksellisten joukkojen vastaisiin operaatioihin, ongelmana on kumouksellisten vihollisten paikantaminen. Sissien yhteys kansaan ja väestö itsessään ovat ”ratkaisevia maastonkohtia”, ei fyysisesti, vaan poliittisesti.¹²⁴

Vastakumouksellisen sodankäynnin on yhdistettävä väestön turvallisuuden ylläpito, talouden kehittäminen ja laadukas hallinto, jotta sillä olisi vaikuttavuutta. Näiden kolmen elementin yhtäaikaista parantamista mahdollistavat väestön tuen varmistamisen ja sissien erottamisen väestöstä. Informaatio-operaatiot ovat välttämättömiä, jotta elementtien kehittäminen saa aikaan laajempaa vaikutusta. Vastakumouksellinen sodankäynti eroaa rauhanturvaamisesta siinä, että vastakumoukselliseen sodankäyntiin kuuluu oleellisena osana aseellinen voimankäyttö kumouksellisen osapuolen heikentämiseksi. Kuitenkin taistelu hallinnon legitimitetistä on tärkeämpi asia kuin sotilaallinen voimasuhde, sota voitetaan tai hävitään politiikan puolella.¹²⁵

Vastakumouksellista sodankäyntiä harjoittavan osapuolen pitää kyetä toimimaan oppivan organisaation periaatteiden mukaan, koska kumouksellinen vastapuoli muuttaa syötteitään (*means*) ja toimiaan (*ways*) nopeasti, jolloin sodan piirteet ovat jatkuvassa käymistilassa. Kilpailu adaptoitumisesta on kompleksista ja jatkuvaa. Kilpajuoksua käydään koko ajan toimintatapojaan muuttavaa kumouksellista osapuolta vastaan, päämääränä on sopeutua vallitsevaan tilanteeseen vihollista nopeammin. Tavoitteena on säilyttää kotimainen ja kansainvälinen tuki vastakumouksellisen osapuolen suorittamalle operaatiolle. Vastakumouksellisen operaation

¹²⁴ Kilcullen, 2010, 8–10, 166. Kilcullenin mukaan ulkopuolinen vastakumouksellinen osapuoli lähtee konfliktiin altavastajaana, koska sen paikallistuntemus on heikko. Väestö tietää ulkomaalaisten poistuvan ajan saatossa sissien jäädessä maahan. Lisäksi ulkopuolinen intervention tekijä saattaa yliarvioida kykynsä muuttaa paikallista poliittista järjestelmää ja vallassa olevaa hallintoa.

¹²⁵ Kilcullen, 2009, 60. Asian ilmaisee havainnollisesti Bernard B. Fall: ”A government that is losing to an insurgency in not being outfought, it is being outgoverned.”

onnistuminen vaatii kontekstin ymmärtämisen, analogiat vanhoihin konflikteihin eivät riitä menestymiseen, koska jokainen kumouksellinen sota kehittyy ainutlaatuisiksi.¹²⁶

Vastakumouksellinen sodankäynti on vaativa sodankäynnin tapa sen harjoittajalle. Konfliktia ajavien voimien ja niiden taustatekijöiden ymmärtäminen on haastavaa. Varsinkin eri kulttuuritaustan omaavan vastakumouksellisen osapuolen tapana on yleensä luoda konfliktista liian yksinkertaisia malleja, joissa esiin tuodut ongelmat painottavat vastakumouksellisen osapuolen vahvuuksia, jotka ovat lähes aina sotilaallisia.¹²⁷

Sotaa käydään nykypäivänä kansan keskuudessa ja paikalliset siviilit ovat sodan maali sekä tavoite ja vaikutuksen kohde siinä missä vihollistaistelijatkin. Kansan keskuudessa käytävässä sodassa erillistä sotajoukoille ominaista taistelukenttää ei enää ole. Teolliseen ja konventionaaliseen sodankäyntiin valmistautuneet länsimaiset armeijat eivät ole kyenneet kansan keskuudessa käytävässä sodassa saavuttamaan haettuja tavoitteita, sotilaallista voittoa ei ole kyetty muuttamaan kiistattomaksi poliittiseksi voitoksi. Poliitikot ja kenraalikunta eivät ole sopeutuneet uuteen sodan paradigmaan, jonka takia sinänsä tehokkaan sotilaallisen voiman käyttöarvo on jäänyt vähäiseksi. Ollakseen halutulla tavalla vaikuttavaa, sotilaallisen voiman käytössä tulee ymmärtää konfliktin konteksti, haluttujen tulosvaikutusten tulee olla tarkasti määriteltyjä, kohteen harkiten valittu ja käytettävän sotilaallisen toimen tulee olla sopiva.¹²⁸

Vastakumouksellisessa operaatiossa on vaarana, että vieraaseen valtioon tehtävän sotilaallisen väliintulon, intervention, vuoksi paikalliset ryhmittymät ja yksilöt alkavat taistelemaan vastakumouksellista osapuolta vastaan. Tämä vastareaktio interventioon aiheuttaa uusien vihollisten syntymisen, jota sotaa suunniteltaessa ei ole välttämättä otettu huomioon. Uudet viholliset lisäävät sodan ennustamattomuutta ja kompleksisuutta.¹²⁹

¹²⁶ Kilcullen, 2010, 2–3. Vastakumouksellisessa sodankäynnissä on säännönmukaisuuksia, mutta ei jokaiseen konfliktiin pätevää yleistä mallia. Kilcullen näkee kirjassa termin ”sota terrorismia vastaan” sotana maailmanlaajuisista kumouksellisuutta vastaan, johon vastataan ottamalla käyttöön maailmanlaajuinen vastakumouksellinen sodankäynti (*global counterinsurgency*, GCOIN). Kulcullen näkee vastakumouksellisen sodankäynnin siis jopa suurstrategiana!

¹²⁷ Kolenda, 2012, ix. Vastakumouksellisen sodankäynnin suorittamisesta päävastuussa oleva taho on lähes aina sotilasorganisaatio, jolloin sen vahvuutena ovat sotilaalliset keinot ja ratkaisut. Viittaus on kirjan esipuheeseen, jonka on kirjoittanut kenraali Stanley McChrystal.

¹²⁸ Smith, 2005, 1–6. Smith viittaa länsimaiden operaatioden lisäksi myös Venäjän käymiin kampanjoihin Tšetšeniassa.

¹²⁹ Kilcullen, 2009, 263. Nämä vastustajat eivät vihaa länsimaita, vastarinta kohdistuu vain oman maansa miehittäjiä. Kilcullen käyttää vastakumouksellisen sodankäynnin synnyttämistä uusista ja odottamattomista vihollisista termiä ”*accidental guerrilla*”.

Vastakumouksellinen sodankäynti vaatii onnistuakseen suuren määrän joukkoja. Nyrkkisääntönä pidetään 20–25 vastakumouksellista sotilasta 1000 asukasta kohti tai 10–20 sotilasta yhtä (1) kumouksellista taistelijaa kohti. Vastakumouksellisiksi sotilaisiksi voidaan laskea myös puolisotilaalliset joukot ja isäntävaltion sotilas- ja poliisijoukot.¹³⁰

Aika on rajallinen vastakumouksellisessa sodankäynnissä, koska kansa kotimaassa ja kansa kohdemaassa väsyvät operaatioon ajan kuluessa. Vastakumouksellisen osapuolen tulee olla vahva kaikkialla, kumouksellinen osapuoli voi valita toimintansa ajan ja paikan sekä tarpeen mukaan lykätä toimintaansa. Kilpajuoksussa kelloa vastaan ”kumouksellinen on voitolla jos hän ei ole häviämässä, vastakumouksellinen on häviämässä, jos hän ei ole voittamassa.”¹³¹ Kumouksellinen osapuoli soveltaa yleensä ”eksistentiaalista strategiaa”, eli se pyrkii toteuttamaan toimintaansa riskeeraamatta omaa toimintakykyään liikaa. Ajan ollessa kumouksellisten puolella, sen kannattaa välttää ratkaisutaisteluita, joihin konventionaalisesti koulutettu armeija ensisijaisesti pyrkii.¹³²

Vastakumouksellinen sodankäynti on muuttunut kylmän sodan jälkeen, muutos on näkynyt 2000—luvun vastakumouksellisissa operaatioissa. Kylmän sodan aikana kumouksellinen osapuoli ja paikallinen hallinto sekä niiden taustalla vaikuttaneet mahdolliset ulkopuoliset valtiolliset tukijat ratkaisivat pääasiallisesti konfliktin lopputuloksen. Muiden konfliktin osapuolten merkitys on kasvanut huomattavaksi kylmän sodan jälkeen, esimerkiksi Irakissa ja Afganistanissa käydyissä sodissa. Erilaiset aseistetut ryhmittymät vaikuttavat konfliktin kulkuun huomattavasti. Ryhmittymiä ovat vaikkapa jonkin kansanosan perustamat militiat, rikollisjärjestöt ja sotapäälliköiden tai heimojohtajien johtamat aseelliset osastot. Ne saattavat tukea hallintoa tai kumouksellista osapuolta, toisaalta ryhmittymä voi toimia itsenäisesti niistä riippumatta. Aseellisten toimijoiden lojaalisuus voi vaihtua konfliktin edetessä. Lisäksi yksityisten turvallisuusyhtiöiden toiminta voidaan nähdä myös vastakumouksellisesta osapuolesta eriävänä tekijänä, koska yksityisten turvallisuusyhtiöiden henkilöstö ei ole samassa komentoketjussa virallisten turvallisuustoimijoiden kanssa ja voimankäytön säädökset eroavat myös. Aseistettujen ryhmittymien lisäksi konfliktiin vaikuttavat myös valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat, jotka eivät osallistu sotaan aseellisesti. Niihin voidaan laskea muun muassa kansainväliset

¹³⁰ Paul, Clarke, Grill & Dunigan 2013, 120–121. Nyrkkisääntö on suuntaa-antava. Esimerkiksi valtion urbanisaatioaste vaikuttaa asiaan.

¹³¹ Nagl, 2014, 81.

¹³² Gray, 2010, 74–75.

organisaatiot, jälleenrakennukseen ja humanitaariseen apuun keskittyvät ei-valtiolliset organisaatiot ja kansainvälinen media.¹³³

Sodassa on taistelevien osapuolien lisäksi siis selkeästi muita vaikuttavia tahoja, joiden vaikutus voi olla suora tai epäsuora. Vastakumouksellisessa sodankäynnissä doktriinia toteuttavan osapuolen ja isäntävaltion on otettava huomioon konfliktiin liittyvät osapuolet, koska viestintän uskottavuus on tärkeä osa vaikuttavuutta. Viestintä tavoittaa lähes koko maailman massamedian kautta.¹³⁴

3.2 Voiton saavuttaminen vastakumouksellisessa operaatiossa

Voitto perustuu toimijoiden havaintoihin, se ei ole objektiivisesti määriteltävissä. Sodan piirteet ovat muuttuneet ja sodankäynnin muuttuessa myös voiton määritelmä pitää harkita uudelleen. Voitto tai sitä vastaava hyväksyttävä loppuasetelma vaikuttavat suoraan toimiin ja syötteisiin, taktiikasta aina strategiaan. Informaatioyhteiskunnassa tieto hallitsee valtion politiikkaa, taloutta ja kulttuuria, jolloin väestön näkemys voitosta on keskeinen voimanlähde, johon voidaan vaikuttaa informaatio-operaatioin. Taktinen ja operationaalinen menestys ei tätä kautta varmista voittoa, jolla saavutetaan kansallisia tavoitteita. Voitto vaatii sotilaallista menestystä, mutta voitto on konfliktin eri toimijoiden subjektiivinen näkemys. Michael Howardin mukaan kiistaton voitto on sellainen, jossa vastustaja ymmärtää tilanteen olevan muuttumaton tulevaisuudessa, vaikka se käyttäisi sotilaallisia toimia, diplomaattisia kanavia tai mielipidevaikuttamisen keinoja. Lisäksi hävinnyt osapuoli tulee integroida sodan jälkeiseen poliittiseen järjestelmään. Neljännen sukupolven sodankäynnin teorian mukaan sotaa käyvät poliittiset toimijat, jotka eivät kaikki ole valtioita, vaan esimerkiksi yhteisen kulttuurin tai uskonnon ympärille muodostuneita ryhmittymiä. Sodankäynnin tärkeimpänä kohteena on Clausewitzia mukaillen vastustajan poliittisen tahdon nujertaminen sen materiaalisen voiman tuhoamisen sijaan. Ei-valtiollisten toimijoiden takia sekä hallinnon, asevoimien että kansan tulee kaikkien myöntää tappionsa, jotta toinen osapuoli voi julistaa voiton.¹³⁵

¹³³ Metz, 2008, 167. Metz käyttää konfliktiin vaikuttavista toimijoista termejä ”kolmannet ja neljännet toimijat”.

¹³⁴ United States Dept. of the Army, 2007, 45, 163–164. Paikallisten siviilien odotuksiin vastaaminen ja odotuksien hallinta on erityisen tärkeää.

¹³⁵ Chong, 2014, PRISM. William C. Martel jakaa voiton kolmeen kategoriaan: taktiseen, sotilaspoliittiseen ja suurstrategiseen. Taktiset voitot tapahtuvat asevoimien toimesta taistelukentällä, sotilaspoliittinen voitto muuttaa vastustajan poliittista toimintaa ja suurstrateginen voitto vaikuttaa kansainvälisen järjestelmän perusteisiin. Chongin kirjoitus ei ota kantaa, miten merkittävässä asemassa informaatio ja näkemykset voitosta ovat maatalousyhteiskunnassa.

Vastakumouksellinen sodankäynti on sodankäynnin muoto, doktriini, jonka tulee tukea strategiaa. Tarkoituksena on heikentää kumouksellista osapuolta tarpeeksi, jolloin se ei enää voi estää kansallisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tavoitteiden saavuttaminen, vastakumouksellisen osapuolen voitto, tapahtuu yleensä sekoituksena poliittista ja sotilaallista menestystä. Toisena vaihtoehtona konflikti päättyy vastakumoukselliselle osapuolelle edulliseen rauhansopimukseen. Poliittinen osa-alue on tärkein, voitto on saavutettavissa kun hallinnon legitimitetti on tarpeeksi suuri suhteessa sisseihin, jolloin väestön tuki on saatavissa hallinnon puolelle. Sotilaallinen voimankäyttö voi tukea poliittista voittoa vain, jos se ei itsessään heikennä hallinnon legitimitettiä. Sotilaallinen voitto on mahdollinen, jos sisseillä ei ole kykyä tukeutua ulkopuoliseen toimijaan tai kansaan, näissäkin tapauksissa hallinnolla tulee olla legitimitettiä, jotta sotilaallinen voima voi varmistaa voiton. Legitimitetin puute on ongelma, koska jos se johtuu korruptiosta, on hallinnossa olevilla päättäjillä suuria kannustimia säilyttää järjestelmä sellaisenaan. Jos hallinnon sisällä ei ole tahtoa parantaa legitimitettiään, on poliittinen voitto lähes mahdoton. Neuvoteltu rauhansopimus on vaihtoehto, jos selkeää voittoa ei ole saavutettavissa. Sen ajoittaminen on vaikeaa, väärä arvio tilanteesta ja poliittiset paineet voivat aiheuttaa konfliktin jatkumisen tai ennenaikaisen, kestäättömän sopimuksen syntymisen. Neuvotteluilla voidaan hajottaa kumouksellisten toimijoiden yhtenäisyyttä, saada osa vihollisesta vaihtamaan puoliaan tai pidättäytymään aseellisesta toiminnasta.¹³⁶

Vastakumouksellisen sodankäynnin arvioiminen doktriinina tai strategiana pelkästään sodan tavoitteisiin ja voiton määritelmään peilattuna ei ole täysin yksinkertaista, koska kansallisten intressien perusteella luotujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaa myös moni asia, joihin asevoimat eivät voi vaikuttaa merkittävästi tai juuri ollenkaan. Paikallishallinnon legitimitetti, kumouksellisten joukkojen voima ja muut paikalliset olosuhteet sekä poliittinen tuki kotimaassa asettavat alusta alkaen vastakumoukselliselle sodankäynnille haasteita, jotka voivat olla asevoimien kannalta ratkaisemattomia. Toisaalta vastakumouksellisen sodankäynnin arvioiminen doktriinina vaatii aina arvion siitä, saavutettiinkö doktriinilla kansallisesti asetetut tavoitteet tarkasteltavassa operaatiossa. Asevoimat ovat niin vaikutusvaltainen toimija kansallisen päätöksenteon byrokratiassa, että asevoimat ovat tärkeä osapuoli kansallisia tavoitteita määrittäessä, tavoitteiden kunnianhimoisuus vaikuttaa suoraan siihen, miten doktriinia jälkikäteen arvioidaan.¹³⁷

¹³⁶ Kolenda, 2012, xiv–xvi.

¹³⁷ Nagl, 2002, 29. Asevoimien tulee selkeästi esittää, mihin tavoitteisiin se kykenee omilla suorituskyvyillään.

Kilcullenin kilpailevan kontrollin teorian (*the theory of competitive control*) mukaan:

”Epätavanomaisissa konflikteissa (joissa ainakin yksi osapuoli on ei-valtiollinen aseistettu toimija) se paikallinen aseistettu toimija, jonka paikallinen väestö näkee kykenevimmäksi perustamaan ennakoitavan, johdonmukaisen ja laajan normatiivisen kontrolloinnin järjestelmän, on kaikkein todennäköisimmin dominoivaan asemaan paikallisen väestön ja sen asuinalueen keskuudessa päätyvä toimija.”¹³⁸

Vastakumouksellinen sodankäynti vaatii onnistuakseen aikaa, taloudellisia resursseja ja kykyä osoittaa paikallisväestölle, että poliittinen tahto on olemassa pitkäkestoiselle operaatiolle. Oman kansan tuki vastakumoukselliselle operaatiolle on välttämättömyys. Tukea ylläpitävään poliittiseen prosessiin osallistuvat vain korkea-arvoisimmat upseerit, koska kyseessä on selkeästi poliittinen aktiviteetti. Heidän lausuntojensa tulee olla suoraviivaisen rehellisiä.¹³⁹

Toisen maailmansodan jälkeen voittoon päättynyt vastakumouksellinen operaatio on kestänyt keskimäärin 11 vuotta. Jos vastakumouksellinen osapuoli on käyttänyt useita hyväksi havaittuja vastakumouksellisen sodankäynnin keinoja, on sota jatkunut keskimäärin kuusi vuotta (vastakumoukselliseen strategiaan siirtyminen on siis yleensä kestänyt vuosia). Strateginen kommunikaatio on ollut säännönmukainen osa onnistuneita operaatioita.¹⁴⁰

Tiedonvälityksen kehittyminen on mahdollistanut kumouksellisille joukoille tiedonvälityksen hyväksikäyttämisen toimen (*means*) aiheuttaa poliittisia ja taloudellisia tappioita vastakumoukselliselle osapuolelle, jolle informaatio-operaatioista on tullut entistä merkittävämpi osa vastakumouksellista sodankäyntiä. Sota-alueella suoritettavat informaatio-operaatiot on synkronoitava kansainväliseen strategiseen kommunikaatioon, jotta kansainväliseen mielipiteeseen ja osapuolen saamaan tukeen voidaan vaikuttaa myönteisesti. Taktisen tason toimilla voi olla nykyaikana strategisen tason vaikutuksia, tämä on myös kumouksellisen osapuolen tiedossa. Kyseessä on osapuolten välinen kamppailu tuesta globaalissa mielipideavaruudessa.¹⁴¹

¹³⁸ Kilcullen, 2013, 125–126. Kilcullenin teoria siis asettaa selkeästi turvallisuuden luomisen esimerkiksi hallinnon demokraattisuuden edelle. Teoria on looginen, jos sitä tarkastelee Maslow’n tarvehierarkian näkökulmasta.

¹³⁹ United States Dept. of the Army, 2007, 43–44. On huomionarvoista, että vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjesääntö ottaa suoraan kantaa upseerien suorittamaan poliittiseen vaikuttamiseen ja siviili-sotilassuhteiden toimintaan.

¹⁴⁰ Paul, Clarke, Grill & Dunigan 2013, 162, 185, 238. Keskiarvo on laadittu tapaustutkimuksella, jossa on tarkasteltu 71 toisen maailmansodan jälkeen käytyä vastakumouksellista operaatiota. Osa onnistuneista operaatioista ei ole sisältänyt mainittavaa strategisen kommunikaation komponenttia.

¹⁴¹ Kilcullen, 2010, 102–103. Taktisen tason strategiset vaikutukset ovat perusteena termin ”strateginen korpraali” käytölle.

Vietnamin sodan alkuvuosina Yhdysvaltain asevoimat keräsi paljon kvantitatiivista dataa sodan tapahtumista, mutta datan analyysi jäi heikolle tasolle. Tietoisesti painotetuilla indikaattoreilla poliittiselle johdolle vakuutettiin, että vastakumouksellinen sodankäynti ei tule tuottamaan menestystä. Asevoimat pyrkivät tietoisesti hylkäämään vastakumouksellisen sodankäynnin harjoittamisen.¹⁴² Voidaan myös väittää, että asevoimien valitsemat indikaattorit painottivat liikaa joukkojen suorituksia niiden vaikuttavuuden sijaan. Tällainen suorituskykyjen mittaaminen kannusti asevoimia tekemään mitattavissa olevia suorituksia analyttisen ajattelun sijaan.¹⁴³ Arviointiprosessin epäonnistuminen johti huonoihin sotilaallisiin ja poliittisiin päätöksiin, jotka edesauttoivat vastakumouksellisen sodankäynnin epäonnistumista Vietnamsa.¹⁴⁴ Operaation etenemisen arviointi vaatii yhteisiä parametreja ja jatkuvuutta käytetyissä metodeissa. Parametreja ja niiden kvantitatiivista dataa seuraavat poliittiset johtajat, sotilaskomentajat, media, paikallinen väestö ja myös kumouksellinen vihollinen.¹⁴⁵

Arviointi (*assessment*) vastakumouksellisessa operaatiossa on vaikeaa. Ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa syntyy kompleksisia adaptiivisia järjestelmiä, joista koostuu epälineaarinen toimintaympäristö, jossa vastakumouksellista sodankäyntiä suoritetaan. Epälineaariset järjestelmät ovat kompleksisia ja kaottisia, ne ovat dynaamisia ja sitä kautta erittäin vaikeasti ennustettavia. Kuvatakseen sodan kompleksista ja adaptiivista luonnetta, maavoimat ja merijalkaväki käyttävät doktriineissaan termejä sodan kitka ja sodan sumu.¹⁴⁶

3.3 Vastakumoukselliseen sodankäyntiin kohdistuva kritiikki

Sotahistorian tutkija eversti Gian Gentilen mukaan vastakumouksellinen sodankäynti on keinotekoisesti rakennettu myytti eettisesti ja moraalisesti paremmista sodista. Intervention kautta vastakumouksellinen osapuoli joutuu aina valitsemaan puolensa sisällissodassa ja sitä kautta vastakumouksellinen sodankäynti aiheuttaa aina ennustamattomissa määrin siviiliuhreja ja tuhoa kohdevaltiossa. Ajatus selkeistä ja ennustettavista sotilaallisista interventioista on

¹⁴² Daddis, 2011, 63–69. Taistelutilasta saadut kvantitatiiviset indikaattorit olivat epätarkkoja ja ristiriitaisia, samalla voiton määritelmä oli kiistanalainen.

¹⁴³ Tovo, 2006, 31. Massamaiset siviilien pidätykset näkyivät suoritusmäärissä positiivisena aiheuttaen kuitenkin vihamielisyyttä siviiliväestön keskuudessa. Pidätyslaitokset ja vankilat ovat kumouksellisille joukoille erinomaisia rekrytointipaikkoja.

¹⁴⁴ Connable, 2012, 207. Connablen mukaan arviointiprosessin kanssa on ollut samoja ongelmia Afganistanissa.

¹⁴⁵ Kilcullen, 2010, 51–53. Kaikkea operaation arviointiin liittyvää ei kuitenkaan voida antaa julkisuuteen, jotta vihollinen ei voi käyttää dataa hyödykseen.

¹⁴⁶ Connable, 2012, 30–34. Ihmiset muuttavat ajatteluaan ja käyttäytymistään syistä, joita ei kyetä tarkasti määrittelemään.

unohdettava, koska sota ei koskaan ole kontrolloitavissa. Sodat ovat vaikeita lopettaa niiden alettua, koska niissä tapahtuvat reaktiot ja vastareaktiot muodostavat rationaalisuudesta riippumattoman logiikan, sota etenee tällöin omalla painollaan.¹⁴⁷

Sotilaallisen voiman käyttäminen sotilaallisissa tehtävissä onnistuen ei takaa menestystä vastakumouksellisessa operaatiossa. Operaatiolla pitää olla käytössään riittävästi siviiliresursseja ja taustalla tulee olla vahva poliittinen tuki. Lisäksi vastakumouksellisen operaation syötteiden, toimien ja tavoitteiden välisen ketjun määrittävän strategian tulee olla tarkkaan harkittu ja ymmärrys voittona käsitettävästä loppuasetelmasta on oltava olemassa.¹⁴⁸

Vastakumouksellinen sodankäynti ei ole, eikä se voi olla strategia, koska kyseinen doktriini ei pidä sisällään poliittista tavoitetta. Vastakumouksellinen sodankäynti ilmaisee vain yleisluontoisesti millä keinoin kumouksellista osapuolta vastaan toimitaan, doktriini ei anna vastausta kysymykseen, miksi sotilaallista voimaa käytetään juuri kyseisessä tilanteessa.¹⁴⁹

Eversti Harry Summersin vuonna 1982 julkaistusta kirjasta *On Strategy* muodostui Yhdysvaltain maavoimien ”virallinen totuus” Vietnamin sodasta. Kirjan keskeinen havainto oli, että maavoimat olivat toimineet sodassa liian epäkonventionaalisesti. Konventionaalisella sodankäynnillä ja ylivoimaiseen tulivoimaan tukeutumalla sota olisi ollut voitettavissa. Kirjan teesit palvelivat maavoimien tarkoitusperiä, maavoimien orientoituessa Euroopassa käytävään suureen konventionaaliseen sotaan Varsovan liittoa vastaan. Weinbergerin doktriinin myötä vastakumoukselliset operaatiot olivat asevoimien vältettävissä. Viimeistään Persianlahden sodan sotilaallinen menestys antoi siunauksen näille konventionaalista sodankäyntiä kannattaneille ajattelijoille.¹⁵⁰ Summers tarkasteli kirjassaan Vietnamin sodan kulkua Clausewitzin sekundaarisen kolminaisuuden (hallinto, asevoimat ja kansa) avulla.¹⁵¹ Sodassa koettu strateginen häviö oli teoksen mukaan selitettävissä Yhdysvaltojen muodostaman sekundaarisen valtiollisen kolminaisuuden elementtien välisellä epätasapainolla.¹⁵²

¹⁴⁷ Gentile, 2013, s. 138–139. Gentile esitti kritiikkiä vastakumouksellisesta sodankäyntiä vastaan jo vuonna 2008, jolloin Irakin tilanne oli paranemassa selvästi vastakumouksellisen sodankäynnin strategian ansiosta.

¹⁴⁸ Ucko & Egnell, 2013, 147. Uckon ja Engellin kirja käsittelee Iso-Britannian vastakumouksellista sodankäyntiä ja operaatioita Irakissa ja Afganistanissa, mutta he ovat kohdistaneet samansuuntaista kritiikkiä myös Yhdysvaltoja kohtaan.

¹⁴⁹ Gventer, Jones & Smith, 2014, 10–12.

¹⁵⁰ Nagl, 2002, 206–208. Vastakumouksellisen sodankäynnin opin puolestapuhujana Nagl näkee, että Yhdysvaltat eivät oppineet Vietnamin sodasta ja siten asevoimat keskittyivät valmistautumaan ”väärin” sotiin.

¹⁵¹ Waldman, 2013, 166. Summersin kirja johti osaltaan siihen, että Clausewitzin sodan teoriaa pyrittiin tarkastelemaan modernin kansallisvaltion näkökulmasta ja hänen primäärinen kolminaisuus sivuutettiin virheellisesti.

¹⁵² Fleming, 2013, 50–51.

4. VASTAKUMOUKSELLISEN SODANKÄYNNIN NOUSU STRATEGIAKSI IRAKISSA

McMasterin saavuttama menestys Tal Afarissa vaikutti vastakumouksellisen sodankäynnin renessanssiin doktriinina, mutta vastakumouksellisen sodankäynnin nousussa strategiaksi merkittävin edesauttanut tapahtumaketju tapahtui Ramadissa vuonna 2006. Eversti Sean MacFarlandin johtama prikaati sai tehtäväkseen ottaa Anbarin maakunnan pääkaupunki Ramadi haltuunsa. Prikaati teki kaikkensa saadakseen paikalliset kapinalliset puolelleen ja kääntymään al-Qaidaa ja muita ulkopuolisia kumouksellisia vastaan. Sunniheimojen liittoutuminen koalition joukkojen kanssa rauhoitti alueen nopeasti.¹⁵³

Vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujat toimivat Yhdysvaltain asevoimien kulttuuria ja amerikkalaisen sodankäynnin mallia vastaan. Vastakumouksellisessa sodankäynnissä sotilaallista voimaa käytetään rajoitetusti, ylivoimaisen konventionaalisen voimankäytön sijaan. Mahdollisesti saavutettava voitto on usein kyseenalainen selkeän sijaan. Sotien ajallinen kesto ja odotettavissa olevien tappioiden määrä on korkeampi kuin mihin asevoimat olivat kulttuurillisesti suuntautuneet.¹⁵⁴ Epäviralliset vaikuttajat asevoimien ulkopuolella käyttivät vaikutusvaltaansa ja epävirallisia kanavia suostutellakseen presidentti Bushia muuttamaan Irakin sodan strategiaa. Vaikuttajat toimivat osittain toisistaan tietämättä, he koostuivat siviileistä, myötämielisistä hallinnon edustajista ja aktiivi- ja reserviupseereista.¹⁵⁵ Kriitikot antoivat vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujille haukkumanimen ”*COINdinistas*”, jonka he omaksuivat tietynlaisena kunnianosoituksena asevoimien organisaatiokulttuurissa vastavirtaan toimimisesta.¹⁵⁶

4.1 Vastakumouksellisen sodankäynnin paluu hallitsevaksi doktriiniksi

Ramadin kaupunki oli kumouksellisten voimien tärkein tukikohta Anbarin maakunnassa, sunnienemmistöinen maakunta itsessään oli koko Irakin rauhattomin alue vuonna 2006. Alueen turvallisuustilanteen parantaminen oli lähes mahdotonta, koska koalition ja Irakin hallinnon turvallisuusjoukkojen painopiste oli pääkaupunki Bagdadin rauhoittamisessa. Koalitio arvioi,

¹⁵³ Fitzgerald, 2013, 160–161.

¹⁵⁴ Ucko, 2009, 174.

¹⁵⁵ Hanson, 2013, 211.

¹⁵⁶ Kaplan, 2013, 3–4. Lempinimi oli johdettu 1970-luvulla Nicaraguassa toimineesta vasemmistolaisesta *Sandinistas*-nimisestä (suomeksi sandinistit) kapinallisliikkeestä. Se kuvaa vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinia edistäneiden henkilöiden asemaa organisaation kapinallisina ja vastavirtaan toimijoina.

että Ramadin vapauttaminen tulisi vaatimaan kolmen prikaatin voimat, sinne lähetettiin kuitenkin vain MacFarlandin komentama vahvennettu prikaati. Hän käytti McMasterin vastakumouksellisen sodankäynnin periaatteisiin tukeutunutta toimintaa Tal Afarissa mallina prikaatin tehtävää suunnitellessa. Ramadin alueella toimineiden terroristiorganisaatioiden ja kumouksellisten ryhmittymien suorittamat väkivaltaisuuudet ja vaatimukset paikallista väestöä ja alueen vaikutusvaltaisimpia toimijoita sunniheimoja kohtaan aiheuttivat heimojen johtajissa närkästystä. Ramadin alueen 21 sunniheimosta yhteensä 17 muodostivat liittouman, jota pian nimettiin Anbarin Heräämiseksi (*Anbar Awakening*). Heimoilla oli siteitä kumouksellisiin ryhmittymiin ja osa oli taistellut koalition joukkoja vastaan aiemmin, tästä huolimatta prikaati sai tehtäväkseen tehdä yhteistyötä heimojen kanssa. Prikaatin perustettua tukikohtia Ramadiin ja sen lähistölle sekä heimojen taistelijoiden liittyttyä paikalliseen poliisiin, myös heimojen liittouman ulkopuolelle jääneet muutamat heimot alkoivat tukea koalitiota. Erityinen käännekohta oli sunniheimoliittouman pienen ja eristyksissä olleen Albu Soda-heimon joutuminen al-Qaidan hyökkäyksen kohteeksi. Hyökkäyksen tarkoituksena oli antaa selkeä viesti sunniheimoilta siitä, että koalition kanssa toimiminen kostettaisiin armotta. Koalition joukot vastasivat heimon tekemään avunpyyntöön ja pysäyttivät hyökkäyksen aiheuttaen merkittäviä tappioita al-Qaidalle. Taistelusta muodostuikin viesti sunniheimoilta siitä, että koalitiota on saapunut alueelle jäädäkseen ja että se on luotettava liittolainen. Ramadin tilanteen rauhoittuminen kulkeutui aina presidentti Bushin tietoon saakka. Sunniliittouma täydensi koalition vahvennetun prikaatin voimia siten, että joukkoja oli Anbarissa tarpeeksi vastakumouksellisen sodankäynnin tarpeisiin, varsinkin kun osa kumouksellisista toimijoista oli vaihtanut puolta muuttamalla voimasuhdetta entisestään.¹⁵⁷

Vastakumouksellisessa sodankäynnissä väestön rooli keskeisenä voimanlähteenä tekee sopivista toimista ja syötteistä aina paikallisia. Koska vastakumouksellinen sodankäynti on darwinistista kilpajuoksua sopeutumisesta nopeasti adaptoituvan vihollisen kanssa, ei ole yllättävää, että koalition yksittäiset joukot alkoivat muuttaa toimintatapojaan ilman ylemmän johtoportaan suoranaista ohjeistusta. Al-Qaidan suorittamat väkivallan ja painostuksen teot loukkasivat Anbarin maakunnan sunniheimojen kunniaa ja häiritsivät myös heimojen salakuljetusbisnestä. Sodan tunnepitoisessa ja rationaalisessa elementissä tapahtuneet vaikutukset saivat alueen heimot vaihtamaan asemaansa suhteessa Yhdysvaltojen johtamaan koalitiioon. Aiemmin heimot olivat pysyttäneet puolueettomina toimijoina (*actors*) tai ne olivat jopa aktiivisesti toimineet koalitiota vastaan vihollisina (*enemies*). Sunniheimoliittouman syntyminen

¹⁵⁷ Gordon & Trainor, 2012, 242–245, 249–260; Kaplan, 2013, 244–249; Ricks, 2009, 59–72. Merijalkaväen analytiikkojen mukaan Anbarin rauhoittaminen olisi vaatinut kokonaisen divisioonan sijoittamisen alueelle. Sunniheimot olivat odottamaton vahvennus koalitiolle.

muutti sodan voimasuhteita ja pakotti osapuolia muuttamaan tavoitteitaan. Koalitio kykeni käytännön toiminnallaan ja strategisella kommunikaatiollaan vakuuttamaan sunniheimoilta tukensa olevan pitkäaikaista ja luotettavaa.

Tärkeä askel vastakumouksellisen sodankäynnin nousussa tapahtui, kun Petraeus siirrettiin vuonna 2005 Fort Leavenworthiin, Combined Arms Centerin komentajaksi. Tehtävässään hänellä oli mahdollisuus vaikuttaa kenttäohjesääntöjen laatimiseen, sotilasoppilaitosten opetussuunnitelmiin ja joukkojen koulutukseen. Petraeukselle kyseessä oli mahdollisuus nostaa vastakumouksellinen sodankäynti maavoimien doktriiniksi ja osaksi organisaatiokulttuuria.¹⁵⁸ Vastakumouksellisen sodankäynnin uutta kenttäohjesääntöä nostettiin julkisuuteen ennen sen julkaisemista muun muassa suurella konferenssilla. Petraeus sai tulevalle kenttäohjesäännölle laajan hyväksynnän sitomalla puolustushaaroja, ajatushautomoita ja median jäseniä sen kirjoitusprosessiin. Omaan hallintoon ja kansaan kohdistuvalla informaatio-operaatiolla vastakumouksellisen sodankäynnin menestykselle syntyi usko ja tarve poliitikkojen ja mielipidevaikuttajien keskuudessa.¹⁵⁹

Petraeus oli malliesimerkki upseerista, joka liikkui sotilaallisen ja poliittisen ulottuvuuden rajamailla sotilaskomentajana, joka puuttui politiikan tekoon. Hän sekaantui asevoimien sisäiseen ”politiikkaan” ja hänestä muodostui sodan kasvot ja hyödyllinen julkisivu poliittisille päättäjille. Hänellä oli laaja verkko tukijoita sekä asevoimissa, politiikassa ja esimerkiksi ajatushautomoiden riveissä. Petraeuksen voimakas näkyvyys julkisuudessa kuvasi myös asevoimien vaikutusvaltaa ja arvostettua asemaa Yhdysvaltain yhteiskunnassa, asemaa joka kohosi entisestään syyskuun yhdennentoista terroristi-iskujen jälkeen. Samankaltaisia ”poliittisia upseereita” on noussut esille myös aiemmissa sodissa, joissa länsimainen demokratia on taistellut epäkonventionaalisesti, niminä voidaan mainita vaikkapa David Galula tai Sir Robert Thompson.¹⁶⁰ Petraeuksen kyky saada niin politiikan tekijät kuin reporterit omalle puolelleen ja ymmärrys politiikan, diplomatian ja median toimintakentistä olivat välttämättömiä hänen

¹⁵⁸ Kaplan, 2013, 128–131; ks. myös Fitzgerald, 2013, 167–168; Mansoor, 2013, 37–39; Robinson, 2008, 76–81. Petraeuksella oli ennakkotieto mahdollisesta tulevasta Irakin koalition komentajuudesta. Hänellä oli siten mahdollisuus luoda vastakumouksellisen sodankäynnin strategialle päälinjat valmiiksi. Petraeus oli yllättynyt, että hänen kaltainen epäkonventionaalisen ja vastakumouksellisen sodankäynnin näkyvä puolestapuhuja pääsi komentamaan organisaatiota, joka suunnittelee maavoimien tulevaisuutta. Tehtävä oli pääsääntöisesti ollut korkearvoisten upseerien sotilasuran päätöspiste.

¹⁵⁹ Kaplan, 2013, 147–149; ks. myös Fitzgerald, 2013, 169.

¹⁶⁰ Russell, 2014, 142–145; ks. myös Bolger, 2014, 237–240. Russell pitää Petraeuksen ympärille rakennettua narratiivia ja sankaritarinaa osittain valheellisena.

toimiessaan vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa toteuttavan koalition komentajana.¹⁶¹

Yhdysvalloilla oli usean vuoden ajan tavoitteena rakentaa nopeasti Irakiin demokraattinen yhteiskunta, jossa sekä shiia-, sunnimuslimilla että kurdeilla olisi selkeä positiivinen hyöty osallistua poliittiseen prosessiin ja kannustin rakentaa rauhallista ja vakaata valtiota. Irakilaisten sitouttaminen poliittiseen prosessiin muuttaisi kansanryhmien väliset konfliktit poliittisiksi yhteenotoiksi sotilaallisten sijaan. Yhteiskunnan kehityksen nähtiin johtavan valtion vakautteen. Sotilasstrategiana oli ääriyhmittymien vastainen taistelu samalla Irakin turvallisuusjoukkoja kouluttaen. Saavuttaessaan riittävän toimintakyvyn, paikallisjoukoilla voitaisiin korvata koalition joukkoja, jotka olisi tällöin mahdollista palauttaa takaisin kotimaahan. Koalition pienempi sotilaallinen läsnäolo nostaisi Irakin hallinnon itsenäistä asemaa väestön silmissä. Samarran moskeijaan kohdistuneen pommi-iskun jälkeen väkivaltaisuuDET kiihtyivät ja Yhdysvallat painosti Bushin johtamana Irakin poliittisia päättäjiä valitsemaan uuden pääministerin, he valitsivat poliittisen noviisin, Nouri al-Malikin. Bush uskoi uuden irakilaishallinnon hidastavan tai jopa kokonaan pysäyttävän väkivallan kierteen, mutta optimismi osoittautui vääräksi.¹⁶² Joulukuussa 2005 pidetyt demokraattiset vaalit, joita sunnit boikotoivat laajasti, johtivat shiiamuslimien vaalivoittoihin myös paikallisesti alueilla, joissa sunnit muodostivat enemmistön asukkaista. Nämä alueet vastustivat Irakin vaaleilla valitun hallinnon legitimitettä erityisen voimakkaasti, vaalit olivat siten valtion vakaudelle haitallinen tapahtuma. Näennäisesti onnistuneet vaalit antoivat lisäksi koalition komentajille virheellisen optimistisen kuvan turvallisuustilanteesta, jonka perusteella he suosittelivat ja suunnittelivat koalition joukkojen vähentämistä Irakista.¹⁶³

Vaikka koalitio oli perustanut Irakiin alueelle saapuville upseereille vastakumouksellista sodankäyntiä kouluttavan akatemian jo vuonna 2005, oli vastakumouksellinen sodankäynti ”enemmän mainoslause kuin strategia” vuosina 2005 ja 2006. Pääosa koalition joukoista suoritti laajoja etsintöjä ja iskuja epäiltyjä kumouksellisia vastaan, vaikka se saattoi paikalliseen väestöön kohdistuneista vaikutuksista johtuen luoda lisää vihollisia koalitiolle. Joukot toimivat suurista tukikohdista käsin, joka nähtiin omia joukkoja suojelevaksi vaihtoehdoksi, Yhdysvaltain kansaa pidettiin kärsimättömänä omien tappioiden suhteen ja pelkona oli kansan tuen menettäminen tappioiden kasaantuessa. Bushin hallinto ei ollut tehnyt täysipainoista stra-

¹⁶¹ Rothkopf, 2014, 76–77; ks. myös Mansoor, 2013, 113. Mansoor näkee Petrauksen kyvyn toimia sodankäynnin ja politiikan ”rajapinnassa” tarpeellisena, koska sota on politiikan jatke Clausewitzia lainaten.

¹⁶² Bush, 2010, 356, 361–362; ks. myös Baker, 2013, 458–459. Presidentti Bush viittaa strategiaan, joka oli voimassa aina vuoteen 2006 asti.

¹⁶³ Ricks, 2009, 31. Vaalit olivat ”osa ongelmaa, ei ratkaisua”.

tegian arviointia, jossa olisi määritelty selkeästi tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi ja keinojen vaatimat kansalliset resurssit. Cohenin mukaan tavoitteiden ja toimien epätarkkuus on merkki ”strategisesta taidottomuudesta”.¹⁶⁴

Koalition näkemys konfliktin luonteesta oli väärä, laajempaa kontekstia ei ymmärretty. Strategia perustui olettamukselle siitä, että Irakin hallinto vahvistuessaan vähentäisi kumouksellisten voimien suosiota väestön keskuudessa. Hallinnon sektariaaninen luonne teki kuitenkin paikallishallinnosta yhden osapuolen monen osapuolen väliseen sisällissotaan. Shiia-enemmistöisen hallinnon voimakas tukeminen koalition toimesta edesauttoi sodan eskalaatiota. Tal Afarin ja Ramadin yksittäisistä menestystarinoista huolimatta koalition strategiaa ei muutettu vuosina 2005 ja 2006, vaikka tapaukset päätyivät korkeimman poliittisen johdon tietoon. Se kertoo voimakkaasta institutionaalisesta muutosvastarinnasta, joka oli voimissaan päätöksentekokoneistossa. Toisaalta on luonnollisesti suuri kynnys muuttaa koko sotaa koskevaa strategiaa muutaman onnistuneen operaation perusteella. Koalition toiminta oli vastakumouksellisen sodankäynnin termein erittäin viholliskeskeistä ja painopiste oli paikallisen yhteiskunnan kehittämisessä paikallisen väestön turvallisuuden kustannuksella. Vuosina 2005 ja 2006 koalition strategiassa oli vastakumouksellisen sodankäynnin piirteitä, mutta sen ei voi sanoa edustavan vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa.

4.2 Irakin sodan uuden strategian laatiminen presidentti Bushin johdolla

Presidentti Bushille esitettiin strategian pitämistä ennallaan, jolloin painopiste säilyisi koaliti-
on joukkojen vetäytymisessä turvallisuusvastuun siirtämisen mahdollistamana. Irakin turvallisuustilanteen pysyttyä heikkona osa Bushin neuvonantajista alkoi voimakkaasti tukea Irakin strategian muuttamista vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaksi ja lisäjoukkojen lähettämistä uuden strategian toteuttamiseksi. Irakilaiset turvallisuusjoukot eivät olleet vielä valmiita ottamaan vastuuta, siviilit eivät vielä luottaneet tarpeeksi omaan hallintoonsa ja shiia-sunni-konflikti jatkuisi, jos koalitio jatkaisi sen hetkellä linjallaan. Eläkkeellä ollut kenraali Jack Keane halusi vaikuttaa suoraan poliittisen linjauksen luomiseen ja hän alkoi kulissien takana vaikuttamaan väestökeskeisen vastakumouksellisen sodankäynnin strategian puolesta. Frederick W. Kagan, Eliot Cohen ja Keane suosittelivat Bushille ajatusta uudesta strategiasta ja koalition komentajan vaihtamisesta kenraali Petraeukseen. Keane ja muut uuden strategian

¹⁶⁴ Ricks, 2009, 12–14; ks. myös Fitzgerald, 2013, 143; Echevarria II, 2014, 173; Kaplan, 2013, 167. Tutkimusten mukaan Yhdysvalloissa kansa on valmis tukemaan sotaa omista tappioista huolimatta, jos sota vaikuttaa olevan voitettavissa. Echevarria II huomauttaa presidentin tahdon olevan kansalaismielipidettä tärkeämpi voimälähde Yhdysvaltojen käymissä sodissa.

tukijat toimivat asevoimien komentoketjun ohitse ja pyrkivät valmistelemaan strategian vaihtoa etukäteen. Koska puolustushaarakomentajien neuvosto vastusti joukkojen lisäämistä, oli Keanen sotilastausta hyödyllinen Bushille sisäpoliittisesti, Bush pelkäsi poliittisen tuen katoavan vastakumouksellisen sodankäynnin strategialta, jos korkein sotilasjohto vastustaisi uutta strategiaa esimerkiksi kongressin kuulemisissa. Puolustushaarakomentajien neuvosto pelkäsi vapaaehtoisarmeijan, erityisesti maavoimien, ”rikkoutuvan” intensiivisen käyttöasteen vuoksi. Bush näki suurempana uhkana asevoimien ”romahtamisen” samaan tyyliin kuin mitä tapahtui Vietnamin sodan jälkeen, jos Irakin sota päättyisi selkeään tappioon. Bush halusi puolustushaarakomentajien neuvoston tukevan joukkojen lisäämistä, tästä syystä hän lupasi pyrkiä edistämään poliittisella vaikutusvallallaan asevoimien sotilasvahvuuden kasvattamista lähitulevaisuudessa.¹⁶⁵

Eryteisesti eläkkeellä ollut kenraali Keane oli toiminut Irakin sodan taustavaikuttajana jo pitkään. Hän oli toiminut konsulttina Afganistanin ja Irakin komentajille sekä Valkoisen talon tärkeille päättäjille. Keane oli hankkinut poliittista vaikutusvaltaa luomalla tiiviit henkilökohtaiset suhteet useisiin päättäjiin, mikä on yksi Huntingtonin asevoimien vaikutusvaltaa mittaavista tekijöistä.¹⁶⁶ Toisena epävirallisena vaikutuskanavana voidaan mainita ulkoministeri Condoleezza Ricen tekemä yhteydenotto koalition joukkojen sillä hetkellä toiseksi korkearvoisimpaan upseeriin kenraaliluutnantti Ray Odiernoohi ohi sotilaallisen komentoketjun. Odierno suositteli Ricelle lisäjoukkojen lähettämistä Irakiin ja niiden käyttämistä sunniliittouman tukemiseen.¹⁶⁷

Irakissa väkivaltaisuudet jatkuivat, vaikka koalition pyrki rauhoittamaan erityisesti pääkaupungin Bagdadin alueen kahdella suurella operaatiolla. Kumoukselliset joukot saatiin operaatioilla väistymään, mutta koalition joukkojen tilalle saapuneet irakilaisjoukot eivät kyenneet pitämään puhdistettuja alueita hallussaan. Koalition komentaja kenraali George Casey ja puolustusministeri Donald Rumsfeld kannattivat edelleen koalition joukkojen määrän laskemista ja heidän korvaamista Irakin armeijan joukoilla, mutta Bush näki epäonnistumisen mahdollisuuden liian suurena, Yhdysvaltojen oli saavutettava menestystä Irakissa. Hän velvoitti turvallisuusneuvonantajansa Steve Hadleyn tarkastamaan ja kyseenalaistamaan voimassa olleen

¹⁶⁵ Baker, 2013, 465, 487–488, 516–521; ks. myös Bush, 2010, 364; Gordon & Trainor, 2012, 208, 295; Kaplan, 2013, 237–238; Mansoor, 2013, 46, 52–53; Robinson, 2008, 19–20, 32–35; Rothkopf, 2014, 63, 70; Woodward, 2008, 279–281, 287–289. Erytisen vaikutusvaltainen asiantuntija oli entinen West Pointin professori, ajatushautomossa työskennellyt Kagan. Keskisen voimaryhmän komentaja kenraali John Abizaid vastusti uutta strategiaa.

¹⁶⁶ Bolger, 2014, 235; Mansoor, 2013, 34; Ricks, 2009, 79–85, 88–91; Rothkopf, 2014, 66–67.

¹⁶⁷ Rice, 2011, 545; ks. myös Ricks, 2009, 91–92. Ricen mukaan päätöksenteko strategian muuttamisesta Irakissa oli tärkeämpää kuin virallisen komentoketjun kunnioittaminen. Odierno teki samanlaisen suosituksen uudesta strategiasta Keanelle ohi komentoketjun.

strategian asiantuntijoiden avustamana. Bushin mielestä strategiaa oli muutettava ja se vaatisi myös henkilöstömuutoksia jo pelkästään siksi, että uusi strategia olisi uskottava amerikkalaisten silmissä. Muutos koskisi sekä puolustusministerin tehtävää että Irakin sodasta vastuussa olleita sotilaskomentajia. Muutokset toimeenpantaisiin vasta tulossa olleiden senaatin- ja kongressinvaalien jälkeen, jotta kansa ja asevoimat eivät saisi väärää kuvaa siitä, että Valkoisen talon päätökset kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä valinnoista ovat pelkästään sisäpoliittisten tekijöiden määrittämiä. Bush tiesi joukkojen lisäämisen olevan poliittisesti epäsuositettu päätös, mutta hän oli vakuuttunut, että Irakin sota oli vielä voitettavissa. Päätös oli syntynyt pitkän prosessin kautta, jossa kaikkia toimijoita oli kuultu.¹⁶⁸

Kuten esimerkiksi Steven Metz ja Colin Gray ovat todenneet, strategian laatiminen on inhimillistä toimintaa, jota tekevät ihmiset. Sekä Irakin että Afganistanin sotiin liittyvässä strategian laatimisprosessissa nousevat yksilöt esiin tärkeinä vaikuttajina. Irakin sodassa strategian laatimiseen osallistuivat viralliset ja epäviralliset osanottajat limittäin osittain toinen toisistaan tietämättä. Vanhan strategian kannattajat näkivät lisäjoukkojen lähettämisen olevan haitallista, koska ne antaisivat kuvan miehitysarmeijasta, joka vähentäisi Irakin hallinnon itsenäisyydestä kumpuavaa legitimizeettiä. Mielikuvien merkitystä siis korostettiin. Lisäjoukkojen lähettäminen Irakiin olisi kriitikoiden mukaan laskenut maavoimien ja merijalkaväen kykyä reagoida kriiseihin muualla maailmassa liian voimakkaasti. Kyseinen perustelu perustuu skenaarioon, jossa yksittäisen konfliktin sotilasstrategia ei enää mahdollista valtion suurstrategian toteuttamista ilman tietoista riskiä. Uuden strategian kannattajat toimivat usein virallisen komentoketjun ohi ollen suoraan yhteydessä Valkoisen talon tärkeimpiin neuvonantajiin ja päättäjiin sekä myötämielisiin sotilaskomentajiin. Heille Tal Afarin ja Ramadin tapahtumat sekä kenttäohjesääntönä ilmestyneen vastakumouksellisen sodankäynnin doktriini olivat argumentteja strategian muutoksen puolesta. Sodan yllättävät käännekohdat ja asevoimien muuttunut käsitys sodan piirteistä johtivat paineeseen muuttaa sodankäyntiä ja sen taustalla olevaa strategiaa. Clausewitzin klassista lausetta mukaillen politiikka oli tässä tapauksessa sodan jatkeena. Huomattavaa on se, että Bush näki sisäpoliittisen tarpeen vaihtaa puolustusministeriä ja komentajia, jotta uusi poliittinen linjaus tavoitteineen ja vastakumouksellisen sodankäynnin strategia voisivat saada tarpeeksi kannatusta kansan ja poliitikkojen keskuudessa. Asevoimien korkeimman johdon Bush ”osti” puolelleen lupaamalla asevoimien koon kasvattamisen olevan hänen uusi poliittinen ohjelmansa. Uuden strategian mahdollistaneen poliittisen linjauksen syntyminen vaati siis monensuuntaista politiikkaa kansan, asevoimien ja hallinnon välillä.

¹⁶⁸ Bush, 2010, 370–372, 378; ks. myös Baker, 2013, 497–499, 524–525.

Bushia kritisoitiin voimakkaasti poliitikkojen suunnalta termien ”voitto” ja ”menestys” käyttämisestä, niiden nähtiin olevan käsitteitä ja sanoja, joihin Yhdysvaltain kansa ei enää uskoisi Irakin sodan suhteen. Tästä johtuen termien käyttö heikentäisi presidentin uskottavuutta entisestään. Bushin mukaan hänen tuli valaa uskoa Yhdysvaltain asevoimiin, Irakin hallintoon sekä Irakin kansaan, niiden tuli uskoa, että Bushilla on edelleen tahto voittaa. Sisäpoliittisesta vastustuksesta huolimatta Bushilla ”oli muita yleisöjä, joille kommunikoida”. Ulkoministeri Rice perusteli Lähi-idän alueen valtioiden todennäköisillä reaktioilla sitä, miksi Yhdysvaltain päättäväisyyden osoitus olisi välttämätöntä. Selkeä luovuttaminen Irakissa vaarantaisi Yhdysvaltain vuosikymmeniä kestäneen vaikutusvallan koko alueella. Vaikka joukkojen lisääminen Irakissa ei saavuttaisi toivottua tulosta, väestön turvallisuutta ja vakaata valtiota, se olisi voimakas signaali alueen valtioille Yhdysvaltain toimintakyvystä ja sitoutumisesta Lähi-idän tulevaisuuteen.¹⁶⁹

Yhdysvaltojen uskottavuudella ja presidentin päättäväisyydellä oli useita arvioivia yleisöjä, joista kaikki eivät olleet suoraan vaikuttamassa itse Irakin sotaan, mutta jotka oli huomioitava tehdessä sotaan liittyvää poliittista linjausta. Sodan osapuolien tekemät rationaaliset päätökset eivät välttämättä näyttäyty rationaalisina, jos niitä arvioidaan vain kyseisen sodan sisällä ottamatta huomioon laajempaa kontekstia, johon kuuluu oleellisena osana teoreettisen viitekehysten kaikki osapuolet. Eri osapuolten mahdollisesti erilainen (strateginen) kulttuuri vaikeuttaa vastapuolen tavoitteiden ja strategioiden ymmärtämistä, varsinkin kun epätäydellistä informaatiota joudutaan täydentämään olettamuksin. Joka tapauksessa vastakumouksellisen sodankäynnin nousu strategiaksi on perusteltavissa myös ulkopoliittisesti signaalina sotaa seuraavalle yleisölle, tavoitteena Yhdysvaltojen uskottavuuden ylläpito ja Yhdysvaltojen aseman säilyttäminen Lähi-idässä.

Bushin johtamisperiaatteena oli se, että hän luottaa komentajiensa arvioihin ja antaa heille vapauden johtaa sotatoimia. Hän tunsi Vietnamin sodan historiaa, Bushin mielestä Vietnamin sodassa Valkoinen talo oli ”mikromanageroinut” sotaa ja siten sotilaallisen menestyksen saavuttaminen oli vaikeutunut entisestään. Bushille ei ollut luonteenomaista kyseenalaistaa kenraalikuntaansa, joten strategian ja komentajien vaihtaminen olivat suuri muutos aiempaan toimintatapaan.¹⁷⁰ Bushin aiempi linja oli Huntingtonin normaaliteorian mukainen, mutta vaihtamalla strategiaa ja komentajia hän selkeästi hylkäsi normaaliteorian ajatuksen sodan-

¹⁶⁹ Woodward, 2008, 193, 259; ks. myös Bush, 2010, 367–368; Rice, 2011, 506. Erityisesti Yhdysvaltain sunnienemmistöiset liittolaismaat pelkäsivät Irakin valtion ajautumista johtavan shiia-enemmistöisen valtion Iranin vaikutuspiiriin. Rice vertaa tappion uhkaa Irakissa Vietnamin sotaan. Hänen mielestä Irakin sodan selkeä häviäminen olisi vahingoittanut Yhdysvaltojen kansainvälistä asemaa vielä enemmän kuin Vietnamin sota.

¹⁷⁰ Woodward, 2008, 93–94.

käynnistä asevoimien koskemattomana vastuualueena.¹⁷¹ Päätös strategian muutoksesta kypsyi syksyn ja talven aikana vuonna 2006. Uuden strategian käyttöönottoa hidastivat erityisesti vaalit ja sisäpolitiikkaan liittynyt uuden strategian laatimisen toteuttaminen pienessä piirissä mahdollisimman salassa. Uuden strategian määrittämistä johti lähes koko prosessin ajan turvallisuusneuvonantaja Hadley.¹⁷²

Vastakumouksellisen sodankäynnin ottaminen uudeksi strategiaksi ja lisäjoukkojen lähettäminen olivat molemmat poliittisesti kiisteltyjä päätöksiä, koska sotaväsymys painoi kongressia, kansaa ja mediaa. Washingtonissa piti sisäpoliittisista syistä johtuen saada tuloksia aikaan nopeammin kuin Bagdadissa olisi mahdollista saada niitä tuotettua. Uusi vastakumouksellisen sodankäynnin strategia vaati aikaa, jotta koalition joukot kykenisivät toteuttamaan uutta toimintatapaa ja Irakin eri kansanryhmät voisivat aloittaa poliittisen rauhanprosessin. Hankkiakseen aikaa uudelle strategialle, uusi puolustusministeri Robert Gates alkoi välittömästi puhua lisäjoukkojen vetämisestä takaisin kotiin, jos uusi strategia osoittautuisi menestykseksi. Lisäksi hän esitti, että Petraeus saapuisi Washingtoniin esittelemään arvion Irakissa tapahtuneesta turvallisuustilanteen kehityksestä kongressille syyskuussa 2007.¹⁷³ Aika oli loppumassa kesken niin Bagdadissa kuin Washingtonissa, uudella strategialla oli välttämätöntä saada ”lisää aikaa Bagdadin kelloon”, eli selkeästi näkyviä ja todennettavia merkkejä tilanteen parantumisesta, jotta ”Washingtonin kelloon tulisi myös lisää aikaa”. Kansan tuen säilyttäminen oli uuden strategian tärkeimpiä tavoitteita.¹⁷⁴

Bushin ja varapresidentti Richard Cheney alhaiset suosioluvut tarkoittivat sitä, että heidän kykynsä toimia Irakin sodan puolestapuhujina oli rajoittunut, koska heidän poliittinen pääomansa oli rajallinen. Tästä syystä Petraeus nostettiin uuden strategian puhemieheksi. Valkoinen talo ja sen republikaaniliittolaiset alkoivat kutsua uutta strategiaa ”Petraeuksen suunnitelmaksi”. Senaatin äänestettyä Petraeuksen yksimielisesti Irakin koalition komentajaksi, vaati Bush samanlaista tukea myös uudelle strategialle. Tällä tavoin se henkilöityi Petraeuksen, joka ymmärsi miten harvinaislaatuisesti sotilaskomentaja yhdistettäisiin presidenttiinsä.¹⁷⁵

¹⁷¹ Owens, 2011, 52.

¹⁷² Woodward, 2008, 317–321; ks. myös Bush, 2010, 363–364. Bush tunnustaa itsekkin turvallisuusneuvonantaja Hadleyn ratkaisevan merkityksen strategian muutoksessa.

¹⁷³ Gates, 2014, 49–50; ks. myös Clinton, 2014, 135–136; Ricks, 2009, 124; Woodward, 2008, 361. Kongressi laati erikseen lain, joka velvoitti Petraeuksen palaamaan Washingtoniin esittelemään arvionsa julkisesti.

¹⁷⁴ Ricks, 2009, 148.

¹⁷⁵ Baker, 2013, 531; ks. myös Gordon & Trainor 2012, 429; Woodward, 2008, 370. Erään kongressiedustajan mielestä Bushilla ei enää ollut minkäänlaista uskottavuutta hänen ottaessa kantaa Irakin tilanteeseen.

Huntingtonin normia upseereiden pitämisestä erossa politiikasta rikottiin viimeistään tässä vaiheessa, kun korkea-arvoinen ja ennestään tunnettu upseeri nostettiin koko sodan keulakuvaksi tietoisesti. Media edisti Petraeuksen nousua parrasvaloihin ja hän itse oli hyödyntänyt median voimaa informaatio-operaatioiden tukena jo johtaessaan vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjesäännön laatimista.

4.3 Vastakumouksellisen sodankäynnin strategian implementointi Irakissa

Joukkojen lisäys osana uutta strategiaa merkitsi käytännössä viiden maavoimien prikaatin ja kahden merijalkaväen pataljoonan lisäämistä koalition joukkoihin. Niiden vahvuus oli yhteensä noin 20 000 sotilasta ja niitä tukevia ja täydentäviä aselajijoukkoja oli noin 8 000 sotilaan verran. Koalition päivittäistä sotilastoimintaa johtanut kenraaliluutnantti Odierno suunnitteli esikuntansa kanssa lisäjoukkojen sijoittamisen Irakiin. Kaksi prikaateista sijoitettiin pääkaupunkiin Bagdadiin ja kolme sitä ympäröiville alueille. Merijalkaväen pataljoonilla vahvennettiin koalition tukea sunniliittoumalle Anbarin maakunnassa.¹⁷⁶

Uuden strategian astuessa näyttävästi voimaan, sen taustalla konfliktin tavoitteita muutettiin kaikessa hiljaisuudessa vähemmän kunnianhimoisiksi. Irakin muuttaminen mallikelpoiseksi demokratiaksi siirrettiin tavoitteena syrjään, jopa rajatumpi tavoite Irakista luotettavana Yhdysvaltojen liittolaisena alueella jätettiin ainakin väliaikaisesti pois harkinnasta vaikka nämä määritelmät saattoivat vielä näkyä Bushin hallinnon retoriikassa. Uusi menestyksen määritelmä oli ”ylläpidettävissä oleva vakaus”.¹⁷⁷ Edellä mainittu vakaus voitaisiin saavuttaa keskittymällä alueellisiin poliittisen sovittelun edistysaskeliin, jotka onnistuessaan vähentäisivät väkivaltaa ja parantaisivat paikallista turvallisuustilannetta. Kaikilla vastakumouksellisen sodankäynnin keinoilla pyrittäisiin vaikutukseen kaupunki- ja provinssitasolla, koska johtavien päättäjien sitoutuminen kansanryhmien väliseen rauhanprosessiin nähtiin liian heikkona. Koko Irakin kansan ja valtion laajuinen poliittisen prosessin läpi syntyvä sovinto kansanryhmien välillä nähtiin vuosien mittaisena projektina, joka ei siten sopinut uuden strategian aikaikkunaan, varsinkin kun sisäpoliittisesti oli kiire saada aikaan näkyviä vaikutuksia. Perinteisen

¹⁷⁶ Ricks, 2009, 119–120; ks. myös Mansoor, 2013, 68; Robinson, 2008, 122–125. Suunnitelma joukkojen käytöstä pohjautui osittain siihen, miten Saddam Hussein oli sijoittanut tasavaltalaiskaartin pääkaupunkiin ja sen ympärille mahdollisen kansannousun varalta.

¹⁷⁷ Ricks, 2009, 155, 223–224; ks. myös Mansoor, 2013, 104; Robinson, 2008, 176–177. Poliittisia tavoitteita muutettiin vastaamaan paremmin käytössä olleita sotilaallisia keinoja. Ricksin mielestä Petraeus ja Odierno puuttuivat täten poliittisen linjauksen sisältöön. Terminä menestykselle käytettiin ”*sustainable stability*” ja ”*sustainable security*”.

vihollisen nujertamisen sijaan kaikki operaatiolinjat perustuivat poliittisten vaikutusten aikaansaamiseen konfliktin osapuolissa.¹⁷⁸

Uusien tavoitteiden rajallisuus on syy, miksi vastakumouksellinen sodankäynti, joka voidaan ensisijaisesti nähdä sodankäynnin muotona ja doktriinina, oli strategia Irakissa. Vastakumouksellisen sodankäynnin keinoin oli mahdollista vakauttaa valtio, vaikka strategia ei määrittänytkään turvallisuustilanteen parantumisen jälkeen syntyvää loppuasetelmaa, se jätettiin irakilaisten keskinäiseksi huoleksi. Sisäpoliittisen paineen aiheuttaman kiireen takia koalitio teki paikallistasolla sopimuksia eri ryhmittymien kanssa Irakin hallinnon tahdon vastaisesti tai sen tietämättä. Suorien poliittisten tavoitteiden tavoittelemisen pääosin asevoimien toimesta on syy siihen, miksi vastakumouksellista sodankäyntiä on kutsuttu aseistetuksi politiikaksi.

Tavoitteiden uudelleenmäärittelyn lisäksi Petraeus ja hänen esikuntansa laati uuden strategian, jolla tavoitteet olisivat saavutettavissa. McMasterin johtama neuvonantajaryhmä (*Joint Strategic Assessment Team, JSAT*) näki konfliktin matalan intensiteetin sisällissotana, johon liittyi myös kumouksellista sodankäyntiä, terrorismia ja hajonneen valtion piirteitä. Sisällissota merkitsi sitä, että Irakin hallinnon voitiin nähdä olevan sisällissodan yksi osapuoli sen sijaan, että perinteisen vastakumouksellisen sodankäynnin mallin mukaan paikallinen hallinto olisi vain ulkomaisen vastakumouksellisen osapuolen tuettava osapuoli. Ryhmä suositteli rauhanneuvotteluita yksittäisten kumouksellisten ryhmien kanssa, väestön suojeeluun keskittyvää koalition joukkojen toimintaa ja jopa Irakin hallinnon voimakasta painostamista sisällissotaan aktiivisesti osallistuvien poliittisten päättäjien poistamiseksi tehtävistään. Lisäksi Irakin turvallisuusjoukkojen lukumäärän kasvattaminen ja koalition sotilas- ja siviilikomponenttien mahdollisimman tiivis integrointi oli tavoiteltavaa. Sotilas- ja siviilikomponenttien välillä oleva toiminnan yhtenäisyys (*unity of effort*) on välttämätöntä vastakumouksellisessa sodankäynnissä, komentoketjujen yhtenäisyys (*unity of command*) on vielä parempi vaihtoehto, mutta vaikeammin tavoiteltavissa.¹⁷⁹

Petraeuksen komentajuuden aikana tapahtui selkeä muutos strategiaan Irakissa. Tavoite muutettiin kunnianhimoisesta toimivasta monipuoluedemokratiasta vakauteen, joka mahdollistaisi Irakin väestöryhmiä edustavan hallinnon muodostamiseen. Koalition joukkojen toiminnan painopisteen muuttaminen paikallisen väestön suojelemiseen oli käytännössä taktisen tason toimien (*ways*) vaihtaminen uutta strategiaa tukevaksi. Kenttäohjesääntö FM 3-24 mahdollisti

¹⁷⁸ Robinson, 2008, 176–177.

¹⁷⁹ Robinson, 2008, 114–117; ks. myös Mansoor, 2013, 104–105.

yhtenäisen lähestymistavan käyttöönoton koko koalition laajuudelta. Sunnien keskuudessa syntynyt halu siirtyä koalition kanssa samalle puolelle oli tärkeä muutos, mutta se olisi jäänyt paikalliseksi ilmiöksi ilman sunniheimojen tukemista osana uutta strategiaa. Koalition konventionaaliset joukot perustivat pieniä tukikohtia yhdessä irakilaisten joukkojen kanssa kaupunkeihin siten, että joukot elivät paikallisen väestön keskuudessa ympäri vuorokauden. Parantuneen tiedustelutiedon avulla erikoisjoukot tehostivat kumouksellisia johtajia vastaan tehtyjen iskujen määrää ja tarkkuutta huomattavasti. Strategiaan liittyi myös monia ei-sotilaallisia elementtejä. Paikallisten elinolojen parantamiseen pyrkineet toimet sitoutuivat väestöä paikalliseen hallintoon. Samalla informaatio-operaatioiden määrää lisättiin, jotta kumouksellisten ryhmittymien tukea kansan keskuudessa kyettiin vähentämään. Vastakumouksellisen strategian taustalla olevaa ajattelua tai sen tuottamaa sotilaallista loppuasetelmaa ei voida syyttää siitä, että Irakin poliittinen järjestelmä kyennyt luomaan yhtenäistä valtiota.¹⁸⁰

Uuden strategian toteuttaminen ei ole ainoa selitys turvallisuustilanteen parantumiseen Irakissa vuosina 2007—2008. Sunniheimojen liittoutuminen koalition joukkojen kanssa oli myös merkittävä tekijä. On perusteltua sanoa, että uusi strategia ja sunniheimoliittouma mahdollistivat toistensa onnistumisen. Sunniheimoliittouma laajeni nopeasti ja laajasti koalition tukevana ja suojelemana. Toisaalta sunniheimoliittouma heikensi kumouksellisten toimijoiden toiminnanvapautta ja paransi koalition uuden strategian mahdollisuuksia iskeä kumouksellisia joukkoja vastaan. Ainakin neljään otteeseen yksittäinen sunniheimo pyrki kumouksellisten joukkojen vastaiseen yhteistyöhön koalition joukkojen kanssa vuosina 2004—2006. Kaikissa tapauksissa koalition joukkojen yhteistyö ja suojeleminen eivät olleet riittäviä, kumoukselliset voimat kostivat näille heimoille verisesti oman sisäisen hajaannuksen välttämiseksi ja siten muut heimot eivät liittyneet mukaan yhteistyöhön koalition kanssa. Uuden strategian osana koalition joukot siirtyivät operoimaan lähemmäksi sunniheimojen asuinalueita, joka mahdollisti heimojen suojelemisen kumouksellisten iskuilta. Strategian myötä Irakiin lähetetyt lisäjoukot lisäsivät vastakumouksellisen osapuolen (koalitio ja Irakin turvallisuuskoneisto) vahvuutta alle 15 prosenttia, lisäjoukkojen läsnäolo oli myös ajallisesti rajoitettu. Tästä johtuen voidaan arvioida, että uusi strategia itsessään olisi ollut riittämätön Irakin turvallisuustilanteen vakauttamiseksi. Sunniheimoliittouman heimoissa ja sen tukijoissa oli paljon sunnikapinallisten puolella aiemmin olleita taistelijoita, siten kapinallisten ryhmittymien määrä ja vahvuus laskivat merkittävästi. Yhteistyö entisten kapinallisten kanssa tuotti koalitiolle vastakumouksellisen sodankäynnin kannalta elintärkeää tarkkaa tiedustelutietoa. Se antoi koalitiolle mahdollisuu-

¹⁸⁰ Mansoor, 2013, 260–269; ks. myös Kaplan, 2013, 259, 264–269. Eversti Peter Mansoor toimi Petraeuksen alaisena koko sen ajan, jolloin Petraeus toimi koalition komentajana Irakissa. Kuva vastakumouksellisen sodankäynnin strategiasta, ks. LIITE 3.

den ajaa sunnikapinalliset entistä ahtaammalle ja varsinkin irti väestöstä. Irakin hallintoa ja shiia-muslimeja vastaan taistelevien sunnikapinallisyhmittymien heikentyminen laski samalla shiia-militiaryhmittymien tarvetta käydä aseellista taistelua Irakin sisällä. Koalition siirtäessä toimintansa painopistettä sunnikapinallisista shiaryhmittymiin, niiden olemassaolonsa oli uhattuna ja se pakotti shiaryhmittymät tulitaukoon koalition joukkojen kanssa. Uusi strategia ja sunniheimoliittouma toimivat synergiassa, kumpikaan ei olisi vakauttanut Irakin turvallisuustilannetta ilman toista elementtiä. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategian menestyksestä Irakissa ei voida vetää johtopäätöstä vastakumouksellisen sodankäynnin kirkkaasta tulevaisuudesta, ilman sunniheimojen puolenvaihtamista menestys olisi jäänyt vain osittaiseksi ja alueelliseksi. Tilanteen parantuminen olisi todennäköisesti ollut tällöin liian hidasta, jotta Yhdysvaltain poliittinen kärsivällisyys olisi riittänyt operaation loppuunsaattamiseksi.¹⁸¹

Petraeus ja Yhdysvaltain Irakin suurlähettiläs Ryan Crocker palasivat Washingtoniin syyskuussa 2007 antamaan kongressille ja senaatille tilannearvion uuden strategian vaikutuksesta turvallisuustilanteeseen. Heidän todistajanlausuntonsa teki selväksi, että Irakin levottomuudet olivat vähentyneet merkittävästi ja lisäjoukkojen poisvetäminen oli mahdollista. Petraeus ja Crocker myönsivät, että poliittinen tilanne ei ollut kehittynyt samaa tahtia turvallisuuden kanssa. Strategian kriitikot nostivat esille erityisesti sodan kalliin hinnan, irakilaisien kyvyttömyyden poliittiseen sopuun ja tavoiteltavan loppuasetelman epäselvyyden. Todistajanlausunnot olivat strategisena kommunikaationa onnistuneet ja arvion mukaan vastakumouksellisen sodankäynnin strategia sai ainakin kuusi kuukautta lisää aikaa. Huhtikuussa 2008 pidetyissä todistajainkuulemisissa strategian menestys oli selkeämpää ja kritiikki lievempää.¹⁸²

Irakin sota on yksi osoitus siitä, että sota on epälineaarista ja kompleksista. Kuten Clausewitz huomautti, yksinkertaista sodan lineaarista kaavaa ei ole tai sellainen ei toteudu oikeassa elämässä. Yksittäiset ihmiset vaikuttivat ratkaisevasti uuden strategian menestykseen. Irakissa yhdistyivät oikea strategia sopivasti ajoitettuna jo aiemmin sille syntyneisiin otollisiin olosuhteisiin. Uuden strategian konteksti Irakissa vuosina 2007—2008 on ainutlaatuinen, joten sen saavuttamasta menestyksestä ei voida luoda valmista mallia vastakumouksellisen sodankäynnin varmalle menestykselle. Saman konseptin toteuttaminen jossain muussa paikassa ja ajassa tuottaa todennäköisesti eri lopputuloksen, riippuen kyseisen konfliktin ”ainutlaatuisista poliit-

¹⁸¹ Biddle, Friedman & Shapiro, 2014, 203–220. Arvio vastakumouksellisen sodankäynnin strategiasta ja sunniheimoliittouman synergiasta perustuu sekä kvalitatiiviseen että kvantitatiiviseen tutkimukseen.

¹⁸² Mansoor, 2013, 187–208, 248–255; Ricks, 2009, 243–251, 287–291; ks. myös Bush, 2010, 384–388; Gordon & Trainor, 2012, 431–437, 493; Robinson, 2008, 298–299, 342–344; Woodward, 2008, 384–386, 415. Kriitikoita olivat mm. silloiset senaattorit Barack Obama, Hillary Clinton ja Joseph Biden. Petraeuksen kuulemisissa käyttämä kuvaaja Irakin turvallisuustilanteen kehittymisestä, ks. LIITE 2.

tisista, sotilaallisista, historiallisista, maantieteellisistä ja kulttuurillisista tekijöistä”. Saatuja oppeja vastakumouksellisen sodankäynnin haasteista ei tule kuitenkaan unohtaa.¹⁸³

Vastakumouksellinen sodankäynti vaatii onnistuakseen siviileihin kohdistuvaa taktisen tason voimankäyttöä ja suurempaa autonomiaa siviilien ohjauksesta, kuin mitä konventionaalinen sota. Kritiikin mukaan vastakumouksellinen sodankäynti täytti strategisen tyhjiön vain suurtaktiikalla suurstrategian sijaan ja paikkasi hieman siviilisotilassuhteissa olevaa kriisiä. Irakin vastakumouksellisen sodankäynnin strategia ei loppujen lopuksi saavuttanut mitään sille asetettuja poliittisia tavoitteita, osittain sen takia koska kenttäohjesääntö FM 3-24 tarjoaa strategian tutkijan Edward Luttwakin mukaan vain sotilaallisia ratkaisuja.¹⁸⁴ Vastakumouksellinen sodankäynti nousi strategiaksi toisin sanoen vain siitä syystä, että hallinto ei määrittänyt tarkkoja tavoitteita eikä virallista strategiaa ollut edes olemassa. Asevoimat nostivat operatiivisen tason menetelmät strategiaksi ja toivoivat turvallisuustilanteen paranemisen johtavan automaattisesti poliittiseen ratkaisuun.¹⁸⁵

Petraeuksen ylentäminen Irakin koalition joukkojen komentajan tehtävästä Keskisen voimaryhmän (*Central Command*, CENTCOM) komentajaksi, sekä hänen korvaaminen kenraali Odiernolla nähtiin olevan keino rajoittaa Bushin hallinnon jälkeen valtaan tulevan hallinnon kykyä muuttaa Irakiin (ja välillisesti Afganistaniin) liittyviä poliittisia linjauksia, joista yhtenä vastakumouksellisen sodankäynnin strategia voitiin nähdä. Tunnettujen kenraalien toimintaan puuttuminen voimakkaasti kävisi uudelle presidentille kalliiksi sisäpoliittisesti.¹⁸⁶

Irakin tapahtumien takia Yhdysvaltojen maavoimien koulutusta muutettiin painottamaan huomattavasti enemmän vastakumouksellista sodankäyntiä. Myös kenttäohjesäännöt FM 3-0 (*Operations*), FM 3-24 (*Counterinsurgency*) ja FM 3-07 (*Stability Operations*) korostavat muutosta.¹⁸⁷ Yhdysvaltojen presidentin vaihtuessa Bushista Obamaan ja Afganistanin sodan syrjäyttäessä Irakin sodan Yhdysvaltojen ulkopolitiikan keskiöstä, oli vastakumouksellisen sodankäynnin doktriini ottanut dominoivan aseman amerikkalaisen sodankäynnin mallina.

¹⁸³ Mansoor, 2013, 270–275. Mansoor viittaa Clausewitzin primääriseen kolminaisuuteen pohtiessaan Yhdysvaltain 2000—luvun kokemuksia sotilaallisista interventioista.

¹⁸⁴ Porch, 2013, 301–303.

¹⁸⁵ Strachan, 2013, 220; Kaplan, 2013, 269. Strachan näkee strategiatyhjiön vallinneen Irakissa.

¹⁸⁶ Woodward, 2008, 414–416; ks. myös Bush, 2010, 388–389; Gates, 2014, 189. Samoien kenraalien pysymisen päävastuussa strategian toteuttamisessa voidaan käsittää pelkästään jatkuvuuden varmistamisena.

¹⁸⁷ Serena, 2011, 116. Yhdysvaltojen asevoimien tärkein tehtävä on konventionaalisen vihollisen voittaminen, joten muutos oli merkittävä. ”*The Army has done a remarkable job in adapting its training for the wars in which it commonly finds itself.*”

5. VASTAKUMOUKSELLISEN SODANKÄYNNIN STRATEGIAN TOINEN TESTI – AFGANISTAN

Afganistan oli vastakumouksellisen sodankäynnin haasteena vaikeampi kuin Irak. Vuosikymmeniä kestäneen sotimisen takia yhteiskunnan jokapäiväiseen toimintaan oli vaikeampi löytää virkamiehiä ja johtajia. Irakin valtio kykeni rahoittamaan toimintaansa nopeasti öljyteollisuuden elvyttyä, Afganistan oli ja on edelleen kansainvälisen yhteisön tuen varassa. Pitäessään valtion vakaana, irakilaiset vallanpitäjät tiesivät öljyn olevan varma tulonlähde. Afganistanin hallinnolla ei ollut samanlaista kannustinta pitkäjänteisyyteen, ulkomaisen avustuksen avustusrahat toimivat houkuttimena korruptioon, tiedossa oli ulkomaisen avustuksen olevan väliaikaista. Afganistan ei ole niin urbaani valtio kuin Irak ja historiallisesti maaseudulta voimansa saava kumouksellinen joukko on menestynyt paremmin kuin kaupunkeihin tukeutunut. Myös lukutaito on Afganistanissa harvinaisempi. Siitä syystä kumouksellisten erottaminen väestöstä oli vaikeampaa niin fyysisesti kuin henkisesti. Lisäksi Taleban-liike kykeni tukeutumaan turva-alueisiin Pakistanissa. Pakistanin hallitus ei halunnut kitkeä järjestöä omalta maaperältään.¹⁸⁸

Obaman presidentinviran varmistuttua hänen presidenttikauttaan valmistelevalle esikunta sai tilannekatsauksen Afganistanin sodasta. Valkoisen talon Afganistanin ja Irakin sotien koordinaattori kenraaliluutnantti Doug Lute ilmoitti, että kahdeksan vuotta kestäneellä sodalla ei ollut minkäänlaista yksiselitteistä strategiaa. Yhdysvaltojen poliittisia tavoitteita ja tavoiteltavaa loppuasetelmaa ei ollut määritetty.¹⁸⁹

Presidentti Barack Obama pyrki pitämään siviili-sotilassuhteet toimivina presidenttikautensa alusta lähtien. Hän sai puolustusministeri Gatesin ja amiraali Mike Mullenin jatkamaan tehtävissään, jotta asevoimien johdossa pysyisi jatkuvuus. Lisäksi Obama nimesi hallintoonsa useita eläkkeelle jääneitä kenraalikunnan jäseniä, joista tärkeimpänä voidaan pitää turvallisuusneuvonantajaa kenraali (evp.) James Jonesia. Hän ja muut hallinnon sotilaskokemusta omaavat jäsenet olisivat toisaalta Obamalle selustatuksena, jos hän toimisi aktiivipalveluksessa olevan kenraalikunnan suositusten vastaisesti. Obaman voimakas Afganistanin sotaa koskeva retoriikka vaalikampanjassa kuitenkin pohjusti siviili-sotilassuhteissa ilmenneitä ongelmia,

¹⁸⁸ Nagl, 2014, 186–187; ks. myös Kaplan, 2013, 342. Afganistanissa on erinomaiset, lähes ideaalit, edellytykset kumouksellisten joukkojen toiminnalle.

¹⁸⁹ Sanger, 2012, 15–16. Koordinaattorista käytettiin termiä ”tsaari” (”czar”).

presidenttinä Obaman tahto Afganistanin sodan voittamiseen ei enää ollut niin suuri kuin mitä asevoimat olettivat vaalipuheiden perusteella.¹⁹⁰

5.1 Afganistanin sodan strategian muuttaminen asevoimien ajamana

Afganistanin sodassa strategian muuttaminen vastakumouksellista sodankäyntiä painottavaksi alkoi viimeistään toukokuussa 2009, kun kesäkuussa 2008 koalition joukkojen komentajana aloittanut kenraali David McKiernan vapautettiin tehtävästään. Hän oli ollut Irakin koalition joukkojen maakomponentin komentaja hyökkäysvaiheessa vuonna 2003. Gatesin, puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtaja amiraali Mullenin ja kenraali Petraeuksen mielestä komentajan muutos oli tarpeen, koska McKiernan oli liikaa konventionaaliseen sodankäyntiin painottunut sekä kokemukseltaan että ajatusmaailmaltaan. Hän ei tästä syystä kyennyt ymmärtämään Afganistanin kompleksista taistelutilaa. Samalla he suosittelivat Obamalle uudeksi komentajaksi kenraaliluutnantti Stanley McChrystalia. Medialle Gates kertoi uuden strategian tarvitsevan uuden komentajan.¹⁹¹

Kenraali Keane vaikutti strategian muutokseen myös Afganistanin sodan suhteen. Hänen luottamuksellinen suhde ulkoministeri Hillary Clintoniin antoi Keanen sanoille painoarvoa Valkoisessa talossa. Hän esitti siirtymistä kokonaisvaltaiseen vastakumoukselliseen sodankäyntiin ja komentajan vaihtoa. Myös Keane esitti uudeksi komentajaksi McChrystalia.¹⁹²

Obama lähetti Afganistaniin heti presidenttikautensa alussa lisäjoukkoja, amerikkalaisten määrä kohosi 38 000 sotilaasta 68 000 sotilaaseen. Joukkojen lisääminen Afganistaniin oli Obaman vaalilupausten mukainen päätös, mutta häntä huolestutti Vietnamin sotaa vastaava asteittainen joukkojen lisääminen ja sodan vaiheittainen eskalaatio. Obaman luottamus lisäjoukoilla saavutettavaan menestykseen ei ollut yhtä voimakas kuin asevoimilla.¹⁹³

Komentajan vaihtaminen uutta vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa tukevaksi tapahtui ennen kuin presidentti Obama oli edes määrittänyt poliittisen linjauksen siitä, mitkä ovat Yhdysvaltojen intressit Afganistanissa ja sotilaallisesti tavoiteltavat loppuasetelmat. Useat

¹⁹⁰ Owens, 2011, 59–60.

¹⁹¹ Gates, 2014, 344–346; ks. myös Chandrasekaran, 2012, 56; Sanger, 2012, 21; Woodward, 2010, 118–119. Komentajan vapauttaminen tehtävästään sodan aikana tapahtui ensimmäisen kerran sitten vuoden 1951, jolloin presidentti Truman joutui vapauttamaan kenraali Douglas MacArthurin tehtävistään tämän uhmattua presidentin käskyvaltaa. Tapaus on huomattava poikkeus Yhdysvaltain siviili-sotilassuhteiden lähihistoriassa.

¹⁹² Woodward, 2010, 82–86; ks. myös Bolger, 2014, 298–299.

¹⁹³ Sanger, 2012, 22, 26–28; ks. myös Kaplan, 2013, 310; Woodward, 2010, 96–98.

asevoimien edustajat puhuivat vastakumouksellisen sodankäynnin puolesta argumentoiden sen olleen ratkaiseva tekijä Irakin sodassa vuosina 2007 ja 2008 saavutetun menestyksen takana. Vaikka jokainen sota on piirteiltään erilainen, pyrittiin hyväksi havaitulla doktriinilla ja strategialla saavuttamaan voitto uudessa kontekstissa. Afganistanin sodan uudella komentajalla McChrystalilla oli tiedossaan uusi strategia, mutta hänellä ei ollut varmuutta käytettävissä olevista resursseista. Kyseessä on selkeä ero Irakin sotaan, jossa lisäjoukkojen määrä ja strategian pääpiirteet olivat jo selvillä ennen uuden komentajan nimeämistä.

Gates määräsi McChrystalin suorittamaan komentajuutensa ensimmäisten kuudenkymmenen päivän aikana tilanteenarvion (*assessment*), jonka perusteella Gates voisi tarvittaessa tehdä presidentille esityksen lisäjoukkojen lähettämisestä Afganistaniin. Obaman hallinto oli jakautunut Afganistanin operaation strategian suhteen. Osa tuki täysipainoista vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa ja osa oli kevyemmän vastaterrorismin keskittyvän vaihtoehdon kannalla. Gatesin näkemyksen mukaan Afganistanin strategian sisäpoliittiset vaikutukset merkitsivät huomattavasti enemmän monille Valkoisen talon päättäjille kuin haluttujen tavoitteiden saavuttaminen itse operaatiossa. Yhdysvaltojen sotilaallista lisäpanostusta vastustaneille päättäjille kuudenkymmenen päivän arvion suorittaminen saattoi näyttäytyä asevoimien tietoiselta pyrkimykseltä konfliktin eskalaatioon lisäjoukkojen avulla. Valkoisessa talossa vastakumouksellisen sodankäynnin kriitikot epäilivät upseerien ajavan hallintoa nurkkaan pakottamalla presidentti Obamaa lisäämään joukkoja tavalla tai toisella.¹⁹⁴

McChrystal oli itse taustaltaan erikoisjoukoista ja hän oli edeltävät vuodet pääasiassa johtanut vastaterrorismitoimintaa Irakissa. Siitä huolimatta McChrystal halusi suorittaa väestökeskeistä vastakumouksellista sodankäyntiä, jossa painopiste olisi paikallisen väestön suojelemisessa ja koalition joukkojen yhteistoiminnassa paikallisten turvallisuusjoukkojen kanssa. Vastaterrorismitoiminnalla kyettäisiin häiritsemään Taleban-liikettä, mutta se ei McChrystalin mukaan riittäisi voittamaan vastustajaa kokonaan. Obama vaati, että asevoimat tarjoavat hänelle myös muita, vähemmän lisäjoukkoja vaativia vaihtoehtoja. Gatesin, Mullenin ja Petraeuksen voimakas tuki McChrystalille ja vastakumouksellisen sodankäynnin strategialle saattoi näyttäytyä poliittiselle johdolle laskelmoituna painostuksena. Syyskuussa 2009 Petraeus esitti Washington Postin haastattelussa mielipiteensä, jonka mukaan lisäjoukkojen lähettäminen on välttämätöntä ja uuden strategian tulisi olla suurin resurssein toteutettu vastakumouksellisen

¹⁹⁴ Gates, 2014, 347–353; ks. myös Clinton, 2014, 138; McChrystal, 2013, 294; Woodward, 2010, 124–125. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa vastustivat muassa varapresidentti Biden, turvallisuusneuvonantaja Jones ja Valkoisen talon kansliapäällikkö Rahm Emanuel. Ulkoministeri Clinton tuki strategiaa ja lisäjoukkojen lähettämistä, vaikka hän oli vastustanut niiden käyttöä Irakin sotaan liittyen muutamia vuosia aiemmin. Clinton toimi ulkoministerinä Obaman hallinnossa vuosina 2009–2013.

sodankäynnin strategia. Valkoinen talo näki Petrauksen haastattelun selkeänä yrityksenä vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Saman johtopäätöksen Valkoinen talo teki Mullenin oltua erityisen kriittinen Bidenin suosimaa vastaterrorismilähestymistapaa kohtaan, kun Mullen esitti senaatin julkisessa kuulemistilaisuudessa lisäjoukkojen lähettämistä Afganistaniin. Lisäksi McChrystal tyrmäsi varapresidentti Bidenin ajaman vastaterrorismivaihtoehdon täysin puheessaan Lontoossa lokakuun alussa. Suurin isku toimivia siviili-sotilassuhteita kohtaan oli McChrystalin suorittaman kuudenkymmenen päivän Afganistan-arvion vuotaminen lehdistölle. Arvio paljasti julkisuuteen McChrystalin suosituksen: ”*Failure to provide adequate resources also risks a longer conflict, greater casualties, higher overall costs, and ultimately, a critical loss of political support. Any of these risks, in turn, are likely to result in mission failure*”.¹⁹⁵ McChrystal oli pettynyt arvion vuodettua julkisuuteen, hän tiesi lehdistön ja kansalaismielipiteen aiheuttavan paineita kaikille päätöksentekoprosessissa mukana oleville päättäjille. McChrystal ymmärsi että Valkoinen talo voisi saada väärän kuvan asevoimien suunnitelmallisesta painostuksesta presidenttiä kohtaan.¹⁹⁶

Asevoimien suuri arvostus ja korkea-arvoisten upseerien tunnettavuus antoivat julkisille kannanotoille suurta painoarvoa kansan ja poliittisten päättäjien keskuudessa. Koska vastakumouksellisen sodankäynnin strategian käyttöönotto ja lisäjoukkojen lähettäminen olivat poliittisen linjauksen vaativa asia, astuivat upseerit Huntingtonin normin vastaisesti poliittiselle areenalle. Ei ole erityistä syytä olettaa, että kyseessä olisi ollut vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujien tietoinen kampanja mediassa, mutta ymmärrettävästi sellainen kuva muodostui päättäjille. Merkille pantavaa on se, että McChrystal ei saanut kuudenkymmenen päivän arvion perusteiksi Valkoiselta talolta poliittisia tavoitteita Afganistanissa tavoiteltaviksi loppuasetelmiksi. Asevoimilla oli siten lähes vapaat kädet laatia ja esittää uutta strategiaa poliittisille päätöksentekijöille. Asevoimilla oli aloite hallussaan. McChrystal, Petraeus ja Mullen kannattivat vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa yhtenäisenä rintamana.

McChrystal tukijoinen esittivät Valkoiselle talolle kolmea vaihtoehtoa joukkojen lisäämiselle Afganistan-arvioon perustuen. Ensimmäinen vaihtoehto käsitti 10 000 – 11 000 sotilasta, joiden päätehtävä olisi Afganistanin turvallisuusjoukkojen kouluttaminen. Toinen vaihtoehto oli 40 000 sotilaan keskittäminen alueelle tehtävänään väestön turvaaminen vastakumouksellisen

¹⁹⁵ Gates, 2014, 355–369; ks. myös Panetta, 2014, 253–254; Woodward, 2010, 158–159, 172–173, 182–184, 193–197. Gatesin mielestä Valkoinen talo ei ymmärtänyt sodan ennustamattomuutta ja epävarmuutta sekä niistä johtuvaa tarvetta strategian muutokselle, ”heille se tuntui olevan tiedettä”. Presidentti Obaman luottamus korkea-arvoisimpiin upseereihin (erityisesti Mullenin, Petraeukseen ja McChrystaliin) järkkyy mediajulkisuuden takia.

¹⁹⁶ McChrystal, 2013, 344–345. Arviota tehneen työryhmän jäsenet olivat ottaneet kantaa mediassa lisäjoukkojen lähettämisen puolesta ennen arvion esittelyä Valkoiselle talolle.

sodankäynnin keinoin. Kolmas vaihtoehto oli 85 000 sotilaan lähettäminen Afganistaniin samanlaisella vastakumouksellisen sodankäynnin strategialla, edeltävään vaihtoehtoon verrattuna vain laajemmin toteutettuna. McChrystalin oma suositus oli keskimmäisen vaihtoehdon valitseminen, 40 000 sotilaan lisävoimalla hän voisi heikentää Taleban-liikettä, sen voittaminen ei kuitenkaan onnistuisi. Petraeus perusteli joukkojen lisäämistä sillä, että Talebanin yhteys paikalliseen väestöön tärkeimmissä asutuskeskuksissa tuli katkaista, jotta Talebanin menestys pysähtyisi. Paikallisella tasolla tapahtuva yhteiskunnan kehitys ja kumouksellisten joukkojen riisuminen aseista tai heidän kääntäminen hallinnon puolelle vaatisi turvallisuustilanteen parantamista. Petraeuksen mukaan uuden strategian toteuttaminen oli niin aikakriittistä, että Afganistanin hallinnon puutteellinen legitimitetti ei saanut olla kynnyskysymys. Turvallisuusjoukkojen kouluttaminen ja yleisen turvallisuustilanteen kehittäminen olivat tärkein prioriteetti.¹⁹⁷ McChrystalin arvion mukaan 40 000 sotilaan täydennyksellä Afganistanissa saavutettaisiin vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjesäännön suosittelema vastakumouksellisen osapuolen tavoitevahvuus suhteessa väestöön, jos Afganistanin armeijan ja poliisin vahvuutta kasvatettaisiin samalla voimakkaasti.¹⁹⁸

Obaman mielestä asevoimien esittämät kolme vaihtoehtoa olivat käytännöllisesti katsoen joko 40 000 sotilaan lisääminen tai ei mitään. Hän vaati lisää realistisia vaihtoehtoja ennen päätöksen tekemistä. Obamalla oli jo käytössään talousarvio, jonka mukaan McChrystalin suositteleman strategian toteuttaminen maksaisi seuraavan kymmenen vuoden aikana lähes tuhat miljardia dollaria, joiden käyttäminen muihin asioihin palvelisi Obaman mielestä kansallisia intressejä paremmin. Nämä realiteetit tulisivat pitämään sodan keston rajoitettuna.¹⁹⁹ Uusina vaihtoehtoina asevoimat esittivät 30 000 – 35 000 sotilaan lisäämistä kahden vuoden ajaksi, vaihtoehdon ytimen muodostaisivat kolme prikaatia. Neljännen prikaatin lähettäminen lisäisi kokonaismäärää entisestään, joten sen lähettämisestä päätettäisiin myöhemmin. Kahden prikaatin vaihtoehto oli 20 000 sotilaan vahvuinen, tällöin lisäjoukkojen painopiste olisi paikallisten turvallisuusjoukkojen kouluttaminen ja kineettiset operaatiot vihollista vastaan. Alkuperäisistä vaihtoehdoista asevoimat esittivät edelleen 85 000 sotilaan optiota, vaikka esimerkiksi Mullenin mukaan sellaisen vaihtoehdon toteuttamiseksi ei ollut käytössä tarpeeksi joukkoja. Neljäntenä ja parhaana vaihtoehtona asevoimat suosittelivat yhä 40 000 sotilaan lisäämistä ja

¹⁹⁷ Woodward, 2010, 212–213, 220; ks. myös Clinton, 2014, 133; Kaplan, 2013, 311; Panetta, 2014, 252–253. Kuten Henry Kissinger kirjoittaa kirjassaan *The White House Years*, päättäjälle kannattaa antaa kolme vaihtoehtoa, joista vain yksi on realistinen, jotta juuri se valittaisiin. Asevoimien esittämä kaikkein eniten lisäjoukkoja sisältämä vaihtoehto olisi ollut sisäpoliittisesti epärealistinen, vähiten lisäjoukkoja sisältänyt vaihtoehto ei antanut mitään takeita Afganistanin sodan muuttumisesta parempaan suuntaan.

¹⁹⁸ McChrystal, 2013, 345. Arvion mukaan Afganistanin turvallisuusjoukkojen kokonaisvahvuuden tulisi olla 400 000, jotta kumouksellista uhkaa vastaan voitaisiin menestyksekkäästi taistella.

¹⁹⁹ Woodward, 2010, 251.

väestökeskeisen vastakumouksellisen sodankäynnin strategian toteuttamista. Asevoimien edustajat argumentoivat voimakkaasti 20 000 sotilaan vaihtoehtoa vastaan pitäen sitä riittämättömänä, Obama hylkäsi kyseisen vaihtoehdon asevoimien vastustuksesta johtuen. Ääripäissä olleet vaihtoehdot (20 000 ja 85 000) olivat selkeästi epärealistisia ja kahden muun vaihtoehdon ainoa ero oli käytännössä se, lähetettäisiinkö neljäs prikaati Afganistaniin myöhemmin. Asevoimat tarjosivat jälleen Obamalle käytännössä yhtä mahdollista valintaa.²⁰⁰

Asevoimat olivat periaatteessa jo päättäneet siirtyä Afganistanissa vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaan, oli presidentti Obaman päätös mikä tahansa. Strategian tehokkuus ja laatu olivat riippuvaisia lisäjoukkojen määrästä, mutta asevoimien tarjoamat vaihtoehdot ajoivat strategiaan liittyvää päätöksentekoprosessia vääjäämättä kohti vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa.

Obama määritteli asevoimien tehtäväksi tukea Afganistanin turvallisuusjoukkojen laajentamista ja heikentää Taleban-liikettä siten, että olosuhteet mahdollistaisivat joukkojen vetämisen pois Afganistanista heinäkuusta 2011 lähtien.²⁰¹ Tehtävä vastasi pitkälti Gatesin ajatusta menestyksestä Afganistanin sodassa, menestys olisi Afganistanin turvallisuusjoukkojen kehittämisen tarpeeksi voimakkaiksi estämään koalition heikentämän Taleban-liikkeen vastatoimet.²⁰²

Obama asetti reunaehdot päätöksensä joukkojen lisäämisestä. Hän kieltäytyi harkitsemasta uutta joukkojen lisäämistä, vaikka sitä hänelle suositeltaisiin myöhemmin arvioitaessa uuden strategian vaikutusta sodassa saavutettavaan menestykseen. Vain lisäjoukkojen alkuperäistä suunnitelmaa nopeampi poisvetäminen heinäkuusta 2011 alkaen voitaisiin ottaa pohdittavaksi. Obaman mukaan uuden strategian tavoitteet olivat rajatut. Hänen mukaansa ”kyseessä ei ole vastakumouksellinen sodankäynti tai valtion jälleenrakennus ... ei ole laajamittainen vastakumouksellisen sodankäynnin strategia, vaikka siinä on vastaavasta strategiasta useita elementtejä.”²⁰³ Strategian päämääränä oli kehittää Afganistanin hallinnon toimintakykyä ja turvallisuusjoukkojen määrää ja laatua. Obama vaati hallintoaan ja sotilaskomentajia sitoutumaan tekemäänsä päätökseen 30 000 sotilaan lähettamisestä, muuten hän valitsisi joukkomäärältään pienemmän vaihtoehdon, jonka asevoimat olivat jo todenneet hyvin riskialttiiksi vaihtoehdoksi. Uudelle koalition komentajalle McChrystalille Obama painotti erityisesti sitä, että

²⁰⁰ Woodward, 2010, 273–275, 278; ks. myös Sanger, 2012, 31.

²⁰¹ Woodward, 2010, 385–390; ks. myös Kaplan, 2013, 317–318; Rothkopf, 2014, 178–179.. Obama antoi tehtävän kuusisivuisena paperisena dokumenttina (niin kutsuttu *terms sheet*), jotta hänen päätöksensä olisi yksiselitteinen kaikille päätöksentekoprosessiin osallistuneille. Obama lisäksi vaati kaikkien julkisen tuen tehtävälle.

²⁰² Gates, 2014, 344

²⁰³ Woodward, 2010, 325.

koko Afganistanin laajuinen vastakumouksellisen sodankäynnin strategia olisi Yhdysvalloille liian kallis taloudellisesti ja kansan kärsivällisyys ei sietäisi sitä. Tarkoituksena oli Talebanliikkeen menestyksen pysäyttäminen, jotta Afganistanin turvallisuusjoukkojen kehittäminen olisi mahdollista. Samalla uusi strategia olisi osoitus Yhdysvaltain päättäväisyydestä koko alueelle.²⁰⁴

Päätöksentekoprosessi joukkojen käytöstä ja strategian muutoksesta kestivät pitkään ja niiden julkisuus rajoittivat Obaman vaihtoehtoja, asevoimat pääsivät tavoitteeseensa. Panettan mukaan asevoimien tahdon vastaisesti toimiminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta ratkaisevassa sodassa olisi ollut suuri uhkapeli presidenttikautensa alussa toimineelle demokraattipuolueen presidentille. Asevoimilla oli prosessissa etulyöntiasema alusta alkaen.²⁰⁵

5.2 Rajoitetun vastakumouksellisen sodankäynnin strategia Afganistanissa

Pitkän päätöksentekoprosessin jälkeen Obama teki Afganistanin sodan tavoiteltavan loppuasetelman hyvin selkeäksi. Hän pakotti asevoimat mukautumaan omaan tahtoonsa ja sitoutti korkea-arvoisimmat upseerit tukemaan valittua strategiaa myös julkisesti. Afganistanin sodan rajoitetut tavoitteet perustuivat Obaman laskelmiin kustannuksista ja tuotoista, presidenttinä hänen vastualueensa oli suurempi kuin asevoimilla, joiden tehtävänä on valtion sotien voittaminen. Hallinnon ja asevoimien erilainen näkemys yksittäisen sodan voittamisesta on omiaan tuottamaan kitkaa siviili-sotilassuhteisiin. Obaman päätös rajoittaa uutta strategiaa laajuudeltaan ja lisäjoukkojen käyttämistä ajallisesti on merkki siitä, että sota ei enää vienyttä poliittista prosessia mennessään, Clausewitzin sanoin sota oli jälleen poliittisen linjauksen jatkeena.

McChrystal kutsui strategiaansa vastakumoukselliseksi sodankäynniksi, se oli joidenkin Obaman hallinnon edustajien mielestä presidentin antaman mandaatin laajentamista ja termin käyttäminen nähtiin poliittisesti latautuneena, lähestulkoon niskurointina.²⁰⁶ Petraeus näki uuden strategian olevan vastakumouksellisen sodankäynnin strategia, koska lisäjoukkoja aiottiin käyttää paikallisen väestön suojelemiseen väestökeskeisen vastakumouksellisen sodankäynnin periaatteiden mukaisesti. Puheet siitä, miten uusi strategia ei olisi valtion jälleenra-

²⁰⁴ Woodward, 2010, 324–329; ks. myös Gates, 2014, 383–384; Panetta, 2014, 287–288.

²⁰⁵ Panetta, 2014, 255–256. Leon Panetta toimi päätöksentekoprosessin aikana keskustiedustelupalvelu CIA:n johtajana ja myöhemmin Obaman hallinnossa puolustusministerinä.

²⁰⁶ Gates, 2014, 475.

kentamista tai laajamittaista vastakumouksellista sodankäyntiä olivat hänen mielestä enemmänkin sisäpolitiikan tarpeisiin suunnattua retoriikkaa.²⁰⁷

Petraeukselle ja McChrystalille uusi strategia Afganistanissa tarkoitti toisin sanoen laajamittaista vastakumouksellista sodankäyntiä, vaikka Obaman Valkoinen talo oli kirjallisesti ja kirjaimellisesti asettanut rajoitteet Afganistanin operaatiolle. Taipuessaan Obaman tahtoon Petraeus ja McChrystal saavuttivat kuitenkin haluamansa. Irakin sodassa asevoimien tuli saada tuloksia aikaan nopeasti kansan ja kongressin sotaväsymyksen lievittämiseksi, Afganistanissa kiireen uudelle strategialle loi presidentti Obaman tahtotilan selkeä hiipuminen. Asevoimilla oli todellinen paine saada nopeasti tuloksia aikaan.

Irakissa pääkaupunki Bagdad oli selkeä voimanlähde, jonne kohdennettiin pääosa lisäjoukoista. Afganistanissa lisäjoukot levitettiin laajemmalle alueelle, pääosin maaseudulle. Kandaharin kaupunki voitiin laskea yhdeksi Afganistanin voimanlähteeksi. Valtion toiseksi suurimmalla kaupungilla oli symbolinen arvo Taleban-liikkeen entisenä tukikohtana. Sen saaminen Afganistanin hallinnon alaisuuteen oli uuden strategian merkittävä tavoite.²⁰⁸

Afganistanin uuteen strategiaan tarvittiin lisäjoukkoja, joita merijalkaväki kykeni lähettämään nopeammin kuin maavoimat. Merijalkaväki vaati joukoilleen oman vastualueen ja operatiivisen johtovastuun omalle kenraalilleen koalition komentajan sijaan. Tästä syystä McChrystalilla ei ollut mahdollisuutta muuttaa merijalkaväen tehtävää Helmandissa Afganistanin eteläosassa, jonne merijalkaväki halusi joukkonsa sijoittaa. Vastuualueella asui vain noin yksi (1) prosentti Afganistanin väestöstä. Kandaharin kaupunki kuului kanadalaisten vastuualueeseen, joten sitä merijalkaväki ei voinut ottaa vastuulleen.²⁰⁹ Kandaharin arvioitu väkiluku oli 1,2 miljoonaa, mutta kanadalaisia sotilaita alueella oli vain noin 2 000.²¹⁰

Afganistanin turvallisuusjoukkojen kehittäminen oli uuden strategian tärkeä elementti. Poliisin ja asevoimien suorituskykyjen parantamista kiihdytettiin määrällisesti ja laadullisesti osana uutta strategiaa. Lisäksi paikallisesti toimivia turvallisuusjoukkoja rekrytoitiin ja koulutettiin samaan tapaan kuin Irakissa, vaikka kummassakaan tapauksessa kyseiset paikalliset mili-

²⁰⁷ Woodward, 2010, 332–333. Petraeus uskoi Afganistanin sodan kestävän useita vuosia, jopa vuosikymmeniä.

²⁰⁸ McChrystal, 2013, 377.

²⁰⁹ Chandrasekaran, 2012, 66–68; ks. myös Gates, 2014, 340. Afganistanin vastakumouksellinen sodankäynti kärsi asevoimien sisäisestä puolustushaarojen välisestä kilpailusta. Komentoketju ei ollut yhtenäinen.

²¹⁰ Gall, 2014, 228; ks. myös Bolger, 2014, 370–371; Nagl, 2014, 203, 205. Sotilaiden määrä oli siis aivan riittämätön vastakumouksellisen sodankäynnin vaatimukseen nähden.

tiat eivät olleet ensisijaisesti lojaaleja valtion keskushallinnolle.²¹¹ Paikallisjoukot (*The Afghan Local Police, ALP*) eivät nauttineet Karzain luottamusta, vaikka ne liitettiin sisäministeriön alaisuuteen. Paikallisjoukot kykenivät ansaitsemaan paikallisen väestön luottamuksen ja Taleban-liikkeen toiminta vaikeutui paikallisjoukkojen toiminta-alueilla.²¹²

Lisäjoukkojen tuottamisen vaikeus on yksi osoitus siitä, miten vastakumouksellinen sodankäynti on haastava sodankäynnin muoto länsimaiselle ammattiarmeijalle. Vastakumouksellinen sodankäynti vaatii kenttäohjesäännön mukaan niin paljon joukkoja, että Irakissa ja Afganistanissa kyseisiin tavoitevahvuuksiin päästiin vain paikallisesti ja ajallisesti painopisteitä luoden. Merijalkaväen vaatimus omasta vastuualueestaan, joka vaikeutti toiminnan ja komentoketjun yhtenäisyyttä, on osoitus asevoimien sisäisestä politiikasta. Puolustushaarojen välinen poliittinen kamppailu ilmenee parhaiten niiden budjetista päätettäessä. Asehankintojen ja puolustushaaran organisaatiosta päätettäessä luodaan myös asevoimien tulevaisuutta poliittisena instrumenttina. Afganistanissa puolustushaarojen välinen arvovaltataistelu vaikeutti so-taan laaditun strategian toteuttamista, sitä voidaan pitää erittäin huomionarvoisena asiana.

*"The die had been cast earlier, and there was not going to be too much out-of-the-box thinking or debate over grand strategy. The generals wanted a military solution to Afghanistan, and the president's advisers thought the political fallout of going against the military would be too great". Holbrooke thought the impulse to hand over foreign policy to the military was a mistake; there was going to be fighting in Afghanistan, but diplomacy alone could bring that war to a satisfactory end."*²¹³

Presidentti Obamaa painostettiin valitsemaan sotilaallinen ratkaisu Afganistanin sotaan. Vaikka sotilaallisen voiman tulisi olla ulkopoliittikan ja diplomatian yksi työkaluista, diplomatia valjastettiin asevoimien tueksi, jotta muilta valtioilta saatiin mahdollisimman paljon rahaa ja joukkoja Afganistaniin. Rauhanprosessin mahdollisuutta kartoittaneen tunnetun diplomaatin Richard Holbrooken mielestä asevoimat olivat väärä taho määrittämään Yhdysvaltain ulkopoliittikkaa. Holbrooke ajoi rauhanneuvotteluiden käynnistämistä Afganistanin presidentin Hamid Karzain ja Taleban-liikkeen välillä. Asevoimien mielestä se vaikeuttaisi kokonaisvaltaisen vastakumouksellisen sodankäynnin menestyksestä suorittamista. Kapinallisia tulisi

²¹¹ Broadwell, 2102, 42–43.

²¹² Gall, 2014, 274–276. Perusajatus oli sama kuin Irakissa rekrytoitujen joukkojen (*Sons of Iraq, SoI*) suhteen, nuoria työttömiä miehiä palkattiin paikallistasolla suojelemaan yhteisöjään kumouksellisia joukkoja vastaan.

²¹³ Nasr, 2013, 33.

ensin heikentää ja amerikkalaisjoukkojen vetämistä pois Afganistanista toteuttaa Obaman asettamaa määräaika hitaammin ennen rauhanneuvotteluiden suorittamista.²¹⁴ Turvallisuustilanteen noustua poliittista sopua tärkeämmäksi tavoitteeksi, diplomatiasta tuli yksi vastakumouksellisen sodankäynnin alalajeista. Diplomaattien tehtävä oli olla osa koko valtion sotaponnisteluja, joita asevoimat johtivat.²¹⁵

Karzain hallinnon korruption ja legitimitetin puute kansan silmissä teki sotilaallisten saavutusten yhdistämisen poliittisiin tavoitteisiin käytännössä mahdottomaksi. Niille kumouksellisille taistelijoille, jotka halusivat vaihtaa puoltaan, ei ollut tarjolla minkäänlaista vaihtoehtoista organisaatiota. Heillä ei ollut halua siirtyä toimimaan suoraan hallinnon alaisuuteen. Koalition voimakas tuki Karzain hallinnolle mahdollisti sen toiminnan pysymisen korruptoituneena.²¹⁶ Karzai itse jakoi rahakkaita tehtäviä omille liittolaisilleen ja hän suosi oman heimonsa jäseniä selkeästi. Korruptio näkyi selkeästi ulospäin ja se voimisti kansan tyytymättömyyttä hallintoa kohtaan.²¹⁷ Karzai suhtautui lisäjoukkojen saapumiseen negatiivisesti. Sodan eskaalaatio ei auttaisi hänen hallintoaan tai Afganistanin valtiota. Karzai pelkäsi näyttävänsä entistä enemmän Yhdysvaltojen asettamalta ”nukkehallitsijalta”.²¹⁸

Asevoimat saivat Obamalta selkeän tehtävän Afganistanin sodan jatkamiseen. Asevoimien rooli parhaiten resursoituna toimijana loi toiminnalle selkeän sotilaallisen painopisteen. Suurena erona Irakin sotaan lisäjoukoilla ja vastakumouksellisen sodankäynnin strategialla ei ollut tukenaan laajaa kumouksellisten ryhmittymien tekemää puoltenvaihtoa. Afganistanin kumoukselliset ryhmittymät olivat yhtenäisempiä tavoitteiltaan, jolloin koalitio ei kyennyt hajottamaan hallintoa vastustavia voimia pienempiin osiin samalla tavalla kuin Irakissa. Eriytyisesti Taleban-liikkeen historia Afganistania hallinneena toimijana loi sille uskottavuutta ja kyvyn toimia tukialueillaan vaihtoehtoisena hallintona, ”varjohallituksena”. Toisaalta asevoimien toimintaa kritisoivien lähteiden mukaan koalitiolla ei edes ollut suurta tahtotilaa pyrkiä poliittiseen ratkaisuun uuden strategian ja vastakumouksellisen sodankäynnin avulla.

²¹⁴ Nasr, 2013, 33–34; ks. myös Chandrasekaran, 2012, 246–247; Clinton, 2014, 150–157; Panetta, 2014, 285–286. Vali Nasr toimi Richard Holbrooken neuvonantajana vuosina 2009–2011. Clinton näki lisäjoukkojen käytön Afganistanissa edistävän mahdollisuutta rauhanneuvotteluiden onnistumisesta, Panetta totesi parhaaksi vaihtoehtoksi Taleban-liikkeen pakottamisen neuvotteluihin sotilaallisen voiman avulla.

²¹⁵ Hill, 2014, 347. Christopher Hill toimi Yhdysvaltain Irakin suurlähettiläänä vuosina 2009–2010. Hänen näkemyksensä diplomatian rajatusta roolista vastakumouksellisen sodankäynnin tukena vastaa täysin Nasrin näkemystä.

²¹⁶ Woodward, 2010, 346–348; ks. myös Chandrasekaran, 2012, 123; Nasr, 2013, 18–20.

²¹⁷ Gall, 2014, 214–215.

²¹⁸ Fairweather, 2014, 298. Karzai kutsui marraskuussa 2009 pitämässään puheessa länsimaisten joukkojen läsnäoloa Afganistanissa ”miehitykseksi”.

Rolling Stone – lehden artikkelissa *The Runaway General* toimittaja Michael Hastings paljasti McChrystalin esikunnan halveksivan asenteen Obamaa, Bidenia ja turvallisuusneuvonantaja Jonesia kohtaan. Obama oli huolissaan tapauksen vaikutuksesta presidentin viran instituutiioon, jos McChrystalia ei vapautettaisi tehtävistään tapauksen johdosta. McChrystal pakotettiin tarjoamaan eroanomuksensa ja Petraeus nimettiin hänen tilalleen. Petraeuksen nimittäminen mahdollisti operaation jatkuvuuden ja vastakumouksellisen sodankäynnin strategian säilyttämisen. Tapaus oli Obamalle tilaisuus osoittaa sekä kansalle että asevoimille asevoimien olevan Valkoisen talon kontrollissa.²¹⁹

McChrystalin ihanne siviili-sotilassuhteista perustui Huntingtonin näkemykseen siitä, että sotilaskomentaja voi toimia mahdollisimman itsenäisesti sotilasoperaatioon liittyvissä asioissa erossa politiikasta ja poliittisen linjauksen laatimisesta, kunhan selkeä siviilikontrolli säilyy. Todellisuudessa suunnitellessaan ja johtaessaan pääosin sotilaallisesti suoritettua operaatiota hän joutui koko ajan tekemisiin politiikan kanssa. McChrystalin mielestä rehellisen tilannearvion antaminen hallinnolle ja kansalle on välttämätöntä, toisaalta tehtävän saatuaan komentajan tulee valaa uskoa alaisiinsa, jotta asevoimien päättäväisyys ja usko menestykseen säilyvät. Tämä aiheuttaa hänen mukaansa sotilaskomentajalle ulkoisen viestinnän dilemman (”paradoksin”). Saamiensa tavoitteiden saavuttamisen aktiivinen edistäminen teki McChrystalista samalla osallisen poliittiseen prosessiin, jossa kyseisiä tavoitteita laadittiin.²²⁰

McChrystal joutui luopumaan komentajuudestaan siviili-sotilassuhteissa ilmenneiden ongelmien takia. On esitetty, että ongelmat perustuivat erityisesti poliittisen linjauksen määrittämien sodan tavoitteiden epäselvyyteen. Afganistanin sodan kompleksisuuden takia operaation komentaja halusi selkeyttä ja hallinto liikkumavaraa tavoitteiden määrittelyyn. Vastakumouksellinen sodankäynti oli strategiana vaillinainen, se vastasi vain miten sotaa käydään. Strategia ei kertonut, miksi sotaa käytiin. Ratkaisevana tekijänä ongelmien kärjistyemisessä ei kuitenkaan voida pitää McChrystalin toiminnan poliittista luonnetta, vaan tapaa millä hän toi julki mielipiteensä. Petraeuksen nimeäminen uudeksi Afganistanin joukkojen komentajaksi on pikemmin merkki siitä, että poliittisella kentällä hyvin pärjäävälle upseerille oli erityinen tarve vaikeassa vastakumouksellisessa operaatiossa.²²¹

²¹⁹ Gates, 2014, 487–491; ks. myös Bolger, 2014, 341–343; Kaplan, 2013, 337–338; McChrystal, 2013, 387–388; Owens, 2011, 61–62; Woodward, 2010, 371–374. Gates vastusti McChrystalin potkuja, mutta sai tahtonsa läpi Petraeuksen nimittämisessä.

²²⁰ McChrystal, 2013, 351. McChrystal perehtyi Vietnamin sodan siviili-sotilassuhteiden ongelmiin palvellessaan Irakissa ja Afganistanissa.

²²¹ Strachan, 2013, 211, 232. Itse asiassa Petraeus oli poliittisesti kaikkein vaikutusvaltaisin vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhuja, kun tarkastelun kohteena on Afganistanin uusi strategia.

McChrystalin mainitsema kommunikaation paradoksi on asia, joka tekee Huntingtonin siviili-sotilassuhteiden normiteorian noudattamisesta vaikeaa 2000—luvun globaalin ja nopean massamedian aikakaudella. Vastakumouksellista sodankäyntiä suorittavan armeijan komentajan tulee viestiä strategista narratiiviaan ja tahtoaan usealle yleisölle, esimerkiksi paikallishallinnolle, omille joukoille, paikalliselle väestölle sekä omalle kansalle. Tämä voi aiheuttaa konfliktin oman hallinnon ja komentajan välille, jos ilmaistut tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi eivät ole linjassa. Irakin sodassa koalition komentajilla, erityisesti kenraali Petraeuksella, oli presidentti Bushin vakaa ja kyseenalaistamaton tuki takanaan. Se vähensi siviili-sotilassuhteisiin kohdistunutta räsitusta, vaikka Petraeuksen ja Bushin komentoketjun ylittävä suora kommunikaatio aiheutti paheksuntaa sekä kenraalikunnassa että siviilitoimijoissa. Clausewitzin mukaan valtionpäämiehellä ja komentajalla tulee olla selkeä kuva siitä, minkälaiseen sotaan valtio on ryhtymässä. Tällaista yhteisymmärrystä ei ollut presidentti Obaman ja hänen Afganistanin sodan ”vastakumouksellisten” komentajien McChrystalin ja Petraeuksen välillä. Heidän näkemyksensä sodan tavoitteista ja sen merkityksestä Yhdysvaltojen suurstrategiassa erosivat. Erimielisyyksien näkyminen julkisuudessa aiheutti kriisin siviili-sotilassuhteisiin ja siten poliittinen linjaus tavoitteiden ja strategian yhteensovittaminen vaikeutui entisestään Afganistanin sodassa.

Naglin mukaan suurin ongelma Afganistanin vastakumouksellisen sodankäynnin strategiassa oli sille julkisesti ilmoitettu päätöshetki, jolloin lisäjoukot vedettäisiin pois operaatiosta. Ilmoitus aikarajoituksesta oli huomattavasti merkittävämpi seikka Yhdysvaltojen toimia seuraaville tahoille kuin lisäjoukkojen lähettämiseen liittyvä osoitus Yhdysvaltain sitoutumisesta operaation menestyksekkääseen loppuunsaattamiseen. Aikaraja oli Taleban-liikkeelle ja muille ryhmittymille selkeä ”maaliviiva”, johon asti niiden tulisi vain pysyä toimintakykyisenä. Tämän jälkeen kumouksellisten joukkojen mahdollisuudet menestyä kohoaisivat huomattavasti. Nagl näkee lisäjoukkojen poisvetämisen aikarajan ilmoittamisen puhtaasti sisäpoliittisena poliitiikkana, Obaman poliittisten tukijoiden miellyttämisenä.²²² Vieraillessaan Kabulissa toukokuussa 2012 Obama lupasi Yhdysvaltojen toimivan yhteistyössä Afganistanin valtion kanssa myös vuoden 2014 jälkeen, jolloin suurin osa ulkomaisista joukoista vedettäisiin pois maasta sen hetkisten suunnitelmien mukaan. Saman vierailun aikana Obama piti puheen amerikkalaiselle kansalle. Puheessa hän vakuutti Afganistanin sodan loppuvan vuoden 2014 loppuun mennessä. Obama pyrki vaikuttamaan kahteen eri yleisöön osittain ristiriitaisella viestillä, vaikka nykypäivänä strategisella yleisöllä on yleensä kyky seurata globaalia mediaa. Tämä

²²² Nagl, 2014, 199–200; ks. myös Clinton, 2014, 148–149; Nasr, 2013, 56–59; Sanger, 2012, 34.

strategisen kommunikaation sekavuus kertoo myös Afganistanin sodan strategian epäselvyydestä.²²³

*“The President doesn’t trust his commander, can’t stand Karzai, doesn’t believe in his own strategy and doesn’t consider the war to be his. For him, it’s all about getting out.”*²²⁴ Valkoinen talo ei ollut tehnyt voimakkaasti töitä kansan tai kongressin tuen ylläpitämiseksi sen jälkeen, kun Obama julkisti uuden strategian ja joukkojen lisäämisen Afganistaniin. Kongressin ja kansan rajattu tuki Afganistanin sodalle oli Valkoisen talon sisällä argumentti joukkojen nopean poisvetämisen puolesta.²²⁵

Clausewitzin mukaan sota on osapuolten välinen ”tahtojen taistelu”. Obaman tahto vaikutti olevan sodan päättäminen Yhdysvaltojen osalta. Väestökeskeisessä vastakumouksellisessa sodankäynnissä keskeisenä voimanlähteenä on paikallinen väestö, mutta ratkaisevaa Afganistanissa oli Yhdysvaltojen sisäpolitiikka, johon Obama halusi keskittyä. Vastakumouksellinen sodankäynti oli strategiana väliaikainen myönnytys asevoimien luomalle paineelle, toisaalta ajallinen rajaus oli Obaman keino pitää asevoimat selkeästi siviilikontrollissa. Samalla Obama kykeni toimimaan sotiin väsyneen poliittisen kannattajakuntansa tahdon mukaisesti, jotta hänellä tulisi olemaan poliittista pääomaa sisäpoliittisia hankkeita varten. Sodankäynti ja strategia olivat sisäpolitiikan jatkeena, kun Obama tasapainotteli kansan ja asevoimien välissä.

Petraeus lisäsi erikoisjoukkojen tekemiä iskuja merkittävästi tultuaan komentajaksi McChrystalin tilalle, iskujen määrä kolminkertaistui. Myös ilmaiskuja ja epäsuoran tulen käyttöä koskevia voimankäytön sääntöjä muutettiin siten, että joukoilla oli pienempi kynnys käyttää tuli-voimaa tulitaisteluissa. Muutokset siirsivät vastakumouksellisen sodankäynnin painopistettä väestökeskeisestä viholliskeskeiseen. Aggressiivisempi toiminta aiheutti tappioita Talebanliikkeen johtoportaassa ja rajoitti selvästi sen toimintaa. Kriitikoille erityisesti erikoisjoukkojen suurempi rooli ja niiden saavuttama menestys olivat todisteita varapresidentti Bidenin kannattaman vastaterrorismistrategian toimivuudesta. Petraeus korosti kumouksellisia joukkoja vastaan suoritettujen jatkuvien operaatioiden olevan olennainen osa kokonaisvaltaista vastakumouksellista sodankäyntiä. Petraeuksen pyrkimyksenä oli pakottaa kumoukselliset joukot

²²³ Strachan, 2013, 281. Strachan toteaa globaalin median mahdollistaman kamppailun mielikuvista sitovan kansan entistä voimakkaammin hallintoon ja asevoimiin sodankäyntiin liittyen.

²²⁴ Gates, 2014, 557.

²²⁵ Gates, 2014, 556–557. Gatesin mukaan Obaman poliittinen tahto ja kärsivällisyys loppuivat sodan suhteen. Gates syyttää erityisesti varapresidentti Bidenia Obaman ja asevoimien välisen suhteen heikentämisestä.

vaihtamaan puoliaan voimaa käyttämällä. Mahdollisuudet Irakin sunniliittouman kaltaiseen sodan käännekohtaan olivat kuitenkin huonot.²²⁶

Keväällä 2011 asevoimat pyrkivät lykkäämään aikamäärettä, jonka Obama asetti osana uutta strategiaa Afganistanissa. Aikamääreen mukaan joukkojen vähentäminen Afganistanista alkaisi heinäkuussa 2011. Asevoimien mukaan turvallisuustilanteen parantuminen oli merkki siitä, että vastakumouksellisen sodankäynnin strategia toimi ja sitä tulisi jatkaa. Valkoisessa talossa strategia nähtiin toimimattomana, koska Karzain hallinto ei ollut kyennyt muuttumaan parempaan suuntaan eikä Pakistan ollut tehnyt tarpeeksi toimia estääkseen Taleban-liikkeen toimintaa omalla alueellaan. Petraeus esitti kunnianhimoista suunnitelmaa, jonka mukaan vastakumouksellista sodankäyntiä jatkettaisiin lisäjoukoin aina vuoden 2012 loppuun saakka siten, että lisäjoukkoja vedettäisiin sodasta pois vain muutamia tuhansia sinne lähetetyistä 33 000 sotilaasta. Kompromissiratkaisuna Obama päätti vetää 10 000 sotilasta pois vuoden 2011 loppuun mennessä ja loput 23 000 syyskuun 2012 loppuun mennessä.²²⁷

Obaman päätös vetää lisäjoukot pois Petraeuksen suositusta nopeammin aiheutti kritiikkiä usealta vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujalta. Keanen mielestä päätös lamaannutti koko sodan strategian juuri kun se oli saavuttamassa menestystä. Sotahistorioitsija Max Boot ehdotti Petraeukselle sotilasvirasta eroamista protestina päätökselle. Petraeus oli uransa aikana perehtynyt siviili-sotilassuhteiden teoriaan, hänen väitöskirjansa oli käsitellyt sotilaallisen voimankäytön ja siihen liittyvän päätöksenteon suhdetta siviili-sotilassuhteisiin. Petraeus näki komentajan velvoitteeksi antaa poliittiselle johdolle ”neuvoja, jotka ottavat huomioon ei-sotilaalliset ja sotilaalliset tekijät hänen vastualueensa ulkopuolella, mutta pääosin neuvojen tulee perustua vallitsevaan tilanteeseen ja sotilaallisiin perusteisiin.”²²⁸ Eroaminen virasta ei ollut realistinen vaihtoehto, koska hänen mielipiteensä oli huomioitu päätöksentekoprosessissa ja Petraeus ymmärsi presidentin tarkastelevan Afganistanin sotaa vain yhtenä Yhdysvaltojen monista kilpailevista kansallisista intresseistä.²²⁹

Vastakumouksellisen sodankäynnin strategia ei poistanut Taleban-liikkeen sotilaallista suorituskykyä tarpeeksi, se kykenee edelleen haastamaan Afganistanin turvallisuusjoukot kamppailussa alueiden hallinnasta. Suurin osa turvallisuusjoukkojen rahoituksesta tulee Yhdysvalloil-

²²⁶ Chandrasekaran, 2012, 246–247, 290–293; ks. myös Gates, 2014, 492; Fitzgerald, 2014, 197–198; Kaplan, 2013, 343–344; Nagl, 2014, 203–205.

²²⁷ Chandrasekaran, 2012, 337–342; ks. myös Gates, 2014, 564–565; Kaplan, 2013, 351–352; Sanger, 2012, 51–55. Kuvaaja amerikkalaisten joukkojen arvioidusta määrästä Afganistanissa, ks. LIITE 4.

²²⁸ Broadwell, 2012, 302.

²²⁹ Broadwell, 2012, 298–302; ks. myös Nagl, 2014, 204.

ta, rahoituksen suuruuden määrittää kongressi. Sen intressi turvallisuusjoukkojen ylläpitämisen kustannuksista vastaamiseen tulee oletettavasti laskemaan lähitulevaisuudessa. Tästä näkökulmasta katsottuna Afganistanin sodan strategia ei saavuttanut kunnolla poliittista tavoitettaan, vakaata Afganistanin valtiota ja konfliktin loppumista.²³⁰

Keskustiedustelupalvelu CIA:n tekemän arvion mukaan Afganistanissa oli saavutettu ”tasapeli” kumouksellisten ja vastakumouksellisten joukkojen välillä vuoden 2011 aikana. Asevoimien edustajat pitivät arviota liian pessimistisenä näkemyksenä Afganistanin turvallisuustilanteesta.²³¹ Viimeiset lisäjoukot poistuivat Afganistanista syyskuussa 2012 Obaman tahdon mukaisesti. Asevoimien arvion mukaan useat turvallisuutta mittaavat tilastot osoittivat turvallisuustilanteen parantuneen lisäjoukkojen ja vastakumouksellisen strategian myötä. Kumouksellisten joukkojen kyky toimia Afganistanin tiheimmin asutuilla alueilla oli heikentynyt merkittävästi. Kumouksellisten joukkojen kokonaisvaltainen voittaminen ei kuitenkaan ollut mahdollista, koska niillä oli ollut käytössään tukialueita Pakistanin maaperällä. Arvio myönsi, että Afganistanin hallinnon toimintakyky ja legitimitetti sekä taloudellinen kehitys olivat edelleen rajoittuneita. Turvallisuustilanteen parantumista ei tästä syystä voitu täysimittaisesti hyödyntää.²³²

Kenraaliluutnantti Karl Eikenberryn mielestä asevoimat keskittyivät liikaa turvallisuuden tuottamiseen väestölle ja kumouksellisten joukkojen vastaisiin toimiin. Tämä painopiste aiheutti Afganistanin sisäisen politiikan laiminlyömissä ja teki poliittisten tavoitteiden saavuttamisesta vaikeaa. Paikallisen hallinnon kehittämisen olisi pitänyt olla tärkeämmässä roolissa. Toisaalta se oli lähtökohtaisesti haastavaa, koska Karzaille ja hänen liittolaisilleen korruptoitunut järjestelmä varmisti poliittisen vallan ja taloudellisen hyvinvoinnin. Joukkojen ja taloudellisen avustuksen lisääminen osana strategiaa lisäsivät korruptiota ja korostivat alueellisten ratkaisujen roolia, kumpikaan kehityskulku ei lisännyt Karzain hallinnon legitimitettiä. Eikenberry kritisoi vastakumouksellisen sodankäynnin strategian saavuttamaa dominoivaa asemaa. Vastakumouksellisen sodankäynnin nouseminen strategiaksi on osoitus siitä, että Afganistanin sodalla ei ollut selkeitä poliittisen linjauksen asettamia tavoitteita useaan vuoteen, vastakumouksellisen sodankäynnin doktriini täytti strategisen tyhjiön. Vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujien suorittama laajamittainen mielipidevaikuttaminen niin medi-

²³⁰ Biddle, 2013, 50–52. Vuonna 2013 Afganistanin turvallisuusjoukkojen budjetti oli yli kaksinkertainen Afganistanin valtion tuloihin verrattuna, turvallisuusjoukot ovat siis lähes täysin riippuvaisia ulkomaisesta rahoituksesta tulevina vuosina.

²³¹ Chandrasekaran, 2012, 343–344. Erimielisyys on osoitus menestyksen mittaamisen vaikeudesta.

²³² Department of Defence, 2012a.

assa kuin ajatushautomoiden ja poliittisten päättäjien keskuudessa on varoitus siitä, että asevoimien johtavilla upseereilla voi olla liian suuri arvostus ja vaikutusvalta.²³³

Petraeuksen ja diplomaatti Ryan Crockerin yhteistyö Irakissa ja Afganistanissa ovat osoittaneet, että sotilasjohtaja voi toimia kuin antiikin Rooman prokonsuli, joka vastaa sotilaallisten toimien johtamisen lisäksi myös laajasti sodan ei-sotilaallisista toimista. Operaatioiden komentajilla ja voimaryhmien komentajilla on suuri sotilas-poliittinen toiminnanvapaus.²³⁴

Petraeus halusi asevoimien korkeimpaan sotilasvirkaan puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtajaksi, mutta puolustusministeri Gates neuvoi häntä unohtamaan kyseisen tavoitteen. Julkisesti ihmeteltiin, miksi merkittävä ja tunnettu upseeri ei päässyt asevoimien korkearvoisimpaan virkaan. Petraeuksen nimeäminen keskustiedustelupalvelu CIA:n johtoon tulkittiin mediassa Valkoisen talon keinoksi, jolla Petraeuksen halua kritisoida presidenttiä vaimennettiin ja samalla Petraeuksen mahdollisia omia poliittisia haaveita rajoitettiin. Tehtävään nimeämisellä suosittu ja vaikutusvaltainen Petraeus pidettiin samassa hallinnossa presidentti Obaman kanssa.²³⁵

5.3 Vastakumouksellisen sodankäynnin aikakauden päätös

Yhdysvaltain puolustusministeriön virallinen strategia vuodelta 2012 esittää selkeästi, että laajoja vastakumouksellisia operaatioita pyritään välttämään. Yhdysvallat pyrkii käyttämään jatkossa ei-sotilaallisia keinoja sekä asevoimien välistä yhteistyötä, jotta operaatiot eivät vaatisi suurien joukkomäärien käyttöä. Irakin ja Afganistanin sotien opit pyritään kuitenkin säilyttämään ja valmius rajoitettuihin vastakumouksellisiin operaatioihin ylläpidetään.²³⁶

Yhdysvaltojen tulee säilyttää kyky epäkonventionaaliseen ja vastakumoukselliseen sodankäyntiin, koska monilla alueilla epäkonventionaalinen sodankäynti on Yhdysvaltojen ainoa sotilaallinen keino edistää intressejään. Yhdysvaltojen asevoimien on kyettävä ylläpitämään

²³³ Eikenberry, 2013, 66–67, 70, 72–73. Eikenberry toimi Afganistanin joukkojen komentajana vuosina 2005—2007 ja Yhdysvaltain Afganistanin suurlähettiläänä vuosina 2009—2011. Suurlähettiläänä hän kritisoi Karzain toimintaa ja piti sitä vastakumouksellisen sodankäynnin strategian suurimpana heikkoutena.

²³⁴ Lord, 2012, 21. Puolustusministeri Gates mainitsee Petraeuksen olevan sukupolvensa merkittävin upseeri. Naval War Collegien strategisen johtamisen professori Carnes Lord yhtyy Gatesin mielipiteeseen.

²³⁵ Hanson, 2013, 235; ks. myös Broadwell, 2012, 147–148; Gates, 2014, 536–538; Kaplan, 2013, 349–351. Demokraateille Petraeus edusti Bushin hallintoa ja poliittista perintöä, republikaaneille Petraeus oli yhtäkkiä Obaman politiikan edustaja.

²³⁶ Department of Defence, 2012b; ks. myös Kaplan, 2013, 356–358. ”*However, U.S. forces will no longer be sized to conduct large-scale, prolonged stability operations.*”

kykyään sopeutua muuttuviin ja yllättäviin tilanteisiin konflikteissa. Useat Yhdysvaltojen hallinnon laatimat asiakirjat ovat painottaneet epävakaiden valtioiden ja hallitsemattomien alueiden (*ungoverned territories*) merkitystä maailman vakaudelle ja Yhdysvaltain kansalliselle turvallisuudelle. Valtion tai alueen vakauttaminen vaatii siviili-instituutioiden jälleenrakentamisen tai perustamisen kokonaan tyhjästä. Vastakumouksellisen sodankäynnin perusolettamus on tuettavan paikallishallinnon olemassaolo. Se ei ole itsestäänselvyys, koska on olemassa alueita joissa virallista hallintoa ei ole olemassa. Tähän oletuksen vastaiseen tilanteeseen nykyinen vastakumouksellisen sodankäynnin doktriini ei ota kantaa.²³⁷

Kilcullen uskoo tulevaisuuden konfliktien olevan entistä enemmän epäkonventionaalisia ja asymmetrisiä, joka tekee vastakumouksellisesta sodankäynnistä tarpeellisen työkalun. Valtioiden väliset konventionaaliset sodat vaikuttavat käyvän yhä harvinaisemmiksi. Jos Yhdysvallat Irakin ja Afganistanin sotien jälkeen keskittyy jälleen kehittämään suorituskyvyiltään ylivoimaisia asevoimiaan konventionaalisia uhkia vastaan, se pakottaa väistämättä kaikki mahdolliset vastustajat omaksumaan epätavanomaisen sodankäynnin keinot Yhdysvaltoja vastaan. Tulevaisuuden konfliktit tulevat olemaan yleensä hybridisotia, joissa valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat tulevat käyttämään epäkonventionaalisen sodankäynnin metodeja. Globaaleista megatrendeistä väestönkasvu, urbanisaatio, väestön siirtyminen rannikoille sekä teknologian mahdollistama verkostoituminen siirtävät taistelut yhä enemmän kaupunkeihin, joiden väestö on aktiivinen osapuoli konfliktissa.²³⁸

Strategiseen suunnitteluun liittyvä tulevaisuuden ennakointi perustuu pitkälti sen hetkisten kehityssuuntien arviointiin. Menneisyyden ja nykyisyyden ymmärryksellä voidaan luoda tulevaisuuden ennusteita. Muutos voi merkittävästi muuttaa kansainvälistä järjestelmää tai sodan kuvaa uudenlaiseksi, toisaalta yleensä kehitys tapahtuu sykleittäin toistaen aiempia muutoksia.²³⁹ Grayn mukaan asevoimien käyttöä ja kehittämistä johtavat poliitikot ja upseerit hylkäävät lähihistorian negatiiviset kokemukset mallina asevoimien tulevaisuudelle. Esimerkkinä voidaan pitää vastakumouksellisen sodankäynnin hylkäämistä Vietnamin sodan jälkeen. Sama näyttää toistuvan Afganistanin operaation päättyessä vuoden 2014 lopussa. Suunnittelijat ovat selkeästi kiinni nykyhetkessä ja lähihistorian kokemukset vaikuttavat suuresti asevoimien kehittämisen suunnitteluun. Afganistanin sodan perusteella korruptoituneen hallinnon tuke-

²³⁷ Serena, 2011, 134–135. ”Epäkonventionaalisia alueita” ovat heikot ja hajonneet valtiot.

²³⁸ Kilcullen, 2013, 102–108. Kilcullenin näkee megatrendien tekevän vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinin uudelleenpohtimisen välttämättömäksi.

²³⁹ Sivonen, 2013, 128. Jos muutos tapahtuu syklinä, voidaan olettaa konventionaalisen sodankäynnin ottavan hallitsevan asevoimissa ja Powellin doktriinia vastaavan sotilaallisen voiman käyttöä ohjaavan periaatteen palaavan voimaan. Erikoisjoukkojen ja miehittämättömien lennokkien ilmaiskut voivat edustaa suurempaa sodan kuvan muutosta vaihtoehtona konventionaaliselle ja vastakumoukselliselle sodankäynnille.

minen ulkomaalaisin joukoin ei todennäköisesti pääty menestykseen, vastakumouksellinen sodankäynti vaatii sopivan poliittisen kontekstin ja sitä tukevan järkevän strategian. On siis mahdollista arvioida, miksi ja miten vastakumouksellinen sodankäynti voi onnistua tulevaisuudessa ja mitä se tulee vaatimaan ajallisesti ja rahallisesti.²⁴⁰

Afganistanin uuden strategian rajattu menestys on osoitus siitä, että vastakumouksellisen sodankäynnin kenttäohjesääntö FM 3-24 ei tarjoa valmista ratkaisua, jos kumouksellinen osapuolen lähtökohdat ovat vahvat isäntävaltion hallinnon korruption, tukialueiden ja vastakumouksellisen osapuolen kansan sotaväsymyksen takia.²⁴¹ Vastakumouksellisen sodankäynnin strategian kiistanalainen menestys voi aiheuttaa sen kokonaisvaltaisen hylkäämisen, vaikka strategiaa ei suoritettu sillä laajuudella ja ajallisella jaksolla, mitä kenttäohjesääntö FM 3-24 vaatii. Mikäli strategian toteuttamisessa ilmenneet ongelmat ja rajoitteet siirretään vastakumouksellisen sodankäynnin teorian syyksi, pyritään uusia samankaltaisia sotia välttämään.²⁴²

Selkeä tahtotila välttää epäkonventionaalisia sotia ja vastakumouksellisia operaatioita voi olla varsin merkityksetön, koska esimerkiksi presidentit Johnson, Clinton ja Bush nuorempi pyrkivät myös välttämään vastaavia konflikteja, jotta he kykenisivät toteuttamaan sisäpoliittisia tavoitteitaan. Tästä huolimatta heidän kautensa aikana Yhdysvallat oli osallisena useassa sodassa suorittaen vastakumouksellista sodankäyntiä ja valtion jälleenrakentamista. Vaikka Yhdysvaltain poliittinen hallinto ja asevoimat pyrkisivätkin välttelemään vastakumouksellisia operaatioita, on Yhdysvaltain keskeinen rooli kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden tuottajana omiaan ajamaan asevoimat näiden operaatioiden pariin. Erikoisjoukkojen ja miehittämättömien lennokkien käyttö antaa mahdollisuuden välttää suurien joukkojen käyttöä, mutta samalla ne tekevät sotilaallisen voiman käyttöön liittyvästä poliittisesta kynnyksestä matalamman. Tämä lisää todennäköisyyttä sekaantua konfliktiin sotilaallisesti. Samalla riski sodan eskalaatiosta kasvaa.²⁴³ Valtion sisäiset konfliktit ovat selkeästi yleisempiä kuin valtioiden väliset sodat. Sisällissodat ja kumouksellisten joukkojen toiminta voi vaikuttaa Yhdysvaltojen liittolaisiin tai sen kansallisiin intresseihin, joten Yhdysvaltojen on lähes mahdotonta välttää vastakumouksellista sodankäyntiä tulevaisuudessa. Asevoimien rooli voi olla liittolaisia tuke-

²⁴⁰ Gray, 2014, 18–19, 122, 129. Tulevaisuuden ennakoinnin sijasta pyritään välttämään nykyhetken ja lähihistorian negatiivisia analogeja. Suunnitteluprosessiin osallistujat projisoivat omia kokemuksiaan ja näkemyksiään historiasta. Luonnollisesti tulevaisuuden ennakointi vaatii ymmärryksen historiasta. Sodan luonteen takia rajoitteista operaatioista voi kasvaa Irakin ja Afganistanin sotien kaltaisia vastakumouksellisia operaatioita.

²⁴¹ Boot, 2013, 546. Afganistanin turvallisuustilanne meni sotahistorioitsija Max Bootin mukaan joka tapauksessa parempaan suuntaan Petraeuksen komentajuuden aikana vastakumouksellisen sodankäynnin avulla.

²⁴² Ucko, 2009, 178. Ucko viittaa Irakin sotaan, samoin perustein voi käsitellä myös Afganistanin sotaa.

²⁴³ Kilcullen, 2013, 24–25. Teknologian kehitys ja sodan piirteiden muuttuminen eivät ole vaikuttaneet epäkonventionaalisten sotien esiintymistiheyteen viimeisten 150 vuoden aikana.

va suurten joukkojen käyttämisen sijaan, mutta Irakin ja Afganistanin sotien oppeja ei tule unohtaa. Sotien perusteella Yhdysvaltojen kansalla on yllättävän suuri kärsivällisyys vastakumouksellisia sotia kohtaan, jos niissä saavutetaan menestystä.²⁴⁴

Yhdysvaltojen tulee suorittaa sotansa päättäväisesti ja saavuttaa selkeä ylivoima käyttämällä riittävästi joukkoja. Sisäpoliittisesti asevoimien massiivinen käyttö voi aiheuttaa kansassa kritiikkiä, mutta ylivoimalla voidaan saavuttaa voitto tasapelin sijaan. Sodilla tulee olla saavutettavissa oleva poliittinen loppuasetelma, joka ei saa olla liian riippuvainen kohdevaltion sisäpolitiikasta. Asevoimien kehittämisen ja käytön prioriteettina tulee olla valmistautuminen sotaan Yhdysvaltojen asemaa haastavia valtioita vastaan, painopisteen tulisi olla Yhdysvaltojen eurooppalaisten ja aasialaisten liittolaisten kanssa yhteistyössä toimiminen alueellista hegemoniaa tavoittelevia valtioita tasapainottaen.²⁴⁵

Irakin ja Afganistanin operaatioiden taustalla on koko ajan suoritettu salattua sodankäyntiä. Jo vuodesta 2001 lähtien keskustiedustelupalvelu CIA on käyttänyt puolisolitaallisia joukkoja hyvin rajatulla viranomaisvalvonnalla. Perinteinen komentoketju presidentin, puolustusministerin ja koalition komentajan välillä on ohitettu. Sisäpoliittisesti kummankaan puolueen merkittävät poliitikot eivät ole kritisoineet ilmaiskuja tai erikoisjoukkojen iskuja. Tämä madaltaa kynnystä niiden suorittamiseksi.²⁴⁶ Erikoisjoukkojen rooli on kasvanut 2000—luvulla ja trendi ei ole vaikuta olevan muuttumassa. Erikoisjoukkojen käyttäminen on konventionaalista voimaa kustannustehokkaampaa ja samalla riski sisä- ja ulkopoliittisten ongelmien syntyisestä on pienempi.²⁴⁷

Kynnys vastakumoukselliseen sodankäyntiin on selkeästi noussut Irakin ja Afganistanin sotiensa seurauksena, kuten Vietnamin sodan jälkeen tapahtui. Vastakumouksellinen sodankäynti vaatii valtiolta huomattavia resursseja, menestyksen arviointi on vaikeaa ja vaikutukset näkyvät hitaasti. Todennäköisesti vastakumouksellista sodankäyntiä ei hylätä täysin doktriinina, koska sen uudelleenoppiminen lähes tyhjästä Irakin sodan aikana oli hidasta ja oli aiheuttaa selkeän tappion Yhdysvalloille. Ei ole mitään syytä olettaa kumouksellisen sodankäynnin aikakauden olevan ohi, jolloin myös vastakumouksellisen sodankäynnin aika ei ole ohi.

²⁴⁴ Boot, 2014, 5, 14. Boot on ottanut useasti julkisuudessa kantaa sotilaallisten interventioiden puolesta.

²⁴⁵ Betts, 2014, 15–16, 22. Betts esittää siis Powellin doktriinia muistuttavaa ajatusmallia ja keskittymistä konventionaaliseen sodankäyntiin vastakumouksellisen sodankäynnin aikakauden jälkeen.

²⁴⁶ Mazzetti, 2013, 13, 219, 299–302. Vain rajattu piiri Valkoisessa talossa ohjasi CIA:n kineettistä toimintaa terroristijärjestöjä vastaan. Petraeuksen nimeäminen CIA:n johtoon vuonna 2011 militarisoi CIA:n toimintaa entisestään. CIA:n johtaja on käytännössä muuttunut yhdeksi sotilaskomentajaksi.

²⁴⁷ Robinson, 2013, 261. Vastakumouksellinen sodankäynti on periaatteessa korvattu miehittämättömillä lennokeilla ja erikoisjoukoilla.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tätä tutkimusta ohjasi seuraava tutkimusongelma: *Miten vastakumouksellinen sodankäynti, operatiivinen doktriini, nousi strategiaksi Irakin ja Afganistanin sodissa?* Kyseessä oli samalla tutkimuksen päätutkimuskysymys.

Tutkimusongelmaan sisältyy ristiriitainen paradoksi, vähintään kyseessä on terminologinen dilemma. Vastakumouksellinen sodankäynti on doktriini, kenttäohjesääntö FM 3-24 on yksinkertaisesti ilmaistuna lista syötteitä ja toimia, joilla kumouksellisen osapuolen menestymisen estetään. Doktriini ei määrittele yksittäiseen vastakumoukselliseen sotaan liittyvää rationaalisuutta, eli taustalla olevia poliittisia tavoitteita. Irakin ja Afganistanin sotiin liittyen presidentit Bush ja Obama pitivät Yhdysvaltojen vaikutusvallan ja aseman säilyttämistä tärkeänä perusteena muuttaa strategiaa ja lähettää lisäjoukkoja. Voiman ja päättäväisyyden osoittaminen alueen valtioille sekä kansainvälisesti Yhdysvaltojen liittolaisille ja tärkeimmille kilpailijoille olivat itsessään poliittinen tavoite. Ei ole siis mahdotonta argumentoida, että vastakumouksellisen sodankäynnin doktriini ei noussut strategiaksi, vaan siitä tuli hierarkiassa strategiaakin korkeammalla oleva poliittinen tavoite. Uudesta strategiasta ja lisäjoukkojen lähettämisestä tuli itsetarkoitus. Vastakumouksellinen sodankäynti näyttäytyi Irakissa ja Afganistanissa sekä doktriinina, strategiana, että poliittisena tavoitteena riippuen tarkastelun näkökulmasta. Tutkimusongelma asetti tutkimuksen tarkastelukohteeksi strategian.

Yhdysvallat ei ottanut sodan kaoottista luonnetta huomioon suunnitellessaan ja toteuttaessaan sekä Afganistanin että Irakin hallintojen kaatamiseksi tähdänneet sotilasoperaatiot. Yhdysvallat liittolaisineen kykenivät kukistamaan Taleban-liikkeen pääosat Afganistanissa ja kaatamaan Saddam Husseinin hallinnon Irakissa. Kummassakaan tapauksessa konflikti ei kuitenkaan päättynyt, vain sodan piirteet muuttuivat. Kaikki konfliktien osapuolet eivät hyväksyneet Yhdysvaltojen narratiivia saavutetusta voitosta. Sodan ollessa vähintään kaksipuoleinen dynaaminen interaktiivinen prosessi, joutui Yhdysvallat molemmissa sodissa tilanteeseen, jossa strateginen ketju syötteiden, toimien ja tavoitteiden välillä katkesi. Vihollinen oli sopeutunut muuttuneeseen sotaan Yhdysvaltoja nopeammin. Siksi strategian oli myös sopeuduttava.

Strategia sijaitsee sodankäynnin ja poliittisen linjauksen välissä, kaksisuuntaisena siltana. Strategian laatiminen on poliittisten päättäjien ja sotilaskomentajien yhteinen vastuu. Presidentti Bush astui selkeästi sotilaiden vastuualueen puolelle, kun hän puolustusministerin, Keskeisen voimaryhmän komentajan ja koalition komentajan suositusten vastaisesti päätti

muuttaa Irakin sodan strategian vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaksi ja samalla vaihtoi kyseisissä tehtävissä palvelleet henkilöt. Irakin sodassa korostuu sodan primäärisen kolminaisuuden merkitys. Irakissa puhjennut sisällissota oli kansanryhmien pelon ja vihamielisyyden ruokkima. Sodan sattumanvaraisuus on Clausewitzin mukaan asevoimien toimintakenttä, joka voi nostaa esille nerokkaan sotilaskomentajan. Petraeuksen ja muiden vastakumouksellisen sodankäynnin doktriinin kannattajien kyky vaikuttaa päätöksentekoon oli taidokkaan mielipidevaikuttamisen ja sisäpoliittisen toiminnan ansiota. He onnistuivat muuttamaan sodan taustalla olleen Yhdysvaltojen rationaalisen logiikan, kun turvallisuustilanteen parantaminen siirrettiin Irakin poliittisen järjestelmän kehitystä tärkeämpään asemaan sodankäyntiä ohjaavaksi poliittiseksi tavoitteeksi. Tämä vaati uuden strategian käyttöönoton. Edes Yhdysvaltojen kaltainen sotilasmahti ei voi pakottaa sodan piirteitä täysin omalle toiminnalleen edullisiksi, sodan vuorovaikutteinen ja kompleksinen luonne sitoo osapuolet osittain niiden kontrolloimattomissa olevaan prosessiin. Poliitiikka ja siitä syntyvät tavoitteet olivat sodan jatkeena, sen vietävissä.

Tarkastellessa Irakin sodan strategian muutosta, ei voida selkeästi väittää että joko poliitikot tai upseerit olisivat erityisesti dominoineet päätöksentekoprosessia. Vaihtoehtoista strategiaa kartoitettiin presidentti Bushin käskystä, turvallisuusneuvonantaja Hadleyn johdolla. Merkittävässä roolissa olivat virallisen komentoketjun ja Valkoisen talon ulkopuoliset vaikuttajat. Vastakumouksellisen sodankäynnin puolestapuhujat toimivat taustavaikuttajiin ohi sotilaallisen komentoketjun, joka vastusti strategian muuttamista puolustusministeri Rumsfeldin johtamana. Presidentti Bushin luottamuspula aiempaa strategiaa kohtaan sekä uuden strategian puolesta toimineiden taitava mielipidevaikuttaminen saivat presidentti Bushin valitsemaan uuden strategian. Bushilla ja Petraeuksella oli yhteinen ymmärrys uuden strategian toteuttamisen vaatimasta ajasta ja tahdosta. Siviili-sotilassuhteet olivat toimivat, hallinnon ja koalitiion komentajan välillä vallitsi tiivis luottamus.

Afganistanin sodassa sekundaarinen valtion kolminaisuus osoittautui huomattavasti tärkeämmäksi vastakumouksellisen sodankäynnin strategian kannalta. Afganistanin sodassa ei tapahtunut äkillistä ja radikaalia muutosta, joka olisi pakottanut Yhdysvaltoja muuttamaan strategiaansa. On toki huomioitava, että kumoukselliseen sotaan liittyvän maksimin mukaan vastakumouksellinen osapuoli on häviämässä, jos se ei ole voittamassa. Valtion sisäinen politiikka oli ratkaisevassa roolissa presidentti Obaman hallinnon strategiaan liittyvässä päätöksenteossa. Sekä kansa että asevoimat odottivat Obaman lunastavan vaalilupauksensa, joiden mukaan Afganistanin sodan voittaminen olisi uuden hallinnon tärkeä prioriteetti. Strategiaa määritet-

täessä asevoimat tarjosivat Obamalle käytännössä ainoastaan lisäjoukkoja vaativaa vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa. Petraeuksen johdolla asevoimat puuttuivat poliittisen linjauksen laatimiseen ja astuivat vastuualueensa yli poliittiselle kentälle rajoittamalla Valkoiselle talolle esitettäviä vaihtoehtoja. Komentajat puolustivat vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa julkisissa kannanotoissa, kansan ja poliittisten päättäjien suuri arvostus asevoimia kohtaan ajoi Obaman nurkkaan. Tunnettujen ja kansan keskuudessa arvostettujen komentajien uhmaaminen olisi ollut Obamalle liian kallista sisäpoliittisesti. Obama ansaitsi poliittista pääomaa valtion sisäisen yleisön silmissä myöntymällä asevoimien tahtoon. Obama teki kuitenkin selväksi sisäpoliittisten ohjelmiansa aseman tärkeimpänä prioriteettinaan rajoittamalla yksiselitteisesti vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa ajallisesti. Lisäjoukkojen poisvetämisen tiukan aikarajan julkistaminen oli strategisen kommunikaation osalta ilmoitus kumouksellisille toimijoille Yhdysvaltojen tahdon hiipumisesta. Asevoimien tehtävä on Yhdysvaltojen käymien sotien voittaminen, usko kykyyn voittaa on osa asevoimien strategista kulttuuria. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategian aggressiivinen toteuttaminen ja diplomatian asettaminen toissijaiseen asemaan ovat siitä osoituksia. Valkoisen talon ja asevoimien välillä vallitsi strategisten kulttuurien välinen dissonanssi, joka vaikeutti poliittisten tavoitteiden ja sotilaallisesta tavoiteltavien vaikutusten yhteensovittamista. Obamalle sisäpolitiikka ja muut kansalliset intressit olivat Afganistanin sodan kiistatonta voittamista tärkeämpi. Afganistanin sodan tapauksessa sota oli yksiselitteisesti politiikan ja poliittisen linjauksen jatke.

Presidentti Obamalle uuden strategian laatiminen oli ensisijaisen tärkeää heti presidenttikauden aluksi. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategia oli saavuttanut merkittäviä tuloksia Irakin sodassa ja sen tärkeimmät komentajat olivat sijoittuneet tärkeimpiin tehtäviin Afganistanin uuden strategian suunnittelun suhteen. Asevoimien tarjoamat toteuttamiskelpoiset vaihtoehdot perustuivat vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaan. Afganistanin sodan suhteen upseereilla oli selkeä aloite ja etulyöntiasema strategiaa laadittaessa. Upseerien osuus vastakumouksellisen strategian valitsemisessa oli selkeästi dominoiva. Obaman asettama tiukka aikaraja uudelle strategialle oli kuitenkin osoitus asevoimien siviilikontrollista. Strategian toteuttamista vaikeutti voimakas luottamuspuola Obaman hallinnon ja komentajien välillä.

Irakin sodassa ja Afganistanin sodassa vastakumouksellinen sodankäynti näyttäytyi strategiaana, koska sotien tavoitteita muutettiin selkeästi vähemmän kunnianhimoisiksi. Länsimaisen edustuksellisen demokratian luominen siirrettiin tavoitteena syrjään. Paikallisen väestön turvaaminen ja paikallistasolla tapahtunut poliittinen sopu muodostuivat uuden strategian kantaviksi ajatuksiksi. Yhdysvalloissa vallinneen sotaväsymyksen takia vastakumouksellisen so-

dankäynnin strategialla oli vähemmän aikaa tuottaa tuloksia, kuin mitä doktriini ja teoria vaativat. Rationaalisen ratkaisu oli keskittyä turvallisuustilanteen parantamiseen yhteiskunnan kehittämisen kustannuksella. Siten oli mahdollista saavuttaa sotilaallisia vaikutuksia jotka olivat muutettavissa poliittiseksi kärsivällisyydeksi ja lisääjaksi Yhdysvalloissa. Irakissa Malikin hallinto kärsi legitimitetin puutteesta shiiausulmeja suosineen politiikan takia. Afganistanissa Karzain hallinnon korruptio toimi propaganda-aseena Taleban-liikkeelle. Molemmissa sodissa vastakumouksellisen sodankäynnin strategia ei täysipainoisesti pyrkinyt eikä varsinkaan rajallisen ajan vuoksi kyennyt vaikuttamaan kumouksellisen toiminnan poliittiseen perustaan, vallassa olevan hallinnon legitimitetin puutteeseen. Tästä johtuen strategian saavuttama turvallisuustilanteen parantuminen ei muuttunut pysyväksi poliittisen sovun tuottamaksi vakaudeksi. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategia oli tästä syystä vaillinainen.

Sodan piirteiden muuttuminen kumoukselliseksi sodaksi näkyi amerikkalaisille joukoille nopeasti taktisella tasolla. Ei ole yllättävää, että yksittäiset amerikkalaiset joukot siirtyivät noudattamaan vastakumouksellisen sodankäynnin hyväksi havaittuja oppeja ilman ylempien johdantoportaiden käskyä tai ohjeistusta. Menestystä saavuttaneiden joukkojen komentajat olivat perehtyneet vastakumoukselliseen sodankäyntiin, vaikka se oli doktriinina tarkoituksenmukaisesti pyritty unohtamaan Vietnamin sodan jälkeen. Strategisen tason päätöksentekosilmukka pyörii taktisen tason silmukkaa hitaammin. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategia oli ainakin alussa ”strategia taktiikan ehdoilla”.

Vastakumouksellisen sodankäynnin nouseminen strategian asemaan Irakissa ja Afganistanissa täytti strategisen tyhjiön. Yhdysvallat olivat molemmissa konflikteissa ajautuneet parhaimmillaan tasapeliin, joka kumouksellisessa sodassa tarkoittaa hidasta prosessia kohti häviötä. Yhdysvalloilla oli tarve saavuttaa menestystä molemmissa konflikteissa. Kansalliset intressit liittyivät terrorismin vastaiseen sotaan ja heikkojen valtioiden vakauttamiseen, mutta myös Yhdysvaltojen arvovalta ja asema alueella sekä kansainvälisesti oli kyettävä säilyttämään kansainvälisen strategisen yleisön silmissä. Molemmissa sodissa yksipuolinen vetäytyminen ei ollut harkittava vaihtoehto. Tästä syystä vastakumouksellisen sodankäynnin strategialla ja lisäjoukkojen lähettämällä oli myös ulkopoliittinen instrumentaalinen arvo. Se toimi Yhdysvaltojen suurvalta-asemaa ylläpitävän ja selittävän strategisen narratiivin käytännön ilmentymänä. Strategista narratiivia edistetään strategisella kommunikaatiolla. Koalition komentajat osallistuivat sen toteuttamiseen ja he törmäsivät McChrystalin mainitsemaan paradoksiin. Sotilaskomentajien strateginen yleisö ei ole täysin samanlainen hallinnon poliittisten päättäjien strategisen yleisön kanssa. Neljännen sukupolven sodankäynnin ja erityisesti vastakumo-

uksellisen sodankäynnin kannalta välttämätön strateginen kommunikaatio aiheuttaa siis väistämättä tilanteita, joissa poliittinen hallinto voi saada aiheen epäillä upseerien puuttuvan politiikan tekoon vastoin Huntingtonin normiksi kohonnutta normaaliteoriaa. Se voi aiheuttaa luottamuspulaa ja kitkaa henkilösuhteisiin, jotka ovat siviili-sotilassuhteiden tärkein elementti. Siviili-sotilassuhteiden tulee olla kunnossa, koska päätöksenteko ja strategian luominen ovat riippuvaisia vaikutusvaltaisissa asemissa olevien yksilöiden erityispiirteistä ja heidän välisistä henkilösuhteista. Kyseessä on tämän tutkimuksen mukaan strategian teorian ja käytännön kannalta merkittävin yksittäinen muuttuja koko teoreettisessa viitekehyksessä.

Huntingtonin vaikutusvaltaiseksi normiksi noussut siviili-sotilassuhteiden normaaliteoria vaatii sotilaita pysymään erossa poliittisella kentällä suoritettavasta poliittisen linjauksen laatimisesta. Toimivan ja realistisen strategian laatiminen vaatii kuitenkin toimivan dialogin poliittisten päättäjien ja korkea-arvoisimpien upseerien välille. Kumouksellinen vihollinen pyrkii vaikuttamaan suoraan vastakumouksellisen osapuolen poliittiseen päätöksentekoon ja vastaavasti vastakumouksellista operaatiota johtavan komentajan tulee viestiä ulospäin strategiselle yleisölle. Yhdysvaltojen korkea-arvoisimmat upseerit sotilasoperaatioiden komentajina, voimaryhmien komentajina ja puolustushaarakomentajien neuvostossa ovat kansan keskuudessa arvostettuja ja siten heidän kannanottonsa saavat välittömästi poliittisen latauksen. He esiintyvät julkisesti kongressissa, senaatissa sekä median haastatteluissa. Normaaliteorian poliittisen ja sotilaallisen toimintakentän välisen jäykän raja-aidan rikkominen on komentajalle välttämätöntä, vähintäänkin väistämätöntä. Vastakumouksellisen sodankäynnin erityisen poliittinen luonne itse asiassa vaatii komentajalta kykyä toimia taidokkaasti politiikan ja sodankäynnin rajapinnalla, strategian sillalla. Huntingtonin normi on tämän tutkimuksen perusteella haitallinen vastakumouksellisen sodankäynnin strategialle ja sodankäynnin toteuttamiselle. Laajemmassa mittakaavassa objektiivisen siviilikontrollin malli voi olla kaikkein paras malli organisoida siviili-sotilassuhteet, mutta sen arvioiminen ei ole tämän tutkimuksen tarkoitus.

Valtion näkökulmasta sodan rationaalisuus perustuu sille asetettaviin poliittisiin tavoitteisiin. Sodan sumun takia päätöksenteko perustuu epätäydelliseen informaatioon ja kitka syntyy hallinnon ja asevoimien eriävästä strategisesta kulttuurista. Poliittisen linjauksen muuttaminen tavoiteltuun loppuasetelmaan tähtääviksi sotilaallisiksi vaikutuksiksi vaatii koherentin strategisen ketjun luomista ja sen onnistunutta käytännön toteuttamista sodankäynnin keinoin. Vain toimivien siviili-sotilassuhteiden avulla sota voi saavuttaa instrumentaalisen käyttöarvonsa valtion kansallisten intressien edistämiseen soveltuvana politiikan jatkeena.

7. POHDINTA

Tutkimuksessa oleva teoreettinen viitekehys on todellisuuden voimakas yksinkertaistus. Tutkimusraportin rajattu laajuus vaati viitekehysten käsittelyn rajaamista ja keskittymistä ainoastaan tutkimusongelman kannalta merkittäviin käsitteisiin ja vuorovaikutussuhteisiin. Viitekehyksessä olevat käsitteet ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet tulevat kuitenkin hyvin esille tutkimuksen substanssia käsittelevissä luvuissa. Erilaisten tapaustutkimusten avulla olisi mahdollista tarkastella viitekehysten toimivuutta, sen käytettävyyden tarkempi arvio tulisi tehdä mielellään laajemman tutkimuksen kautta.

Teoriasidonnaisen sisällönanalyysin, abduktiivisen päättelyn, valinta oli hyvin pitkälti intuitiivinen teko tutkijalta. Samoin tieteenfilosofiset perusolettamukset olivat tiedostamattomia suuren osan tutkimuksen toteutuksen kestosta. Tutkimusmetodi ja tieteenfilosofiset valinnat tarkentuivat lopulliseen muotoonsa tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen johtopäätökset ovat loppujen lopuksi tutkijan hyvin perusteltuja ja erittäin valistuneita arvauksia. Ne ovat toki perusteltuja. Joku toinen tutkija voisi päätyä samaa aineistoa ja abduktiivista päättelyä käyttämällä jossain määrin erilaisiin johtopäätöksiin. Tämä toteamus on looginen ottaen huomioon tutkimuksen tieteenfilosofiset perusolettamukset. Tutkimuksen toistaminen usean tutkijan toimesta veisi tutkimusongelman ratkaisun lähemmäksi totuutta. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on ymmärrettävä tutkijan olevan olennainen osa syntyvää tieteellistä tietoa. Se ei kuitenkaan ole automaattinen peruste kyseenalaistaa tämän tutkimuksen luotettavuutta.

Yksittäiset sodat ja niiden käymiseen laaditut strategiat ovat aina ainutlaatuisia ja ne ovat aina riippuvaisia kontekstistaan. Nämä seikat ja strategian laatimisen henkilösidonaisuus tekevät tutkimuksen tuloksien yleistämisen vaikeaksi. Poliittisten päättäjien ja korkea-arvoisimpien upseerien vaihtuessa heidän välinen dynamiikka muuttuu. Lisäksi jokainen konflikti on ainutlaatuinen oman kontekstinsa takia. Viitekehysten lainalaisuudet vaihtelevat painoarvoltaan. Tästä syystä tutkimuksen johtopäätökset auttavat ymmärtämään, eivät niinkään ennustamaan.

Clausewitzin ajatuksien soveltuvuudesta nykyaikaiseen sodankäyntiin, vastakumouksellisen sodankäynnin mielekkyydestä ja Irakin sekä Afganistanin sotien menestyksestä ilmenee lähteissä voimakkaan eriäviä mielipiteitä. Akateemisessa maailmassa käytävää debattia on pyritty tässä tutkimuksessa nostamaan esille. Strategia ja sen laatiminen ovat hyvin henkilösidonaisia. Tätä henkilöitymistä voidaan tarkastella kriittisesti, koska se voi olla tutkimuksen lähteiden aiheuttama vääristymä. Afganistanin ja Irakin sotaa koskevat lähteet painottuvat voi-

makkaasti elämäkertoihin ja toimittajien kirjoittamiin kirjoihin, koska ne ovat ainoita tutkijan saatavilla olevia lähteitä. Päätöksentekoprosessissa mukana olleilla henkilöillä voi olla taipumus korostaa omaa osuuttaan tai lopputuloksen kannalta niiden tilanteiden merkitystä, joissa he ovat olleet osallisena. Toimittajilla ja medialla voi olla taipumus henkilöidä tapahtumia, koska ihmisille on helppoa omaksua uutisia selkeinä tarinoina, joissa päätöksentekijöillä on omat roolinsa. Nasr ja Hill syyttävät asevoimia diplomatian syrjäyttämisestä ulkopoliittikan pääasiallisena instrumenttina. Ricks, Woodward ja muut toimittajat antavat strategian laatimisesta hyvin tasapuolisen kuvan. Gatesin muistelmateos puolustaa asevoimien edustajia voimakkaimmin. Gates oli komentoketjussa presidentin ja koalition komentajan välissä sekä presidentti Bushin että presidentti Obaman hallinnossa. Lähdeaineiston vahvuus on sen ajankohtaisuus, osa lähteistä on julkaistu luvussa 1.2 mainittujen aiemman tutkimuksen jälkeen. Lähteinä käytetyissä muistelmissa ja toimittajien kirjoissa on todella vähän selkeästi toisistaan eroavia tapahtumakuvauksia. Lähteet on valittu niitä kriittisesti arvioiden. Tästä huolimatta tutkimusraportin luotettavuus kärsii siinä varsin puutteellisesta esille tuodusta lähdekritiikistä.

Mahdollisia jatkotutkimusongelmia ja -suuntia on useita. Vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaan liittyvää päätöksentekoa olisi mahdollista tarkastella rationaalisen päätöksenteon mallien avulla. Tarkastelun näkökulmana voisi olla esimerkiksi päätöksentekokoneiston rakenteen ja prosessien vaikutus strategiaan, eri intressiryhmien (esimerkiksi poliittiset puolueet, puolustushaarat, ajatushautomot) merkitys päätöksentekoprosessissa tai päätöksentekijöiden rationaalisuuteen vaikuttavien kognitiivisten rajoitteiden tarkastelu. Diskurssianalyysin avulla olisi mahdollista selvittää, mitä merkityksiä vastakumoukselliselle sodankäynnille on annettu virallisissa asiakirjoissa, sekä poliitikkojen ja sotilaiden puheissa. Tämän tutkimuksen tutkimusongelmaa mukaillen olisi mahdollista tarkastella, kuinka erikoisjoukkojen ja miehittämättömien lennokeiden käyttö on noussut strategiaksi vastakumouksellisen sodankäynnin tilalle. Libyan sodan, Syyrian kriisin ja Islamic State –järjestön vastaisen taistelun tarkastelu strategian laatimisen ja siviili-sotilassuhteiden näkökulmasta parantaisi ymmärrystä kyseisistä tapahtumista ja antaisi lisää tietoa Obaman Valkoisen talon päätöksentekoprosesseista.

Tämän tutkimuksen pyrkimys on ollut päästä lähemmäksi totuutta osana tutkijayhteisöä sotilasstrategian tutkimuksessa. Strategian teorian ja strategisen historian tutkimuksen päämäärä on pragmaattinen. Tavoitteena on sivistää ja kasvattaa entistä rationaalisempia ja taidokkaampia osallistujia strategiseen päätöksentekoprosessiin. Vain siten saadaan johdannossa esitellyn H. R. McMasterin kaltaisia sodan dynaamisen ja luonteen sekä toimivien siviili-sotilassuhteiden periaatteen ymmärättäviä pragmaattisia ajattelijaita strategian sillalle.

LÄHTEET

Alasuutari, P. (1994) *Laadullinen tutkimus* [3.painos]. Gummerus Kirjapaino Oy.

Baker, P. (2013) *Days of Fire: Bush and Cheney in the White House* (1st paperback edition 2014). Anchor Books.

Barno, D. TIME 23.4.2014, *Major General Herbert Raymond McMaster* [Available at <http://time.com/70886/herbert-raymond-mcmaster-2014-time-100/>] Accessed 15.9.2014.

Betts, R. (2009) “Are Civil-Military Relations Still a Problem?”, S. Nielsen, & D. Snider (ed). *American Civil-Military Relations: The Soldier and the State in a New Era*. The Johns Hopkins University Press, s. 11–41.

Betts, R. (2014) “Pick Your Battles: Ending America’s Era of Permanent War”, *Foreign Affairs* November/December 2014, s. 15–24.

Biddle, S. (2013) “Ending the War in Afghanistan: How to Avoid Failure on the Installment Plan”, *Foreign Affairs* September/October 2013, s. 49–58.

Biddle, S., Friedman, J. & Shapiro, J. (2014) “Testing the Surge: Why Did Violence Decline in Iraq in 2007?”, C. Gventer, D. Jones & M. Smith (ed). *The New Counter-insurgency Era in Critical Perspective*. Palgrave Macmillan, s. 201–231.

Bolger, D. (2014) *Why We Lost: A General’s Inside Account of the Iraq and Afghanistan Wars*. Houghton Mifflin Harcourt.

Boot, M. (2013) *Invisible Armies: An Epic History of Guerrilla Warfare from Ancient Times to the Present*. Liveright Publishing.

Boot, M. (2014) “More Small Wars: Counterinsurgency Is Here to Stay”, *Foreign Affairs* November/December 2014, s. 5–14.

Bowman, M. Voice of America 25.3.2015, *Ghani: Afghanistan Owes 'Profound Debt' to US* [Available at <http://www.voanews.com/content/ghani-to-address-congress-after-obama-announces-slower-withdrawal/2693585.html>] Accessed 16.4.2015.

Broadwell, P. (2012) *All In: The Education of General David Petraeus*. Penguin Press.

Buley, B. (2008) *The New American Way of War: Military culture and the political utility of force*. Routledge.

Bush, G. (2010) *Decision Points* (paperback edition 2011). Virgin Books.

Chandrasekaran, R. (2012) *Little America: The War Within the War for Afghanistan* (paperback edition 2013). Vintage Books.

Chong, S. (2014) "A Swift and Decisive Victory: The Strategic Implications of What Victory Means", *PRISM*, volume 4, issue 4, s. 105–116.

Clausewitz, C. (1832) *On War* (paperback edition 1989). Princeton University Press.

Clinton, H. (2014). *Hard Choices*. Simon & Schuster.

Cohen, E. (2002) *Supreme Command: Soldiers, Statesmen, and Leadership in Wartime* (paperback edition 2003). Anchor Books.

Connable, B. (2012) *Embracing the Fog of War: Assessment and Metrics in Counterinsurgency*. RAND Corporation.

Daddis, G. (2011) *No Sure Victory: Measuring U.S. Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War*. Oxford University Press.

Department of Defence (2010) "Joint Publication 1-02: Dictionary of Military and Associated Terms". [Available at http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf] Accessed 12.9.2014.

Department of Defence (2012a) “*Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan*”. [Available at http://www.defense.gov/news/1230_Report_final.pdf] Accessed 3.4.2015.

Department of Defence (2012b) “*Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defence*” [Available at http://www.defense.gov/news/defense_strategic_guidance.pdf] Accessed 18.9.2014.

Echevarria II, A. (2007) *Clausewitz & Contemporary War*. Oxford University Press.

Echevarria II, A. (2014) *Reconsidering the American Way of War: US Military Practice from the Revolution to Afghanistan*. Georgetown University Press.

Eikenberry, K. (2013) “The Limits of Counterinsurgency Doctrine in Afghanistan: The Other Side of the COIN”, *Foreign Affairs* September/October 2013, s. 59–74.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* [7. painos]. Osuuskunta Vastapaino.

Fairweather, J. (2014) *The Good War: Why We Couldn't Win the War or the Peace in Afghanistan*. Basic Books.

Fitzgerald, D. (2013) *Learning to Forget: US Army Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq*. Stanford University Press.

Fleming, C. (2013) *Clausewitz's Timeless Trinity: A Framework for Modern War*. Ashgate.

Freedman, L. (2013) *Strategy: A History*. Oxford University Press.

Gall, C. (2014) *The Wrong Enemy: America in Afghanistan, 2001—2014*. Houghton Mifflin Harcourt.

Gates, R. (2014) *Duty: Memoirs of a Secretary at War*. Knopf.

- Gentile, G. (2013) *Wrong Turn: America's Deadly Embrace of Counterinsurgency*. The New Press.
- Gordon, M. & Trainor, B. (2012) *The Endgame: The Inside Story of the Struggle for Iraq, from George W. Bush to Barack Obama* (1st paperback edition 2013). Vintage Books.
- Gray, C. (1999) *Modern Strategy*. Oxford University Press.
- Gray, C (2010) *The Strategy Bridge: Theory for Practice*. Oxford University Press.
- Gray, C. (2014) *Strategy & Defence Planning: Meeting the Challenge of Uncertainty*. Oxford University Press.
- Gventer, C., Jones, D. & Smith, M. (2014) "Minting New COIN: Critiquing Counterinsurgency Theory", C. Gventer, D. Jones & M. Smith (ed). *The New Counter-insurgency Era in Critical Perspective*. Palgrave Macmillan, s. 9–31.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. (2005) *Tutkiva oppiminen* [6.-7. painos]. WS Bookwell Oy.
- Hammes, T. (2004) *The Sling and The Stone: On War in the 21st Century*. Zenith Press.
- Hanén, T. & Huhtinen, A. (2011) *Yhteenkietoutumisen teoria – yllätysten ja sattuman tieteellinen selitys*. Tiede ja Ase. [Saatavissa <http://ojs.tsv.fi/index.php/ta/article/view/7464/5819>] Luettu 12.4.2015.
- Hanson, V. (2013) *The Savior Generals: How Five Great Commanders Saved Wars That Were Lost – From Ancient Greece to Iraq*. Bloomsbury Press.
- Herberg-Rothe, A. (2001) *Clausewitz's Puzzle: The Political Theory of War* (shortened translation 2007). Oxford University Press.
- Herspring, D. (2013) *Civil-Military Relations and Shared Responsibility: A Four-Nation Study*. The Johns Hopkins University Press.

Herspring, D. (2005) *The Pentagon and the Presidency: Civil-Military Relation from FDR to George W. Bush*. University Press of Kansas.

Heuser, B. (2002) *Reading Clausewitz*. Pimlico.

Hill, C. (2014) *Outpost: Life on the Frontlines of American Diplomacy*. Simon & Schuster.

Huntington, S. (1957) *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Harvard University Press.

Kahneman, D. (2011) *Thinking Fast and Slow*. Farrar, Straus and Giroux.

Kaplan, F. (2013) *The Insurgents: Davis Petraeus and the Plot to Change the American Way of War*. Simon & Schuster.

Kerttunen, M. (2010) *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita No 45. Edita Prima Oy.

Kerttunen, M. (2013) ”Sotilasstrategian tutkimuksen perusteita”, P. Sivonen (toim). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. Juvenes Print, s. 39–58.

Kesseli, P. (toim) (1998) *Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota: Tutkimus Malaijan (1948–60), Vietnamin (1946–75) ja Algerian (1954–62) sodista*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, Julkaisusarja 2: No 4. Gummerus kirjapaino Oy.

Kilcullen, D. (2009) *Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One* (paperback edition 2011). Oxford University Press.

Kilcullen, D. (2010) *Counterinsurgency*. Oxford University Press.

Kilcullen, D. (2013) *Out of the Mountains: The Coming Age of the Urban Guerrilla*. Oxford University Press.

- Kinross, S. (2008) *Clausewitz and America: Strategic thought and practice from Vietnam to Iraq*. Routledge.
- Kolenda, C. (2012) *The Counterinsurgency Challenge: A Parable of Leadership and Decision Making in Modern Conflict*. Stackpole Books.
- Lawson, S. (2014) *Nonlinear Science and Warfare: Chaos, complexity and the U.S. military in the information age*. Routledge.
- Lord, C. (2012) *Proconsuls: Delegated Political-Military Leadership from Rome to America Today*. Cambridge University Press.
- Mansoor, P. (2013) *Surge: My Journey with General David Petraeus and the Remaking of the Iraq War*. Yale University Press.
- Mao, Z. (1937) *On Guerrilla Warfare* (paperback edition 2007). BN Publishing.
- Mattis, J. (2008) *USJFCOM Commander's Guidance for Effects-based Operations*. Parameters. [Available at <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/articles/08autumn/mattis.pdf>] Accessed 26.3.2015.
- McChrystal, S. (2013) *My Share of the Task: A Memoir*. Portfolio Penguin.
- McMaster, H. (1997) *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, And the Lies That Led to Vietnam* (paperback edition 1998). Harper Perennial.
- Metz, S. (2008) *Iraq & The Evolution of American Strategy*. Potomac Books.
- McMaster, H. New York Times 20.7.2013, *The Pipe Dream of Easy War* [Available at http://www.nytimes.com/2013/07/21/opinion/sunday/the-pipe-dream-of-easy-war.html?pagewanted=all&_r=0] Accessed 15.9.2014.
- Metsämuuronen, J. (2006) *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä* [3. laitos, 2. korjattu painos]. Gummerus Kirjapaino Oy.

Mullen, M. Department of Defence 8.2.2011, *The National Military Strategy of the United States of America 2011: Redefining America's Military Leadership* [Available at <http://www.defense.gov/pubs/2011-National-Military-Strategy.pdf>] Accessed 10.8.2014.

Nagl, J. (2014) *Knife Fights: A Memoir of Modern War in Theory and Practice*. Penguin Press.

Nagl, J. (2002) *Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam* (paperback edition 2005). The University of Chicago Press.

Nasr, V. (2013) *The Dispensable Nation: American Foreign Policy in Retreat* (paperback edition 2014). Anchor Books.

Nielsen, S. & Snider, D. (2009) "Conclusions", S. Nielsen, & D. Snider (ed). *American Civil-Military Relations: The Soldier and the State in a New Era*. The Johns Hopkins University Press, s. 290–308.

Niiniluoto, I. (1980) *Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus* [3. painos]. Otavan Kirjapaino Oy.

Owens, M. (2011) *US Civil-Military Relations After 9/11: Renegotiating the Civil-Military Bargain*. Continuum.

Paavola, S. & Hakkarainen, K. (2008) "Pragmatistinen välittyneisyys uuden luomisen perustana", E. Kilpinen, O. Kivinen & S. Pihlström (toim). *Pragmatismi filosofiassa ja yhteiskunnassa*. Gaudeamus Helsinki University Press, s. 162–184.

Palmgren, A. (2014) *Vision of Strategy: Following Clausewitz's Train of Thought*. National Defence University. Department of Tactics and Operations Art. Series 1: No 2/2014. Juvenes Print.

Panetta, L. (2014) *Worthy Fights: A Memoir of Leadership in War and Peace*. Penguin Press.

Paret, P. (1986) "Clausewitz", P. Paret (ed). *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*. Oxford University Press, s. 186–213.

Paul, C., Clarke, C., Grill, B. & Dunigan, M. (2013) *Paths to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*. RAND Corporation.

Petraeus, D. (2009), *CENTCOM Update*. Center for a New American Security.

[Available at <http://www.cnas.org/files/multimedia/documents/Petraeus%20Slides.pdf>]

Accessed 15.4.2015.

Pihlström, S. (2008) "Pragmatismi filosofisena perinteenä", E. Kilpinen, O. Kivinen & S. Pihlström (toim). *Pragmatismi filosofiassa ja yhteiskunnassa*. Gaudeamus Helsinki University Press, s. 21–51.

Porch, D. (2013) *Counterinsurgency: Exposing the Myths of the New Way of War*. Cambridge University Press.

Posen, B. (2014) *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*. Cornell University Press.

Rice, C. (2011) *No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington* (paperback edition 2011). Broadway Books.

Ricks, T. (2009) *The Gamble: General Petraeus and the Untold Story of the American Surge in Iraq* (paperback edition 2010). Penguin Books.

Robinson, L. (2013) *One Hundred Victories: Special Ops and the Future of American Warfare*. PublicAffairs.

Robinson, L. (2008) *Tell Me How This Ends: General David Petraeus and the Search for a Way Out of Iraq*. PublicAffairs.

Rothkopf, D. (2014) *National Insecurity: American Leadership in an Age of Fear*. PublicAffairs.

- Russell, J. (2014) "Counterinsurgency, American-style: David Petraeus and twenty-first century war", A. Mumford & B. Reis (ed). *The Theory and Practice of Irregular Warfare: Warrior-scholarship in counter-insurgency*. Routledge, s. 141–159.
- Sanger, D. (2012) *Confront and Conceal: Obama's Secret Wars and Surprising Use of American Power* (paperback edition 2013). Broadway.
- Sapolsky, H., Gholtz, E. & Talmadge, C. (2008) *US Defence Politics: The Origins of security policy* (second edition 2014). Routledge.
- Serena, C. (2011) *A Revolution in Military Adaptation: The US Army in the Iraq War*. Georgetown University Press.
- Simpson, E. (2013) *War From the Ground Up: Twenty-First-Century Combat as Politics*. Oxford University Press.
- Smith, R. (2005) *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World* (paperback edition 2006). Penguin Books.
- Sirén, T. (2009) *State Agent, Identity and the "New World order" – Reconstructing Polish Defence Identity after the Cold War Era*. National Defence University. Department of Strategic and Defence Studies. Series 1: Strategic Research No 26. Edita Prima Oy.
- Sivonen, P. (2013) "Tulevan ennakointi strategian tutkimuksen kohteena", P. Sivonen (toim). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. Juvenes Print, s. 127–148.
- Strachan, H. & Herberg-Rothe, A. (2007) "Introduction", H. Strachan & A. Herberg-Rothe (ed). *Clausewitz in the Twenty-First Century*. Oxford University Press, s. 1–13.
- Strachan, H. (2013) *The Direction of War: Contemporary Strategy in Historical Perspective*. Cambridge University Press.
- Taw, J. (2012) *Mission Revolution: The U.S. Military and Stability Operations*. Columbia University Press.

Tovo, K. (2006) "From the Ashes of the Phoenix: Lessons for Contemporary Counterinsurgency Operations", W. Murray (ed). *Strategic Challenges for Counterinsurgency and the Global War on Terrorism*. Strategic Studies Institute, s. 17–42.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* [10. uudistettu painos]. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ucko, D. & Egnell, R. (2013) *Counterinsurgency in Crisis: Britain and the Challenges of Modern Warfare*. Columbia University Press.

Ucko, D. (2009) *The New Counterinsurgency Era: Transforming the U.S. Military for Modern Times*. Georgetown University Press.

United States Dept. of the Army. (2007) *The U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual: US Army Field Manual No. 3-24: Marine Corps Warfighting Publication No. 3-33.5*. The University of Chicago Press.

Waldman, T. (2013) *War, Clausewitz and the Trinity*. Ashgate Publishing Limited.

Willmott, H. & Barrett, M. (2010) *Clausewitz Reconsidered*. Praeger Security International.

Woodward, B. (2010) *Obama's Wars: The Inside Story*. Simon & Schuster.

Woodward, B. (2008) *The War Within: A Secret White House History 2006—2008* (paperback edition 2009). Pocket Books.

LIITTEET

LIITE 1: Vertailutaulukko vastakumouksellisen sodankäynnin asemasta strategiana Irakin ja Afganistanin sotien välillä

LIITE 2: Kumouksellisten joukkojen suorittamien iskujen lukumäärä Irakin sodassa

LIITE 3: Kokonaisvaltainen vastakumouksellisen sodankäynnin strategia Irakissa

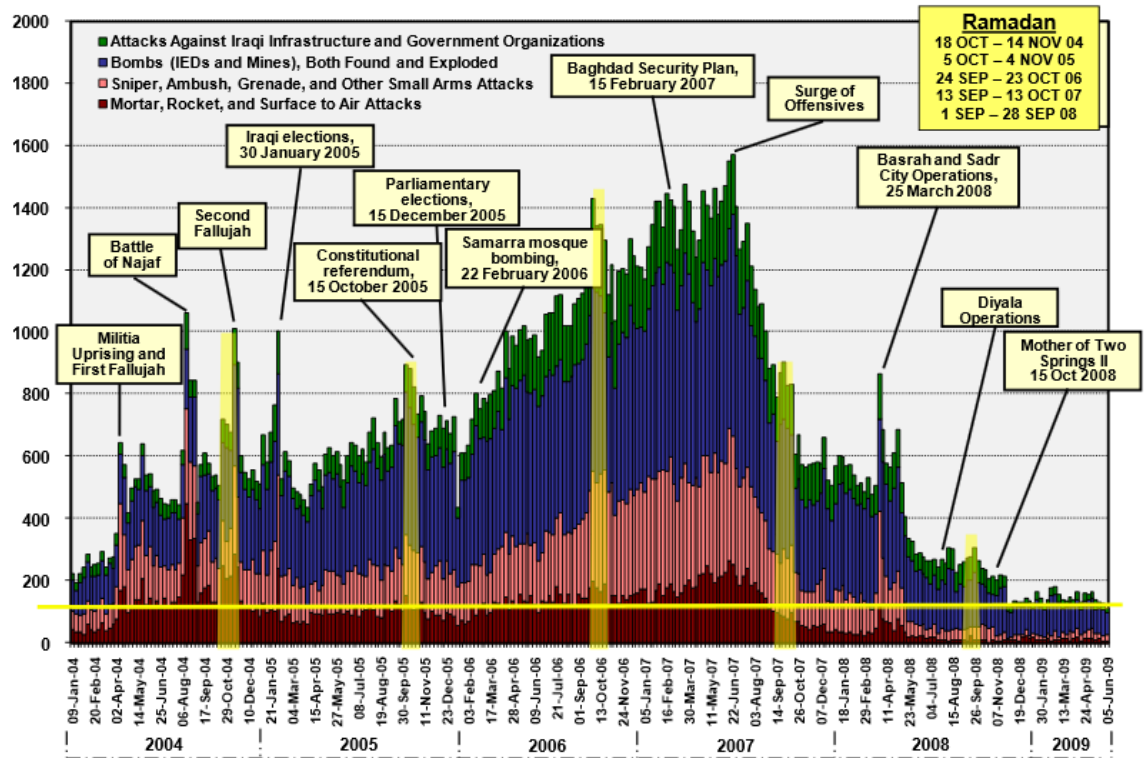
LIITE 4: Amerikkalaisten joukkojen arvioitu lukumäärä Afganistanissa

Tarkastelukohde	Irakin sota	Afganistanin sota
Tilanne konfliktissa ennen strategian muutosta	Samarran moskeijan pommi-iskun jälkeinen välinen sisällissota, jota vaalit eivät rauhoittaneet	Taleban-liikkeen voimistuminen, korruptoitunut hallinto, vastakumouksellisten joukkojen pieni määrä
Uutta strategiaa edeltäneet suotuisat tapahtumat	Tal Afarin ja Ramadin menestystarinat. Uuden strategian puolesta-puhujien siirtyminen avaintehtäviin.	Turvallisuustilanteen parantuminen Irakissa. Uuden strategian puolesta-puhujat avaintehtävissä.
Tärkeimmät vastakumouksellisen strategian kannattajat	Puolustusministeri Gates, turvallisuusneuvonantaja Hadley, ulkoministeri Rice, upseereista Keane, Petraeus ja Odierno.	Puolustusministeri Gates, ulkoministeri Clinton, upseereista Keane, Mullen, Petraeus, McChrystal.
Tärkeimmät perusteet uudelle strategialle	Tarve yrittää erilaista strategiaa aiemman oltua riittämätön. Halu osoittaa Yhdysvaltojen päättäväisyyttä strategiselle yleisölle	Obaman vaalilupaukset. Asevoimien näkemys strategian välttämättömyydestä. Päättäväisyyden osoitus strategiselle yleisölle
Lisäjoukkojen käytön ajallinen rajoitus	Lisäjoukkojen poisvetäminen sidottiin koalition komentajan arvioon strategian menestyksestä.	Tiukka aikaraja lisäjoukkojen poisvetämiselle, ei riippuvainen sodassa saavutettavasta menestyksestä.
Merkittävimmät strategian vastustajat	Puolustushaarakomentajien neuvosto. Puolustusministeri Rumsfeld. Koalition komentaja Casey.	Varapresidentti Biden, turvallisuusneuvonantaja Jones.
Harkinnassa ollut vaihtoehto vastakumoukselliselle strategialle	Aiemman strategian jatkaminen, turvallisuusvastuun siirtäminen irakilaisille turvallisuusjoukoille.	Vastaterroristitoiminnan strategia, keskittyminen erikoisjoukkojen toimintaan ja ilmaiskuihin.
Poliittinen loppuasetelma lisäjoukkojen vetäytyttyä sodasta	Turvallisuustilanne parantui huomattavasti. Malikin hallinto jatkoi edelleen shiimyönteistä politiikkaa vaarantaen valtion vakauden. Kumoukselliset joukot hajallaan.	Turvallisuustilanne parantui. Karzain hallinnon legitimizeetti edelleen huono erityisesti korruption takia. Taleban-liikkeellä kyky jatkaa toimintaansa tukialueiltaan.
Siviili-sotilassuhteiden toimivuus	Erittäin hyvä puolustusministerin ja koalition komentajan vaihduttua uutta strategiaa tukeviksi.	Luottamuspuola vallitsi Valkoisen talon ja sodan merkittävimpien komentajien välillä.

Taulukko 1: Vertailutaulukko vastakumouksellisen sodankäynnin asemasta strategiana Irakin ja Afganistanin sotien välillä

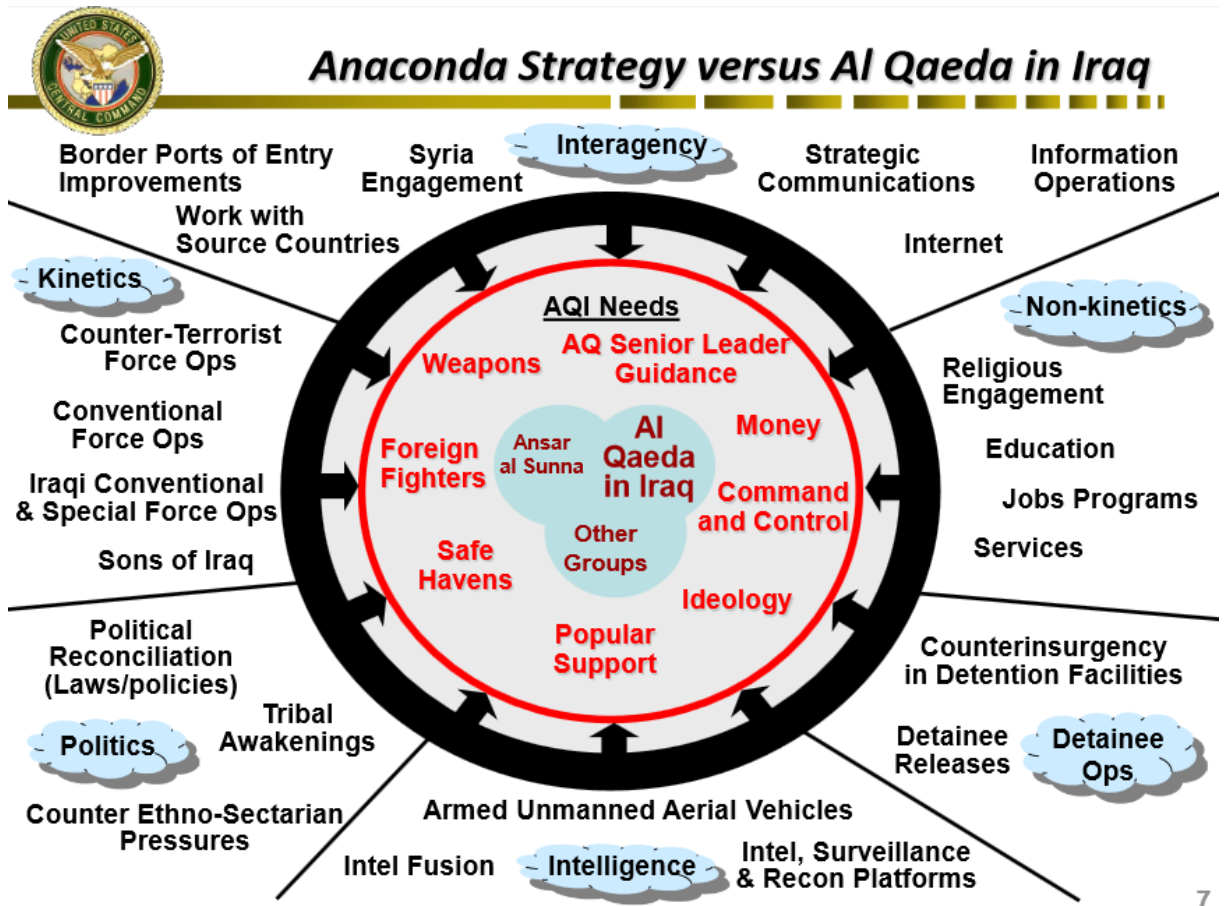
Security Incidents in Iraq

Source: SIGACTS (CF reports) as of 06-Jun-09.

Kuva 1: Kumouksellisten joukkojen suorittamien iskujen lukumäärä Irakin sodassa²⁴⁸

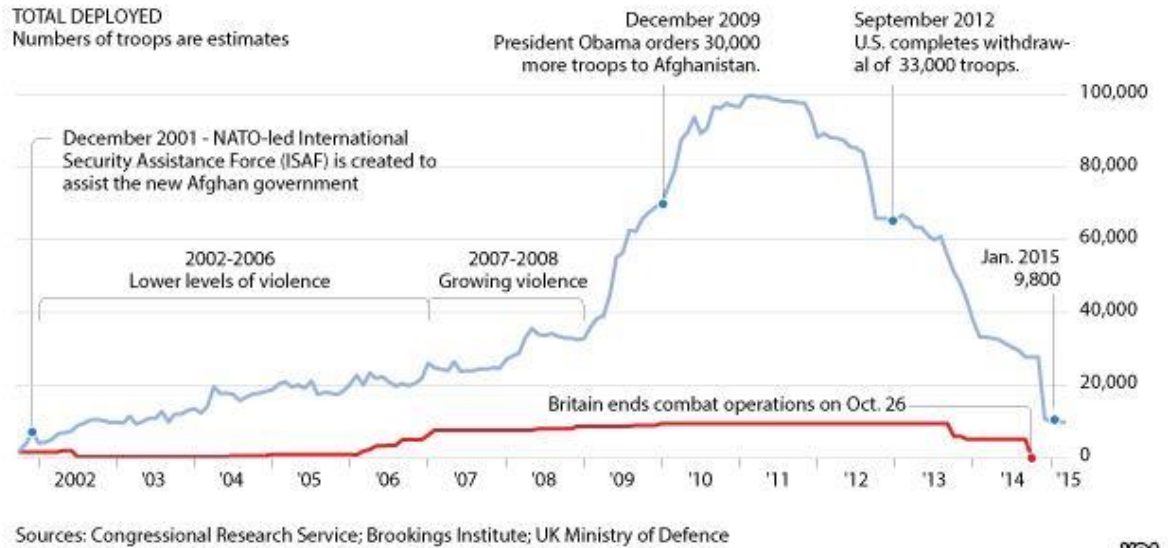
²⁴⁸ Petraeus, 2009; ks. myös Mansoor, 2013, 190. Petraeus käytti vastaavia tilastollisia kuvaajia kongressin ja senaatin kuulemisissa syyskuussa 2007 ja huhtikuussa 2008 arvioidessaan vastakumouksellisen sodankäynnin strategian ja lisäjoukkojen käyttämisen vaikutusta Irakin turvallisuustilanteeseen.

Kuva 1: Kokonaisvaltainen vastakumouksellisen sodankäynnin strategia Irakissa²⁴⁹

²⁴⁹ Petraeus, 2009; ks. myös Broadwell, 2012, 371; Chandrasekaran, 2012, 232, 291–292. Petraeus käytti samanlaista kuvaa myös Afganistanin sodan vastakumouksellisen sodankäynnin strategian mallina. Niin kutsuttu Anacondastrategia tuo hyvin esille, kuinka paljon vastakumoukselliseen sodankäyntiin kuuluu ei-sotilaallisia toimia ja syötteitä. Kuva on myös erinomainen osoitus vastakumouksellisen sodankäynnin kompleksisuudesta.

Troop levels in Afghanistan

Kuva 1: Amerikkalaisten joukkojen arvioitu lukumäärä Afganistanissa²⁵⁰

²⁵⁰ Bowman, Voice of America 25.3.2015. Suora linkki kuvaan 3: http://gdb.voanews.com/2D83DE81-87BE-49D2-BCE4-3882BEF3FAC2_w640_s.jpg.